

„Erdészcsillag” Egyetemi történetek Sopronból. 1946-1950

Írta: Zsigó László

Hogyan lettem 1946 őszén főiskolás?

Az augusztus hátralévő része várakozással telt el. Teljesen tájékozatlan lévén a Műegyetemre való bejutás protekcionális részéről, bíztam a felvétel sikerében, s arra gondoltam, hogy kollégium híján, majd átmenetileg a nagymamáméknál lakom Pestlőrincen. Így aztán teljesen összeroppantam, amikor szeptember 5-én egyszerre két hivatalos levelem is érkezett, az egyetemről és a kollégiumból. Mindkettőben elutasítás volt! Édesanyám megsajnálta, előkapart egy kis megtakarított háztartási pénzt, s azt javasolta: utazzam Budapestre, hátha személyesen lehet még valamit tenni. Így hát újra felültem az éjszakai személyvonatra, s reggel már kopogtattam is a Műegyetem Vegyész-mérnöki Kar dékáni irodájának ajtaján. Beengedtek, pedig nem is voltam bejelentve, s azonnal bejutottam a nagy hatalmú dékán elé is. Kedves szavú, ősz hajú professzor bácsi fogadott egy nagy íróasztal mögött. Meghallgatta előadásomat, s nagyon sajnálkozott, hogy nem vagyok a felvettek között, de elárulta, hogy háromszáz jelentkezőből csak harmincat lehetett felvenni, s én nem kerültem e boldogok közé. Hivatkoztam én a kitüntetéses érettségimre, az egyéves kémiai előtanulmányaimra, de nem segített rajtam, mert az egyetemnek a laboratóriumi gyakorlatokhoz csak harminc helye volt.

Kétségbeesésemet látva elmondta, hogy lehet fellebbezni, de siker csak akkor remélhető, ha van valaki a minisztérium megfelelő helyén, aki “segíteni” tud ügyemen. Ilyen kapcsolatomban nem lévén, beláttam, hogy nincs esélyem se a fellebbezésem kedvező elbírálására, se pótfelvételre.

Átvettem a questurán pályázati papírjaimat, s nagyon szomorúan elindultam gyalog a pályaudvar felé. Önérzetem óriási sebet kapott, s legjobban az bántott, hogy ezzel a szégyennel kell hazautaznom Debrecenbe. A Múzeum körúton a Tudományegyetem előtt kellett elmennem. Hirtelen eszembe jutott, hogy itt is van kémia. Ennek ugyan nem volt semmi értelme, hiszen ugyanilyen oktatásban Debrecenben is részesülhettem, de itt “tisztá” lappal indulhattam volna, s nem szégyenszemre visszakullogni az egyetemre, s szabadkozni, hogy miért is nem vizsgáztam le az első esztendő tárgyaiból.

Ma már szinte hihetetlen, hogy itt is azonnal bejutottam a dékáni hivatalba, s pár perc után az illetékes professzor úr elé. Ő is türelmesen végighallgatott, s ő is sajnálkozott, hogy már lezárták a felvételeket, s nem tud felvenni. Az ok itt is a laboratóriumi helyek hiánya volt. S itt még egy nagyot kaptam a “fejemre”: ha ugyanis lettem volna Debrecenben az első év vizsgáit, minden akadály nélkül felvettek volna a második évre, mert ott már volt üresedés, de a debreceni egyetemen elvesztegetett és vizsga nélküli évet nem ismerhették el. Késő bánat!

Már semmi egyéb nem volt hátra, mint felültem a hazafelé induló éjszakai vonatra, s egész úton azon töprengtem, hogy mit is kellene csinálnom elrontott életemmel.

A debreceni állomás helyén működő háborús romok között vidám szépasszony köszöntött rá a szomorúságomra: Andrásyné, a városi főépítész felesége. Két kislány édesapám előtt tanult előző évben a kollégiumi gyakorlóiskolában. Innen volt az ismeretség. A szépasszony kedvesen érdeklődött, hogy honnan jöttem és mitől vagyok fáradt és kedvetlen. A megértő szavak hallatán aztán bennem átszakadt a zsilip, és minden gondomat, bajomat elmeséltem

ennek a kedves asszonynak. Kiöntöttem előtte minden keserűségemet és reménytelenségemet. Beszámolómról nemvárt reakció következett be:

- És miért nem szólt nekem, hogy a Műegyetemen szeretne tanulni? Az én édesapám ugyanis a Műegyetem soproni karán professzor, tehát bizonyára segíteni tudott volna a budapesti bejutásban is!

Hát ez biztatóan hangzott, no de ezt én honnan is tudhattam volna? Elgondolkozott, majd a következőket mondta: - A kohászat nagyon hasonlít a vegyészethez, különösen az első év alaptantárgyai azonosak.

Én azt se nagyon tudtam, hogy kohászat van a világon, azt meg pláne nem, hogy ennek a szakmának a mérnökeit Sopronban nevelik. No de Andrásyné biztosan jobban tudja!

- Most azt kellene tenni, hogy gyorsan beiratkozik kohásznak Sopronban, s aztán egy félév múlva majd átmegy vegyészmérnöknek Budapestre! Ebben apám majd segít! - mondta ragyogó szemmel, s mindjárt meg is kérdezte: - Van-e kedve ehhez a kalandhoz?

Nekem mindenhez volt kedvem, csak ne kelljen a csúfos szégyennel hazatérnem! Kezdtől kisütni a nap a fejem felett! - De már minden egyetemen megtörténtek a felvételek - mondtam én bizonytalanul.

- No látja, kislány, hát éppen ez az, amihez most én kellem magának! - nevetett rám, s betért az állomási, 2. számú postahivatalba. (Isten ott avatkozott bele az életembe, hogy a debreceni nagyállomás minden porcikája romhalmazzá változott a háborús bombázások következtében, csak a posta épülete maradt épen. Mert mit érne most az egész reménység, ha nem lenne itt az orrunk előtt a postahivatal?)

Elkérte tőlem az irataimat úgy, ahogy azokat a Műegyetemen visszakaptam, vettünk egy nagy borítékot, s szép pártfogóm gyorsan írt egy levelet Kövesi Antal professzor úrnak arról, hogy ezt a Zsigó László nevű gyereket pótfelvétellel szíveskedjenek kohómérnök-hallgatónak felvenni. Hazudnék, ha azt állítanám, hogy tudtam: mire vállalkozom, de a kocka el volt vetve!

Megint csak izgulhattam egy sort, hogy mi lesz velem, de harmadnap délután csengetett a táviratos postás. A reszkető kézzel felbontott sürgönyben ez a szöveg állott: „Kohász létszám betelt, erdésznek felvettük, azonnal jöjjen!”

No most megint nem tudtam a következő lépést, tehát rohantam az Andrásyék lakására. A szépasszony a távirat elolvasása után rámnevetett: - No látja, milyen okos az én apám! Hiszen ő jól tudja, hogy az első félévben minden mérnöki oktatásban az alaptárgyakat tanítják, s ez mindenütt egyforma. Így hát csak az a fontos, hogy bent van az egyetemen!

Mindent elhittem, boldogan ügettem haza, zsebemben egy vastag levéllel, ami Sopronba, dr. Kövesi Antal professzor úrnak volt címezve.

Mamám aztán nem ragyogott annyira az örömtől. Folyton azon lamentált, hogy egyetemi városban lakunk, olyan sok lehetőség van Debrecenben is a továbbtanulásra, s én a lehető legtávolabbi városba akarok menni tanulni. Aztán, mint minden nagyobb dologra, azt mondta fenyegetően: - Na, majd ha hazajön apád!

Kissé aggódva vártam tehát délig, amikor is őszintén felfedtem a dolgokat édesapám előtt! Mamám legnagyobb csodálkozására ő kifejtette, hogy Andrássynében megbízik, s ha megtörtént, ami megtörtént, utazzak és álljak helyt! Aztán csendesen azt mondta: - A rab urak oktatását ugyan már fárasztónak tartom, de akkor még négy évig vállalom, s az a kétszáz forint, amit havonta ezért kapok, a tiéd lesz, a soproni költségekre! Többre ne számíts! Édesapám ugyanis már vagy tíz éve, minden vasárnap reggel tanította a megyei börtönben az analfabéta "rab urakat" betűvetésre.

A meghatottság összeszorította a torkomat, hogy édesapám ilyen egyszerűen megteremtette a lehetőséget számomra, s ezzel el is dőlt sorsom, legalábbis a legközelebbi négy esztendőre.

Édesanyám is beletörődött a változhatatlanba, s kezdte összecsomagolni a hosszabb távollétre egyszerű ruhatáramat. Nem volt ez túlzottan nagy terjedelmű poggyász, hiszen az egyetlen ruhámban utaztam. Aztán, hogy a búcsúzkodás ne viselje meg nagyon a "küzdő feleket", másnap a reggeli személyvonattal útnak is indultam. Két hét alatt immár harmadszor utaztam Budapestre, ez az útvonal már ismert pályaszakasz volt. De most még egyszer ennyi távolságra volt a végcél, így hát nagymamámnál aludtam Pestszentlőrincen. Ő, Margitka nagynénémnel együtt, mindjárt a praktikus oldaláról nézte a dolgot: - Így legalább többször látunk majd, amikor a vakációkra haza- és visszautazol! Hát ugye, ez is egy szempont?!

1946. szeptember 16-án, korán reggel ültem fel a Budapest-Győr személyvonatra. A Kandó-villanymozdonnyal vontatott "bécsi" vonaton még sohasem ültem, s nem ismertem az országnak ezt az észak-dunántúli vidékét sem! Álltam tehát a vonatablakban, s csak néztem, néztem. A budai hegyek után Biatorbágy a Matuska-féle viadukttal, a Vértes-hegység után Tatabánya korommal, füsttel, szénrel és cementtel, aztán Tata és Almásfüzitő a vörös timfölddel. Szőny után Komárom, ami a szabadságharc óta minden magyarnak kedves, Klapka tábornok nevével együtt. S már a győri pályaudvar váltóin csattogtak a kerekek. Állomásépület persze itt sincs, csakúgy, mint Debrecenben, hiszen ezt is "elfújta" a háború, de azért megtaláltam a hetedik vágányt, ahonnan akkoriban Sopron felé indult a GYSEV. Már ez is romantikus volt önmagában véve, hogy nem MÁV, mint az országban mindenütt, hanem: Győr-Sopron-Ebenfurti Vasút. Vidáman pöfékelt a gőzös a smaragdzöld rétek között, a távolban sejtelmesen csillant meg a Fertő tó vize, s aztán két nagy kanyarodás után Sopront kiáltottak a kalauzok. A valamikor biztosan szép pályaudvar itt is romokban hevert, azaz emelet nem volt a házon, s csak egy darab perontető, emlékeztetőnek, hogy valamikor ilyen is volt. - No, ez a város is jól kezdődik! - gondoltam magamban.

Sopront én csak Somogyvári Gyula regényéből, az "És mégis élünk" című kötetből ismertem, mint a "hűség városát", de amúgy teljesen ismeretlen területre vetődtem. Az erdőmérnök munkájáról meg körülbelül annyit tudtam, hogy annak idején, Nyíregyháza-Sóstófürdőn az a vadászruhás bácsi, aki a nagy távcsővel mindig loholt az erdei úton, az volt az erdőgondnok! (Azt persze gyermekfejjel nem tudtam, hogy a nagy távcső nem a fák növekedésének ellenőrzéséhez volt szükséges, hanem az erdőben elbújt szerelmes párok nemi tevékenységének kifigyeléséhez.) Szóval, ez minden, amivel most elindulok, hogy erdőmérnök legyen belőlem! Vagy, persze, kohász?

Csomagjaimat az állomáson hagytam, s a vasutastól megkérdeztem, hogy merre van az egyetem. A vasúti sínek mentén egy hegyoldali zöld liget felé mutatott: - Annak ott a közepén!

A gyönyörű park oszlopos főbejárata mögött egy nagy sárga épület homlokzatán ez állott fekete feketetűkkel:

“JÓZSEF NÁDOR MŰSZAKI- ÉS GAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM

BÁNYA-, KOHÓ-, ÉS ERDŐMÉRNÖKI KARA”.

Kicsit elszorult akkor a torkom a meghatottságtól, s annyi év után büszkén vallom, hogy ma is elszorul még mindig a torkom, ha öreg fejjel Sopronban járok, s megállok a kedves iskolaépület előtt - pedig ma már nem is így szól a felirat az épület homlokzatán.

A portás bácsi eligazítása után, az első emeleten egy hatalmas kétszárnyú, barna ajtó előtt szorongtam egy kicsit. Ezen aranybetűs fekete táblán állott: Mechanikai Tanszék, dr. Kövesi Antal egyetemi r. tanár. Nem tudtam, hogy a kopogtatásom volt-e hangosabb, vagy a szívem dobogása - beléptem. A szobában lévő két fehércöpenyes fiatal férfire illően ráköszöntem: - Jó napot kívánok! Mint akiket kígyó csípett, meredtek rám, s már jött is a szöveg: - Te balek! Hát még köszönni sem tanítottak meg!

- Te jó Isten, vademberek közé kerültem! - fátyolosodtam el -, én Debrecenből érkeztem, és a professzor úrnak kell egy levelet átadnom! - rebegtem halkán. - Szóval te vagy az a debreceni balek! - mondták megenyhülve -, az más, mert terád vártunk!

Na, mégis csak fog ez menni! - Bemehetsz az Öreghez, de figyelmeztetlek, hogy neki és mától kezdve mindenkinek Sopronban úgy köszönsz: Jó szerencsét!

Kopogtattam, s így is tettem. A szobában egy félelmetes íróasztal mögött egy kistermetű, idős bácsi ült, s meg is szólított: - Kolléga úr! (Jeszusom, ezt nekem mondta?) Azonnal átmege a Dékáni Hivatalba és ott beiratkozik! Nem sokat kell beszélni, mert ott magáról mindent tudnak! Ott vannak már az okmányai is, tehát kitölti az indexét, befizeti, amit kell és visszajön! Pénze van?

Mivel volt, kihátráltam, mondtam egy jó szerencsét, ahogy illik, s ügettem a dékáni épületbe. Minden úgy történt, ahogy a kisöreg elmondta, de rajtam néhány perc alatt valami csodás változás történt: tagja lettem valami bűvös testületnek, s megkezdődött négy és fél éves soproni diákéletem!

Tandíjat a kitüntetéses érettségim miatt nem is kellett fizetnem. Amit kellett, kitöltöttem, amit lehetett aláírták, bélyegzőt ütöttek az érettségi tablóképemre, s belöktek egy díszes ajtón. Egy szigorú tekintetű úr a szemüvege felett rám nézett, aláírta az indexet, s kezet nyújtott: - Az egyetem hallgatói sorába fogadom!

Rangot kaptam, úgy éreztem, ettől a kézfogástól, s még az sem bántott, hogy szelíden így folytatta: - Aztán igyekezzék, kolléga úr, utólézni a többieket, mert bizony kissé késésben van!

Így hát már tényleges egyetemi polgárként ballagtam vissza a Mechanikai Tanszékre, ahol kemény: “Jó szerencsét!” köszöntésemmel immár helyesen léptem be a szobába. A professzor úr belepillantott a dolgaimba és mindent rendben talált, így hát a következőkkel bocsátott utamra:

- A többit majd később meglátjuk! Ha bármivel valami gondja van, jöjjön ide a tanszékre. - Kollégiumot sajnos már nem tudtam biztosítani, mert teljesen tele van, de a portásnál biztosan vannak még lakáscímek, keressen valahol egy alkalmas “kamarát”! (Te jó Isten, itt a későn jövő diáknak a spájzban kell lakni?) A levelet pedig, amit a lányomtól hozott, délután hozza a lakásomra. Holnap nyolc órakor kezdje meg a tanórák látogatását!

Köszönetet mondtam mindenért, amit ismeretlenül értem tett, de ő csak legyintett, hogy elmehetek. Már az ajtóban állottam, amikor kiszólt utánam: - Tanársegéd úr! Adjanak ennek a baleknak egy mérnöki körzőkészletet a tanszéki tartalékból, hadd legyen már valami műszaki formája!

Én persze nem tudtam, hogy milyen formám is volt igazán, de nálam boldogabb ember kevés lehetett a világon. A portán csak egyetlen cím: Csendőr utca 3. No ez nem valami kelendő név manapság. De rohantam étlen-szomjan a Csendőr utcába. Meg is találtam a spártai egyszerűséggel bebútorozott szobát, aminél egyszerűbbet már el sem lehet képzelni, s ki is vettem havi 30 forintokért, amit persze egész hónapra mindjárt ki is fizettem! Ez a lakás valahol a Sopron-Déli vasút környékén volt a város nyugati végén, így aztán loholhattam keresztül a városon a csomagjaimért a keleti végeken lévő GYSEV-pályaudvarra. Aztán persze vissza a csomagokkal a szállásra. Próbáltam közben ismerkedni a várossal, dehát lógott a nyelvem a fáradtságtól, korgott a gyomrom az éhségtől, reszketett a bensőm az izgalomtól - szóval, nem sokat láttam a városból. Csak a Tűztorony látszott mindenünnen, s ez valahogy megnyugtató volt számomra. Tudtam, hogy az alatt van a "Hűség Kapu", s én elhatároztam, hogy hűséges leszek Sopronhoz!

A professzor úr az Erzsébet utca és Kis János utca sarkán egy emeletes ház földszintjén lakott. Csengetésemre bóbítás szobalány vezetett be a "méltóságos asszonyhoz", aki kedves, ősz néni volt egy nagy karosszékekben, ahonnan nem is nagyon tudott felkelni. Átadtam a levelet, elmeséltem Debrecenről mindent, amit az Andrássy család összefüggésében érdekesnek tartottam, s beszámoltam az első napon történekről. Ettől kezdve aztán aznap már csak ő beszélt, mert rettentően szeretett beszélni. A Csendőr utca nem tetszett neki: majd ő rendezi a lakásügyemet, csak pár napig legyek türelemmel. A többi történetekkel elégedett volt, bár mindjárt adott jótanácsokat a menzával, a rajzlapok beszerzésével, s a soproni viselkedéssel kapcsolatosan. Aztán nagy ezüstitálcán uzsonnát kaptam: kakaót és kalácsot. Most éreztem csak, hogy tegnap óta nem ettem semmit! Közben megtudtam, ki a legszebb lány az utcában, hogy a menzát hol találom, és hogy mindenkinek tartoznia kell valakihez, így hát majd ő kerít nekem egy patronáló családot. Aztán megjelent egy pillanatra a professzor úr, s a szóáradatot félbeszakítva közölte, hogy én halálosan fáradt lehetek, így hát kegyelemben elbocsájtattam. Ballagtam tehát haza az egyelőre ismeretlen, sötét utcákon, s azon gondolkoztam, hogy ezen az első soproni napomon máris csupa jó emberrel találkoztam. Csodák csodája: megtaláltam a Csendőr utcát, s a boldog nap után boldogan hajtottam fejemet álmra az első soproni éjszakámon.

Minden azonban még nem sikerülhetett tökéletesre! Mint hamarosan kiderült: Csendőr utcai ágyam tele volt a nyári szünidő alatt kiéhezett poloskákkal, "akik" amint eloltottam a villanyt, hatalmas csapatokban támadták a friss debreceni "balekhúst". Így aztán, a megérdemelt alvás helyett, megrettenve ültem az ágyban reggelig, teljes villanyfényben, de így is úgy néztem ki a piros csípésektől, mintha kanyaróm lenne!

Reggel nyolckor aztán agyoncsípve, de tette készen álltam a főiskola kertjében, a matematika épület előtt, hogy ellessem a többitől, mit is kell majd csinálnom. Hatalmas szerencsém volt, mert máris két debreceni ismerős fiú ugrott a nyakamba: Török Attila, aki iskolatársam volt, s Horváth Attila, akivel együtt cserkészkedtünk Debrecenben. Együtt telepedtünk aztán be a nagy előadóba, s ettől kezdve igazán nem volt gondom semmire, mert ezek a debreceni barátaim minden tudnivalóba beavattak. Először mindjárt abba, hogy a matekot dr. Walek Károly professzor úr adja elő, aki mindjárt meg is jelent a színen, s a beállt néma csendben pillanatok alatt teleírta levezetésekkel mind a három hatalmas falitáblát. A nép, kissé morogva ugyan, de még az óráközi szünetben is körmölte a rengeteg tudományt. Aztán jött a második

óra, hasonló modorban. Látszott, hogy ez a matek kemény torna lesz, de hála debreceni előéletemnek, úgy látszott, hogy meg tudom emészteni.

A nagyszünetben aztán el kellett mesélnem, hogy hogyan kerültem Sopronba, ami egyedi történet volt, mert mindkét barátom apja otthon, Debrecenben erdőmérnök volt. Ők hát tudták, hogy miért vannak éppen Sopronban. Megtudtam közben, hogy az öreg Kövesit “Schmollen papá”-nak becézik, de itt az egyetemen különben is mindenkinek van “jellemző” neve, amit persze ki kell majd érdemelni. Arról is tájékozódtam, aminthogy a főépület homlokzatáról olvasható, három “szak” van Sopronban, ami úgy egészében persze a budapesti Műegyetemhez tartozik, de az egyetem egy test és egy lélek.

Aztán néhány szót szóltak a soproni karokról, a hagyományokról, majd kezdődött a harmadik óra: ábrázoló geometria. Állva fogadtuk dr. Stasney Albert professzor urat, aki nem vesztegette az időt, hanem óriási táblavonalzókkal gyorsan telerajzolta a táblákat ördögös vonalakkal. Hát itt már bajba kerültem, mert a középiskolában nálunk nem oktatták ezt a tantárgyat, s itt meg már régen túl voltak az alapismereteken. Így aztán hiába rikkantotta el a professzor úr rajzolás közben percenként: Képzelem?, képzelem? - én csak nem tudtam elképzelni, hogy miként is forgatja be a harmadik képsíkba az elsőben két ponttal meghatározott egyenest. Az “ábris” is páros óra volt, s ráadásul tétlenségre is voltam kárhozthatva, mert az első napon nem hoztam magammal a szükséges eszközöket. Ezzel a tárggyal meg is gyúlt később a bajom! De ezt ekkor még nem tudtam, csak ültem áhítattal a padban, s valahol belül boldog voltam, hogy műegyetemista lehettem.

Délben ügettünk a menzára ebédelni. Azért ügettünk, mert az egyetemi menza természetesen nem az egyetemen volt, hanem bent a város közepén, az Ifjúsági Kör épületében, a Rákóczi utcában. Az étkező a létszámhoz képest elég kis teremben, vagy inkább nagyobb szobában volt berendezve. Benne nyolc hosszú asztal állott, mindkét oldalán hat székkal, így tehát 96 egyetemista étkezhetett egyszerre. Más étkezési lehetőség a városban nem lévén, sorba kellett állni az üresedő helyekért, s gyorsan be kellett kapni az ételt, mert három-négy teljes időturnust kellett lebonyolítani a déli oktatási szünet, egy-másfél óra alatt. A menza vezetője a “százados úr” volt, egy csúnya, dagadt “háztalan csiga”, aki a rangját onnan nyerte, hogy a háború alatt valahol konyhás őrmester volt. Nagyhangú krapek volt, aki az éhes diákságot élete megrontójának tekintette. Hát a jelek szerint ebben volt is némi igazság. Az egész szörnyűséges menzának egy óriási előnye volt: az ára. A napi étkezés ugyanis 1,50 forintba került, amiből ebédet és vacsorát adtak, természetesen a legegyszerűbb körülmények között. No de ilyen kis pénzért mit is lehetett volna kívánni? Hát a kapott étel minősége nem veszélyeztette a mamám otthoni finom főztjének finomsági értékét, de, nagy önfegyellemmel ehetőnek volt minősíthető. Az éhes ember különben sem válogat, és hát itt rettenetesen éhes volt mindenki.

Élelmiszerjegyeim beszolgáltatása ellenében megkaptam, a kellő obulusok lefizetése után, a heti étkezési kártyámat, s jöhetett az ebéd. Hát a szervirozásban bizonyos “vadnyugati” módszerek voltak felfedezhetők. A “pincérek”, azaz Erdélyből menekült szegény diákok, akiknek a menzára sem tellett, s ezért a felszolgálat ellenében ingyen ehetek, nem tudtak a tányérokkaal tele tálcákkal az asztalok közé behatolni, s ezért nem is tették. Hanem megálltak a hosszú asztal szabad végénél, s a hat üldögélőnek egyenkint végigcsúsztatták a tányér ételét az asztal közepén. Értsd alatta: löktek egy nagyot a tányéron, s a címzett elkaphatta, ha ügyes volt. No most már: babfőzelék vagy krumplistészta esetében, tehát szilárd halmazállapotnál ez viszonylag kevés kockázattal járt, no de paradicsomleves esetén, pláne ha célozni sem tudott jól a felszolgáló? Hát mit mondjak: voltak rémisztő jelenetek! A felszolgálatnak nehezen nevezhető ételosztási metódus veszélyeit aztán pikáns rigmusokkal igyekeztek tompítani,

melyek közül két gyöngyszemre emlékszem vissza, Sallak Pista után szabadon: "Itt jön a jó schmarn-i, Este lehet schmar' ni!" Vagy: "Megjött a szép ribizli! Lehet este bibizni!"

Ebéd után száguldás vissza az egyetemre, mert délután gyakorlati órák vannak: két óra matekból, kettő éghajlattanból. Közben beszámoltam barátaimnak a Csendőr utcai szobám poloskáiról, mire azonnal eldöntötték, hogy ott nem lehet maradni. Ők ugyan hárman laktak egy nagyobb szobában a Rákóczi utcában, mind debreceniek, de elhatározták, hogy amíg ügyem rendeződik, befogadnak. Így aztán nekifogtunk a délutáni penzumnak a matek előadóban. A matematikai gyakorlatot Náci bácsi tartotta, aki a tanszék tanársegédje volt. Mint egy ördögös kis manó, úgy rótt a táblára a matematika példákat két órán keresztül, de hallatlan meggyőző erővel hitette el velünk, hogy mi igenis értjük ennek a bonyolult, magas matematikának minden részét. A másik két gyakorlati óra szórakoztatóbb volt, s a vacsorához már lehetett lassan ballagni, hisz gyakorlatilag vége volt a napnak. A túrós csusza vacsora ugyan a fél fogunkra is kevés volt, viszont összetalálkoztam a "kamara" harmadik lakójával, aki nem volt más, mint Botos Géza, másodéves erdőmérnök-hallgató, debreceni gimnáziumi iskolatársam és jópajtásom a cserkészcsapatból. Velem együtt négyen voltunk a "debreceniek".

Vacsora után Tibor barátom védelme és a csalódott háziasszony méltatlankodása mellett kiköltöztem a Csendőr utcai kamarából, s letáboroztam a Botos Gézáék szobájában. Géza, mint mindhármónk "firmája", azonnal azt kérdezte: - A lakbért visszakértétek-e?

Pirulva vallottam be, hogy örültünk az ép bőrrel való menekülésnek, s én ezt nem is mertem szóba hozni a haragos asszonyság előtt. - Hát ez itt Sopronban nem úgy van! - mondta Géza. - Azonnal visszamegyünk együtt a pénzért, hiszen ez több mint három heti menzakeresletnek felel meg! És igaza lett, mert nem könnyen ugyan, de valóban visszakaptuk az egész pénzt, mert itt Sopronban mintha valóban másként mennének a dolgok. És a több mint négy év alatt sokszor bebizonyosodott, hogy Sopron büszke erdészeire, bányászaira, sőt még kohászaira is, és a státuszunkat, no meg az együttélés szabályait ebben a városban ez határozta meg.

Három ágy lévén, én a padlóra szorultam ugyan, de boldogan aludtam, mert nem csípett semmi, s lám-lám a második soproni napomon is csupa jó emberrel találkoztam! Most már véglegesen mérnökhallgató voltam Sopronban.

Másnap rendelkezés érkezett számomra a Mechanikai Tanszékről: A balek délután jelentkezik a méltóságos asszonynál, a professzor úr lakásán! Így hát a délutáni órák után összekaptam magam, ismét becsengettem az Erzsébet utcai lakásba, s bebocsájtattam a bóbítás szobalány által. Margit néni - mert jogot nyertem így szólítani a méltóságos asszonyt - azt újságolta, hogy máris talált nekem "kamarát", mégpedig nagyon közel, közvetlenül a Pénzügyigazgatóság mögötti kis utcában. A Gensel Ádám utca 3. számú, elég modern ház második emeleti lakásának házigazdája Raffay Béla, nyugalmazott pénzügyi tanácsos volt. Mindjárt át is mentem terepszemlére. A magas, elegáns, ősz hajú bácsi szeretettel nyitott ajtót, a nekem szánt szobácskát pedig felesége, az aprócska Mária néni mutatta meg, félénken, hogy vajon tetszeni fog-e a kis személyzeti szoba. Kétségtelenül, a háromszobás lakás "cselédszobája" volt a kiszemelt helyiség, mert a konyhán keresztül lehetett megközelíteni, de a felnőtt lányuk hófehér bútorokkal berendezve, vidámságot, tisztaságot, nyugalmat árasztott. Tudtam, hogy itt jó helyem lesz négy esztendeig.

Mária néni megint csak kicsit aggódva adta elő, hogy kicsi a nyugdíj, s ezért nem sokallná-e, ha havi 25 forintot kérnének a szobácskáért. Én persze ilyen árakhoz képest krózus voltam a hazulról hozott 200 forintommal, s könnyű szívvel mondtam igent. Kis felhő ugyan átvonult

Mária néni arcán, amikor kiderült rólam, hogy református vagyok, mert hát őroluk meg az derült ki, hogy kemény katolikusok, reggel-este templomba járók. Harmincéves, kedves, hajadon lányuk meg pláne olyan volt, mint egy apáca, de azért, nyilván a Margit néni ajánlására alapítva bizalmukat, befogadtak engem, az eretneket. Meg kell hogy említsem, hogy a négy esztendő alatt a valláskülönbség miatt soha semmi nehézség nem támadt közöttünk.

Így aztán egy kb. ötször három méteres szoba albérlője lettem, ami a konyhán át volt megközelíthető, de a lakás többi szobájától független, az előszobán át önállóan megközelíthető. A konyha melletti átjáróból nyílt a WC és a fürdőszoba is. A konyha- és a WC-használat természetes volt, a fürdőszobát a két hölgyre való tekintettel nem irányozták elő számomra, de volt a szobácskában egy óriási mosdótál, s a konyhában hideg-meleg víz, így aztán nem volt gond ez sem. Jellemző a család csendes életére, hogy egész ottlakásom alatt úgy rendezték a konyahasználatot, hogy amikor én otthon tartózkodtam, ők sohasem tevékenykedtek a konyhában. Reggel megvárták, amíg én elmegyek az egyetemre, s mire este megjöttem, addigra ragyogott a konyha, tiszta és kiszellőztetett volt, s soha egyetlen mosatlan edényt sem találtam benne.

Hálás szívvel ballagtam hát vissza a professzor úr lakásához, és megköszöntem Margit néninek, hogy elrendezte soproni életemet. Ő is meghatódott, szeretetébe fogadott, s haláláig igényt tartott arra, hogy időnkint megjelenjek, megigyam a kakaót és beszámoljak életem folyásáról. Így aztán csak még egyet aludtam a fiúknál a földön, és szerdán, azaz a szabad délutánon, amikor nem volt egyetemi elfoglaltság, átköltöztem a barátok segítségével új otthonomba. Szelíd házigazdáim ugyan egy kicsit megremegtek az ijedségtől, amikor a három jóbarát kitörő üvöltéssel díjazta az első osztályú szállásomat, de egyébként kifogástalan úri magatartásuk eloszlatta a kétségeket, s én is megígértem, hogy népünnepélyt majd csak ritkán tartunk az én szobácskában. És valóban: súrlódások nélkül éltünk együtt több mint négy éven keresztül. Nekem semmi panaszom nem lehetett semmire, tapintatos magatartásuk miatt, amit én azzal háláltam meg, hogy csendben éltem és közlekedtem, hogy békéjüket, s imádságos életüket ne zavarjam meg.

Október 1-jétől Botos Géza barátunk az eddigi hármaskamarából külön költözött egy Lóvér körúti új villában lévő szobába. Mivel engem soproni egyetemi polgárrá kellett avatni, azaz megünnepelni, hogy egy újabb debreceni diák koptatja az egyetem padjait, összekapcsoltuk ezt az ünnepi alkalmat a lakásszentelővel. A neves esemény tulajdonképpen "ismerkedési" estté változott, azaz nekem kellett ismerkednem a soproni vörös borral, amely a szent keresztségben a "Kékfrankos" nevet kapta. Géza, nagyzási mániából, négyönkre 15 liter bort szerzett be, ami természetesen messze meghaladta a kis társaság teljesítőképességét. Magyarul: úgy berúgott a társaság, hogy én még olyat nem láttam. Sorban lett rosszul mindenki, s olyan rettenetes rókázást produkált, hogy a nap végére minden színültig volt rókázva. Többek között a WC is, úgy derékmagasságig.

A háziak, Botos Géza új lakásadói, nem tudták kellő méltósággal elviselni sem a WC-t, sem pedig az óriási hangerővel előadott cserkész- és diáknótákat, ezért Géza barátunknak már másnap felmondták a bérletet. Én pedig másnap az előző esti utamon visszafelé mentemben messze elkerültem azt a népes embercsoportot, amely a Deák téren lépésméréssel szörnyülködött azon az óriási okádékon, amelyet éjjel biztosan valami óriás követetett el.

A megrázó élmény következtében én egyszer és mindenkorra megundorodtam a soproni vöröstől, nem is tudom meginni mind a mai napig, csak fűszeres forralt bor formában. És mivel borivás nélkül nem lehet erdészhallgató senki Sopronban, hisz' a végén neki még

mérnöki diplomát sem adnának talán, ezért hát kénytelen átálltam a fehér bor fogyasztására. Érts alatta a finom soproni veltelinít. Ez azonban Sopronban vallási kérdés volt. Ugyanis amíg a vörös bort termő szőlők az evangélikus egyház birtokain voltak, addig a finom fehér bor a katolikus egyház szőlőskertjeiből származott. A protestánsok tehát életük végéig vörösborivók voltak, az evangélikus konvent Szent György utcai borkimérést koptatva, ám a katolikusok a Kisvárterületen lévő katolikus kocsmában fogyaszthatták napi boradagjukat. Így én a gyomrom békéje érdekében a soproni évekre “katolizáltam”, s ennek fejében csak fehér bort ittam. Azt azonban mind a mai napig kellő áhítattal és jó egészséggel. Hát a vallásgyakorlásról egyelőre ennyit!

Itt tulajdonképpen egyformán szegény volt minden diák. Hamar észrevettem, hogy én a havi biztos 200 forintommal császár vagyok. Persze a menza is szegény volt, hiszen az 1,50 napi befizetésekből nem is lehetett még azt a gyatra ebédet, vacsorát sem előállítani, így az elsőévesek október első hetében gyűjtésre indultak. A százados úrtól mindenki kapott egy óriási zsákot, s elindultunk a környékbeli falvakba. Minden gazdához benyitottunk, s ehető nyersanyagokat gyűjtöttünk. Hát ez elég nehéz próbája volt egyetemi önértetünknek, de az evés nagy úr, félre kellett tehát tenni minden érzékenységet. Bele került a nagy zsákba: krumpli és zöldség, gyümölcs és káposzta, karaláb és csicsóka, sütőtök és uborka. Ezek természetesen összekeveredtek, de végül is a “beszámolásnál” szétválogathatók voltak. Sok gazda azonban az állatai etetésére eltett lencsét, borsót, babot adott, s az is összekerült a nagy zsák mélyén. Így aztán a tél folyamán többször ettünk a világon egyedülálló bab-borsó-lencse egyesített főzeléket, ami ugye külön-külön mind fenséges ennivaló - no de együtt?

Nehéz, élelmiszerjegyes időket éltünk, közvetlenül a háború után. A menza is nehézségekkel küszködött. Levest, főzeléket ugyan mindig eleget adtak, ha a minőség kérdésében voltak is kívánnivalók, de a hús aztán szinte sohasem került a tányérra. Leginkább csak a vasárnapi ebédnél abszolváltuk a heti húsadagot, két vagy három szem pörkölt hús formájában. Ennek a húsadagnak aztán óriási kelete volt, a ravasz diákság tehát különféle módszereket dolgozott ki egy kis “póthús” szerzésére. A repeta ebből a műfajból reménytelen volt, mert a legravaszabb kísérlet is megtört a százados úr sziklaszilárd ellenállásában, ezért aztán az öregek kitalálták, hogy az asztal mellett, evés közben, válogatott gusztustalanságokról beszéltek. Mikor aztán valaki ezt nem bírta hallgatni, s otthagytá felében ebédjét, kirohant az ebédlőből: lecsaptak az árván maradt tányérra, főként a hússzemekre.

Én éhes is voltam, s elég jól is bírtam a minősíthetetlen szövegeket, egyszer azonban rajtam is kifogott egy történet. A “mesélő” Don Wanek de Kubaszta, a “spanyol származású” felsőéves volt, tisztességes nevén Jurcsik Pista, aki ebéd közben érzékletesen előadta, hogy előző napon hogyan nézett ki az a zsidó hulla, akit 100 forint ellenében exhumált a kópházai halálmenet tragikus áldozatai közül. (Ez a pénzkereset akkoriban kedvelt lehetőség volt a szegény diákok között, de bizony kevesen bírták elviselni a látványt, a büzt, s mindazt, amit a néhány éve a földben lévő hulla produkálni képes.) És Don Wanek színes előadó egyéniség volt, amikor részletesen leírta a főbb testrészek, ízületek és zsigerek állapotát. Hát ezt már én sem bírtam, kiszédültem a szabad levegőre, s vissza se mertem nézni, hogy maradt-e valaki az elképesztő mese után az asztalnál, aki még megbírta enni az én adagomat is.

Hát így éltem Sopronban, s miközben a háborús bűnösök Nürnbergben és Jugoszláviában is megkapták a magukét, családunkat nagy öröm érte: hazaérkezett Karcsi bátyám is nyugaton töltött hadifogságából. Mint később egy hazai híradásból kiderült, október 24-én utazott Sopronon keresztül Kaposvárra, ahol minden hazaérkező katonának jelentkeznie kellett. Ő nem tudta persze rólam, hogy én Sopronban vagyok, nem is szállhatott volna ki a vonatból, hiszen lezárt kocsikban Kaposvárig kellett mennie, de mi Sopronban tudtuk, hogy a

hazatérőket hozó szerelvények mikor haladnak át Sopron-Déli pályaudvaron, s én valami sugallattól hajtva, rendszeresen kimentem minden este - hátha felfedezem a hazatérők között Karcsi testvéreimet. Kivétel volt a 24-e estje, amikor a professzorné néninél kellett beszámolót tartanom az eddig történekről. Az érdekes az, hogy Karcsi - mint később elmesélte - igencsak kitekintgetett Sopronban, hiszen sebesültként egy darabig volt ebben a városban, de csak arra emlékezett, hogy látott egy sánta vámtisztet az állomási szolgálatban. Ez a vámtiszt pedig Jakab Pista bácsi volt, akivel egy utcában laktam, s később családjához érzékeny szálak fűztek. Karcsival hát nem találkoztam Sopronban, csak levélből tudtam meg, hogy otthon gyorsan beiratkozott a Tanítóképzőbe, hogy ne teljen hiába az ideje.

Visszatérve az én soproni dolgaimra, elég jól ment sorom. A havi 200 forint bőven elégnek bizonyult életemre, hiszen a lakásom csak havi 25,- forint, s a menzai kosztom is csak havi 45,- forint, így a fix teher csak 70,- forint. A 130,- forint további keret értékére pedig hadd mondjam, hogy ekkor Sopronban egy korsó sör 98 fillér volt, egy remek menü 3,- forint, és a katolikus konventben egy liter fehér bor is csak 3,50-be került. Így aztán az én gazdagságom sokszor arra volt felhasználva, hogy a havi apanázs megérkezése után kifizethettem a pénztelen évfolyamom valamennyi hallgatója helyett az egy heti menzát, amit természetesen 10,50-ként mindenki egy-két hónapon belül becsületesen visszaadott.

Sopron belvárosában lakó vidám évfolyamtársaimmal együtt megalakítottuk a BKK-t, ami a Belvárosi Kamarások Klubja fedőneve volt. Rendszerint együtt ütöttük agyon szabadidőnket a "Perkovázt-tanszéken", a sörfogyasztást leggyakrabban az én anyagi bázisomra alapítva. Voltak azonban nemesebb szórakozásaink is, mert a téli hónapokban működött a színházban az ensemble színtársulat, s mi rendszerint kihasználtuk azt a nemes privilégiumot, hogy az egyetemisták a színház földszinti állóhelyére ingyen mehettek be. Emlékszem a szép őszi-téli estékre, amikor a délutáni ábrázoló gyakorlat és a sebtiben bekapott menzai vacsora után a nagy rajztáblákkal a hónunk alatt vonultunk be a színházba, ahol Shakespeare-t, Moliere-t, Csehovot hallgattunk. Ha egy liter bor árát sem tudtuk tízünk zsebéből összeguberálni, akkor is bevonultunk a Perkovázt-hoz, mert ha a szép diáknótákat csendesen énekelgetni kezdtük, a tulaj előbb-utóbb hozott egy üveggel - az "üzletmenet kedvező befolyásolása" címén.

Az első soproni évem (1946-47)

Egyre jobban éreztem magam Sopronban és az egyetemen, s kezdettől fogva élveztem azt az önzetlen összetartást és bajtársiasságot, ami itt a diákok között uralkodott. Leginkább az erdészek tartottak össze, hiszen a hallgatók legalább fele erdőben felnőtt, erdészgyerek volt, vérükben volt a természet szeretete és az összetartás. Különben érdekes évfolyam voltunk, mert nemcsak olyan balekok voltak közöttünk, mint amilyen "kívülről jött" elsőéves én voltam, hanem egyre többen jöttek haza nyugatról olyanok, akik 1944-ben már elkezdték az egyetemet, de a háború miatt menekülniük kellett. Most ők is újra hallgatták az első évet, de nem voltak balekok, mint mi. Viszont különleges helyzetük következtében felkaroltak bennünket, "elesetteket", s igyekeztek gyámolítani a balekség rögös útjain. Így jutottam én is két nagyszerű gyámolítóban máig tartó hű jóbaráthoz: Göde Gyurkához és Szentkúti Ferihez, az utóbbit mindmáig egyszerűen csak Kutya névvel illetjük, pedig már professzori korban lévő, neves kutatója a magyar erdészeti tudománynak.

Az Ifjúsági Kör, mely zárt testület, és így komoly hatalom volt, őrizte a selmeci diákhagyományokat, de képviselte a diákönkormányzatot is. Így például a kör elnök, aki minden évben egy utolsóéves mérnökjelölt volt, tagja volt az Egyetemi Tanácsnak, ahol az ifjúság érdekeinek hivatalos képviselőjét látta el. Az elnököt évenként újraválasztották, s mert a három szak sorban adta a kör elnököt, senkit sem lehetett azonnal újraválasztani. Ebben az

évben, tehát az 1946-47. iskolai évben éppen erdész elnök volt: Igmándy Zoltán. Az elnök megválasztásának korteshadjáratához csak az amerikai elnökválasztás hasonlítható, a választópolgárok gyűléseivel, kortesbeszédeivel, plakátragasztással, falfestéssel és időnkint verekedéssel is. Hát én ebből kimaradtam, mert mire Sopronba értem, már megvolt az ezévi elnök.

A balekvizsga tortúráját azonban nekem is végig kellett csinálnom. Nem voltak ezek sem szolid dolgok, de valahogy meg kellett ugye értetni a szegény balekkal, hogy most és itt ő a legkisebb, akinek semmi joga és "kuss!" a neve. Ezen a vizsgán a köri szabályok ismeretéről és a talpraesettségről kellett számot adni úgy, hogy a vizsgáztató bizottság elégedett legyen. Abban az időben ennek a vizsgáztatásnak az volt a kialakult gyakorlata, hogy a köri olvasóteremben vacsora után összejött egy csomó nagyhangú felsőéves, akik a sötét szobában egy "vallató" lámpával megvilágított vizsgázóra ordították a válogatatlan, "fineszes" kérdéseiket, s ha a berezelt vizsgázó nem tetsző választ adott, akkor kórusban üvöltöttek: "Mars ki!" Hát ezen nekem is át kellett esni, pedig nagyon bántotta az önérzetemet, de hát éppen azt akarták letörni ezzel az egész szertartással. Így aztán egy októberi estén engem is belökött a "balekcsősz" az ajtón, s már záporoztak is rám a kérdések. Feleltem is egyre, kettőre, de aztán tévesztettem, mert a dékáni épület előtt álló obeliszket, amely a nyugat-magyarországi felkelésben elesett két egyetemista emlékét őrizte, "Örtüzek" helyett "Öröktűz"-re kereszteltem. Repültem is azonnal a vizsgaszobából. Később megint hívtak, de hiába feleltem jól a "jegesmedve" kérdésre, ami úgy szól, hogy ha a medve csak háromszor fordul 90°-ot és mégis visszaér a kezdőpontjára, akkor milyen színű, s mert az $X/2=0$ egyenlet megfejtését nem tudtam. Ennek titka ugyanis az volt, hogy a Perkovátz kocsmá feliratánál a keresztnév (Félix) felírás X betűjét valaki ellopta a falról. Így az egyenlet helyes megfejtése: Perkovátz-tanszék. Mivel az ominózus lopás csak az előző napon történt, így persze nem tudtam a helyes választ. Tehát újra kirúgtak. Annyira megsértődtem, hogy vettem a kabátom: "én ezt a marhaságot nem csinálom tovább!" - felkiáltással el akartam menni. Úgy fogott le a balekcsősz, mert már megint ordítottak bent: "Az a Zsidó nevű balek jöjjön be újra!" No a nevemmel való izléstelen játékokra meg éppen kényes voltam, de már be is penderítettek. Elhatároztam, hogy semmire sem válaszolok, belőlem ne csináljanak itt bolondot! Ekkor egy stentori hang ezt üvöltötte a sötétből: "Ki volt a legszebb debreceni lány Sopronban?" Annyira meglepődtem, hogy azonnal rávágtam: "Zsigmond Tubi!" Azonnal hangzott az egyetértés: "Jól van, Balek, átmentél a vizsgán!" Nem nagyon értettem a titkot, de később kijött a vizsgáztató szobából egy magas, szőke harmadéves, Mersich Endre, és megfejtette a titkot.

Már említettem, hogy Karcsi bátyám Sopronban volt sebesült, illetve lábadozó. Társaságba járogatott, s így ismerkedett össze a Mersich családdal, akiknél menekültszálláson lakott a Debrecenből elmenekült tiszti család, Zsigmond őrnagy, felesége és lánya. Tubi, a lány, valóban a legszőkébb lány volt a háború előtt Debrecenben, akivel én együtt jártam a tánciskolába és az ösztáncokra. Karcsi is udvarolgatott aztán Sopronban az ismerős kislánynak, s biztosan keresztezte ezzel az ifjú sebesült hadnagy, az akkor még csak érettségiző Mersich Bandi terveit. Ő aztán - két évvel később - a balekvizsgán hamar összerakta a tőlem hallott részadatokból Debrecen, a Zsigmond és a Zsigó neveket, s számított rá, hogy a meglepetéstől nem tudok majd válaszolni. Becsületére legyen mondva, amikor ráhibáztam a helyes névre, azonnal sikeresnek nyilvánította a vizsgámat. Máig is jó barátok vagyunk, immár mindketten idősen és mindketten rózsadombi lakosként.

Hát ennyit a balekvizsgámról, aminek sikeres abszolválását persze meg kellett ünnepelni, így hát a BKK tagságának fizethettem a Perkovátz-tanszéken három litert tisztán. Ettől persze jó kedvünk kerekedett, aminek a Wanek pékmester cégtáblája látta kárát. Ezt a fémbetűkből

összerakott kiírást az én tiszteletemre ugyanis az éj leple alatt megcsonkítottuk, aminek következtében másnap reggeltől az államosításig az üzletet csak ANEK felirat díszítette. A “W” betű ugyanis ünnepélyesen az én kamarám falára került, a dicső nap emlékeként. Szegény és szelíd háziasszonyom aztán biztosan többször is meggyőnta a bűnpártolást, hiszen másnap kétségtelenül felfedezte az összefüggést a szobámban meglévő és a péküzlet fölül hiányzó “W” betű között. De nem árult be seholy, pedig a dühös pékmester állítólag napokig kereste a galád tetteket, akik megcsúfolták nevét és cégtábláját. A szent betű azonban pályafutásom végéig díszítette kis szobám falát.

Október 26-án volt a “balekbál” Sopronban, a Kaszinó összes termeiben. Ma ezt a tisztes palotát művelődési háznak nevezik!, és már régen előadóterem van a régi nagy táncterem helyén. Pedig mennyi dicső bálnak szolgált otthonul ez a csodálatos épület! Sopron igazán bálozó város volt, de a bálók között is kiemelkedő szerepe volt minden esztendőben a “balekbál”-nak. Ez volt az ősz nagy társadalmi eseménye, amikor bemutatkoztak az elsőévesek a város társasági életének. De nemcsak az egyetemista fiúk prominens alkalma volt ez, hanem az “elsőbálozó” lányok számára is díszes alkalom, így hát az egész város készült a téli kulturális szezon megnyitójára. Én is teljes szívvel belevetettem magam az előkészítő és díszítő feladatokba, amelynek során a tanulmányi erdőgazdaság sok fenyője vándorolt be a Kaszinóba, ahol mi rengeteg gírlandot fontunk a fenyőből. Az is hagyomány volt ugyanis, hogy erre az alkalomra a nagy tánctermet mindig fenyővel kellett díszíteni.

A rendkívüli eseményen mindig jelen volt a Műegyetem akkori rektora, dr. Csűrös Zoltán, de legfőképpen Karola nevű, bájos leánykája, aki ma neves színésznő, akkor csinos, gimnazista kislány. Kimentek a meghívók, elkészültek az ünnepi teremdíszek, s mi büszkén viseltük az utolsó napokban a kis kék szalagcsokrot a ruhánkon, amelyről minden emberfia megállapíthatta, hogy mi vagyunk az idej “balekbál” rendezői és persze névadói.

Számomra már néhány nappal korábban szerencsésen kezdődött a nagy esemény. Az egyik délutáni “ábris” gyakorlaton, amelynek meghitt csendjében általában énekelt az osztály, izgatottan szót rajzasztali szomszédom, Pozsgay Gyurka: - Nagy baj van, mert a nyitótáncosok közül az egyik fiú megbetegedett, nem is lehet számítani rá. Így a francianégyes szépsége veszélybe került, mert a tervek szerint öt erdésznek és öt bányásznak kellett volna járnia a díszes táncot, elsőbálos társnőikkel.

A nehéz tánc betanulása azonban már hetek óta folyt, s a pótlás reménytelennek látszott! Eddig a beszélgetésig, mert én tudtam a megoldást. Én ugyanis tudtam a francianégyest, mert Debrecenben a Vattay-féle tánciskolában az osztályon mi sokszor táncoltunk ilyet. Felajánlottam tehát, hogy néhány próbával beugrok. Okoztam ugyan ezzel a lépéssel egy kis keveredést, mert az elhagyott kislány alig fél fejjel volt nálam magasabb, tornacipőben. Ezért aztán párt cseréltünk Bárdos Edével, aki kellő magasságú volt a nádszál karcsú, vöröshajú széplányhoz, én pedig átvettem a város legszebb barna tündérét, Böröndy Erzsikét, akit egyszerűen csak “Daruká”-nak hívtak családi körben. Ede barátom ugyan emlegetett valami verést, mert a csere miatt neki bányász grubent is kellett öltenie erdész létére, merthogy a bányász sorban keletkezett a hiány, de a fontos mégis csak az volt, hogy meg volt mentve a francianégyes nyitótánc.

Érthető volt tehát izgalmam, amikor a kölcsön waldenben, de kicsípve magamat, becsöngettem bálipartnerem lakásán, ahová suttogva és lábujjhegyen engedtek be, mert álomszép partnerem hófehér bálipartnerében éppen Chopint zongorázott - teljes elmerültségben. Állítólag, amikor új ruhát kap, mindig így szokott viselkedni. Hát - senki sem lehet tökéletes! Aztán karomat nyújtottam szép partneremnek, aki egyébként

leánygimnázium érettségiző növendéke volt, s a család kíséretében átvonultunk a Kaszinóba, ahol harsonák jelezték Csűrös rektor úr és felesége, valamint Karola lányuk érkezését.

A gyönyörű bálozó közönség gyűrűjében aztán felállt a nyitó francianégyeshez a tíz pár - öt erdész és öt bányász -, s Harkay Tihamér szertartásmesteri vezénylete mellett eltáncoltuk, amit kellett. A nyitó keringőt meg a "díszbalek" táncolta Csűrösnével, a rektor feleségével, s néhány lépés után bekapcsolódtunk mi is. Valahol mindig vágytam arra, hogy egy gyönyörű bálteremben, egy gyönyörű lánnyal, aki hófehér estélyi ruhában van, keringőt táncoljak, boldogan, önfeledten! Most teljesedett be ez a vágyam. Aztán reggelig folyt a tánc a Holéczy-együttes zenéjére, Ákos Stefi éneke mellett.

A bál egyik csúcspontja az éjféle "Suppe" volt. Hát én még ilyen csodát nem láttam! Két évvel a szörnyű háború után gyönyörűen terített asztalok (ezüsttel is!) roskadoztak a finom tálak alatt. Csodálatos szendvicsek, disznótoros, hidegsültek, főtt virsli, debreceni, aztán sütemények, torták és hát finomabbnál finomabb borok. A bálozó családoknak saját asztalaik vannak, s én természetesen elsősorban a Böröndy család suppe-asztalához vagyok "hivatalból" hivatalos. De nem sokáig villoghatok itt, mert Kövesi professzor úr asztalához rendeltettem. S itt ért az óriási meglepetés, mert a nagytekintélyű asztalnál a professzor úr leánya, a szép Andrásyné a háziasszony, aki Debrecenből Sopronba utazott a "balekbál"-ra. Azt mondja, hogy egy kicsit értem is, mert kíváncsi volt: mi lett az ő kis erdészéből? S rem bősze volt rám, hogy bálnyító pár voltam. Hát még én milyen büszke voltam, hogy országvilág láthatta: egy ilyen gyönyörű asszony társaságában lehetek! De ezzel még nem volt vége a csodáknak: bemutattak annak a családnak is, akiket Margit néni az én soproni patronásaimul kiszemelt. Jakab István főfelügyelő-vámtyiszt és felesége fogadtak be, természetesen halványkék estélyiben lévő Kati lányuk udvarlására. És akkor még nem is beszéltem Csűrös Karoláról, akivel kapcsolatban íratlan parancs volt, hogy egy percig nem állhat meg a táncolásban, minden balek szent kötelessége táncba vinni. De nem volt ez kényszer, mert a vidám, csinos kislány ragyogóan táncolt. Hát nem földöntúli boldogság egy elsőéves erdőmérnök-hallgató számára, ha egy báli éjszakát négy ilyen csodálatos nő társaságában tölthet el? Hát ilyen volt 1946-ban a balekbál Sopronban.

Reggel hét körül vonultak el a legkitartóbb vendégcsapatok, s ekkor ismét a balekoké lett a tér: a bál után rendet kellett csinálni az összes helyiségben. A nagy dicsőség után: nagytakarítás! Nem volt azonban ez sem öröm nélkül! Ebben az időben ugyanis nem volt "sikk" hazavinni a suppé-ra behozott enni- és innivalókat. Így hát eszegettünk, iszogattunk, takarítottunk. Ezzel együtt: az ember életében nemcsak érettségi van egyetlen egy, hanem "balekbál"-ból is csak egy van. Olyan élmény ez, amelyről öregkoráig boldogan emlékezik meg minden résztvevő, mint én most!

Körülöttük a világ nem volt ilyen "báli" vidámságú, hiszen november 3-án a négy nagyhatalom külügyminiszterei jóváhagyták a Párizsi Békeszerződés szövegét. Így hát végleges lett, hogy újra vesztese vagyunk egy világháborúnak, de úgy érzem, hogy megint csak bűnünkön felül megbélyegzettek vagyunk. Kényszerű kitartásunkat a németek mellett, s főként Szálasi emberileg teljesen aljas vállalkozásait úgy minősítették, mint a német fasizmus mellett legtovább kitartó "hűség" szövetséges magatartást. Ez van!

December 1-jén este ismét egy életreszóló élményben van részem: "keresztelő szakestély" van a Líceum tornatermében. Azért itt, mert jelenleg ez a legnagyobb terem Sopronban, ahol az egyetemi diákság, terített asztalok mellett, egyszerre elfér. Mert a szakestély: együttlét, polémia és együtténeklés, -ivás, fehér asztalok mellett. S valóban az egész tornaterem fehér asztalokkal van berendezve!

Mondanom sem kell, hogy a keresztelés is sörrel történt, nyakon öntéssel, fenékbe rúgással és annak a bizonyos diák gúnynévnek a kinyilvánításával. Minden baleknak két keresztszülőt kellett felkérni, akik aztán nem kis gondban voltak a névadás tekintetében, mert jellemző, találó neveket kellett adni, vagy a kinézettel, vagy a tulajdonságokkal, vagy valami nyelvbötléssel kapcsolatosan. Az én két keresztszülőm, Göde Gyurka és Szentkúti Feri is kiálltak mellém a pellengérré, Gyurka jól leöntött, Kutya meg egy nagyot rúgott a fenékembe, s ím megkaptam “soproni” nevemet: “Orsolyaszűz, alias Sértődős!”

Első nevem magyarázata az, hogy a “balekbál” óta bizony heves udvarlás tört ki rajtam Jakab Kati irányában, aki Orsolya-rendi Tanítóképzőbe járt, s egy idő óta annyit járkáltam a zárda környékén, mint egy szerzetes.

A keresztelő természetesen maradandó nyomokat hagyott ruháinkon, de se baj, mert legalább most már “törvényes” Ifjúsági Kör tagok, és megkeresztelt balekok voltunk. Keresztelő szakestély, amikor tehát őt keresztelték, mindenkinek az életében csak egyszer volt.

Decemberben az első egyetemi szabadságra indultunk haza. Abban az időben ez sem volt egyszerű feladat, azaz Soprontól Debrecenbe! Először is: gyorsvonatok még nincsenek, hiszen mozdony is alig van az országban, tehát csak lassacskán, személyvonattal. S hogy még körülményesebb legyen a helyzetünk: a GYSEV nem adta meg az egyetemisták 67 %-os utazási kedvezményét, ezért hát nem lehetett a legrövidebb útirányon, tehát Győr felé indulni, hanem a MÁV tulajdonában lévő egyetlen vasútvonalon, Sopronból Szombathelyre kellett utazni. Ezek után ugye Celldömölkön, Veszprémen és Székesfehérváron át érhető el Budapest, s csak másnap következik az út második szakasza Debrecenig.

Reggel indul a személyvonat Sopron-Déli-állomásról, és vánszorog Szombathely felé, de kutyakemény, csikorgó fagy van, s a vonat mozdonya minden energiáját a haladásra használja el, így fűtés nincs egy szikra se! Pokróc, sál, nagykabát, s kucorgunk csaknem délig a hűvösön, amíg végre Szombathely. Innen a Budapestig közlekedő személyvonat egy minőséggel jobb: azaz Pullmann-kocsik és valami fűtés, de a vánszorgás teljesen azonos a korábbival! Így aztán este nyolc helyett éjfél is elmúlik, mire Kelenföldre beballagunk. Itt vége a vonatozásnak, mert ugye Összekötő vasúti híd még nincs a Dunán! Villamossal kell tehát majd átjutni a Nyugati-pályaudvarra - no de nem most! Éjjel ugyanis Budapesten mostanában nem lehet az utcára menni, mert ilyenkor a “vetkőztetés” a divat. Akit ugyanis éjjel az ezzel foglalkozó fiúk elkapnak, megszabadítják csomagjaitól, ruháitól. A humánusabb eljárásnak az számít, ha a gatyáját azért meghagyják, de van, aki anyaszült meztelenül marad a porondon. S közben tél van, nem is olyan kis tél. Így hát állunk a Kelenföldi-pályaudvar nem nagy várótermében egy egész vonatra valóan, tehát gyakorlatilag vigyázzban, mert annyi hely sincs, hogy akár a földre, vagy a csomagra le lehessen ülni. Állunk tehát egymást megtámasztva, s állva alszunk, mint a huszárok a ló nyergében. Csakhát ők ülnek! A hajnalig kialakult belső atmoszféra szagminőségéről hadd ne nyilatkozzam! Reggel, mire az első biztonságos villamos járással Czeglédi Béla évfolyamtársammal a Nyugatiba értünk, természetesen már elment a reggeli vonat. Így hát vártuk az estit, merthogy kedvezményes jegyünk csak erre volt érvényes. Sétálgattunk tehát a téli Budapesten, megcsodáltuk a teljesen befagyott Dunát, s ha már nekünk nem tellett ebédre, legalább az éhes sirályokat megetettük egy kis száraz, soproni menzai kenyérral. Utolsó filléreinken valami kis forralt bort vettünk valahol egy pincekocsmában, s ez volt az aznapi táplálékunk. Este aztán indult, majd ballagott a debreceni személyvonat az alföldi éjszakában. Szajolnál Béla felrázott, hogy elköszönjön, mert ő Békéscsaba irányába kanyarodott el egy csatlakozó vonattal, én pedig 24-én reggel, mint igazi karácsonyi ajándék, megérkeztem a hóval befűjt, lefagyott, de még mindig csupa rom debreceni Nagyállomásra.

Szegény édesapám rám várakozva topogott az állomáson a nagy hóban, mert ő két nap óta minden budapesti vonatérkezéshez hűségesen kiballagott, hogy várhasson engem! Boldog karácsonyunk volt, mert három év óta először volt úgy, hogy mind a négyen együtt álltunk a karácsonyfa előtt és énekelhettük a "Mennyből az angyal"-t! Karácsony második napján hagyományosan tartották névnapjukat a református Istvánok, Jánosok. A tanítóképző tanári testületében több ilyen is volt, így hát mentem édesapámmal az ünnepi névnapköszöntőkre, mint igazolódott: főként azért, hogy édesapám az érkezéseknél büszkén mondhassa: "elhozta az erdőmérnök-hallgató fiamat is magammal!"

Az egyetemi rendtartás szerint akkoriban volt egy olyan követelmény, hogy a mérnöki diplomához három hónapos üzemi gyakorlat teljesítését is igazolni kellett. Mivel a januári vizsgahónap egy hónapos előadási szünetet jelentett, s az első félév után csak a kötelező vizsga letétele lebegett előttünk, az is a kedvenc éghajlattan-ból, így hát Horváth Tiborral együtt úgy döntöttünk, hogy biztonság kedvéért mindjárt szerzünk egy hónap üzemi gyakorlatot a Debreceni Erdőigazgatóságon. Így aztán a karácsonyi evés-ivás után elballagtam a Széchenyi utcába és bejelentkeztem Botos Géza főerdőtanácsos úrnál. Karácsony és újév között egyelőre az Erdőrendező Rajztermében időtlenkedtünk Tiborral, aztán az újév második napján a nagyfőnök óvatosan megkérdezte tőlem, hogy mennyire érdekelne a kötegyáni téli nyúl vadászat. Tulajdonképpen nem annyira! - mondtam óvatosan, mire a szobában lévők kitörő örömmel csaptak le rám: - Ez nagyszerű, akkor néhány napig te vezeted a Téglási Erdészetet! Sose gondoltam, hogy ilyen hamar gyakorlati erdész lesz belőlem, de a megtisztelő megbízást nem is frenetikus tehetségemre való tekintettel osztották ki rám, hanem mert a Téglási Erdészet vezetője is szeretett volna részt venni a nyúl vadászatban. Már el is képzeltem magamat, amint óriási fakitermelésekre adok utasítást a favágók hadának, majd rendelkezem a fűrésztelepen a feldolgozást illetően. Megjegyzem, fűrésztelepen addig még sohasem jártam, de ezt nem láttam akadálynak.

Hát az előzetes elképzeléseim nem igazán jöttek be, mert másnap, amikor a reggeli vonattal megérkeztem Téglás vasútállomására, igaz hogy két prüszkölő ló várt rám, hogy a szánnal az erdész házhoz repítsen, de útközben már a kocsis elmesélte, hogy fakitermelés ugyan nem lesz egy szál se, viszont lesz ezer disznó, s ezek felvigyázata lesz a legfőbb feladat. No nem etetni, pásztorkodni kellett, de "jobb, ha az emberek látják, hogy van főnökük, mert rendesebben teszik a munkájukat!" - mondta a kedves, bajszos erdészvezető. Ez sem volt alpári feladat, mert a "hivatali szobám" a Dégenfeld-kastély egyik szép szobája volt, ahol gyönyörű cserépkályhában ropogott a barátságos tűz. Nemcsak az erdész fogadott egyedül, hanem egy szép szőke lány is várt rám a szobában. Ez aztán nagyon tetszett, s reményteljesnek látszott a téglási jövőm. Az erdész húga - mert ő volt a szép lány - azért jött elém, mert az erdész, ahogy átadta a stafétabotot, az előmunkást, meg a magtár kulcsát, úgy elhúzott a vadászat irányában, mint a füstcsík. Így aztán a szép házikisasszony kísért az erdész házig, ahol a szállásom volt berendezve.

Meseszép három napot töltöttem a csodálatos téli erdőben, nem ám disznóhízalással, hanem a szép szőke lánnyal, s nem ülve a meleg szobában, hanem kint a havon a csilingelő szánkóban, összebújva a nagy bunda alatt. "Szolgálatom" jószerivel abból állott, hogy minden reggel a kastély előtt meghallgattam az előmunkás katonás jelentését: - Mérnök úr! Jelentem, az elmúlt napon nem volt semmi különleges esemény!

Ezt aztán én minden nap jóváhagytam. Még a szomszéd községbe, Hajdúháza is átcsilingeltünk az erdészeti szánnal, ahol diákkori szerelmem, Egerházy Jutka tanítónősködött. Hadd lássa, hogy milyen nagy erdész lett belőlem! Nagy sikerem volt, főként mert az erdészkedéshez Karcsi bátyám azzal járult hozzá, hogy megajándékozott a háborút

megjárt tisztí csizmanadrágjával és bilgeri csizmájával. Nem a nagylelkűség tört ki rajta ilyen mértékben, hanem ezeket a jellemző ruhadarabokat neki nem volt célszerű Debrecenben viselni, nehogy valami rosszakarató embernek rossz gondolatai támadjanak, de én veszély nélkül viselhettem a nagyszerű ruhadarabokat, mert gyanún felül álltam katonai karrier tekintetében. A két nevezetes ruhadarab aztán nemcsak elvégezte velem a négy évet az egyetemen, de fiatal mérnökként még vagy tíz évig volt a terepi ruhám a vidéki felméréseken, kiszállásokon.

Visszatérve az erdési dicsőségre, sajnos kevés nyúl volt a hajtásban, így aztán a házigazda a negyedik nap előkerült, meglehetősen bosszúsan a csekély sikerű vadászat miatt, én pedig fel voltam mentve a "disznókirály" beosztás alól. Kicsilingelt velem a szán az állomásra, ahol érzékeny búcsút vettem az erdei szőkeségtől: bizony egyikünk sem bánta volna, ha egy kicsit több nyúl van azon a télen Kőtegyán határában! Forró csókok között örök húséget is esküdtünk - de aztán az életben többé nem találkoztunk!

Még vagy két hétig fénymásolgattunk, térképet rajzoltunk, olvastunk, kártyáztunk az igazgatóságon, aztán meguntuk a debreceni tétlenséget és január 25-én visszaindultunk Sopronba. Most valahogy jobban sikerült a közlekedésszervezés, mert este felültünk Debrecenben és másnap este Sopron-Délin szálltunk le a vonatról. Hát Debrecenben és Tégláson is nagy tél volt, s fehér volt az egész ország a sok hótól, de ami Sopronban fogadott bennünket: ilyen tél csak a mesében van! Az egész város és az egész völgy óriási hópaplan alá volt temetve! Kétméteres hó borított minden utcát, s a hatalmas hófalak között keskeny sikátorok voltak kifaragva, függőleges hófalakkal. Ennyi havat még életemben nem láttam! Nincs semmilyen forgalom, hiszen nem is lehet járművel közlekedni, mindenki gyalog bonyolít le mindent, az ifjúság pedig rohan minden nap a sílécekkel a sípályákra, a dombokra és a hegyekre. Csodás téli világ ez!

Aztán kiderül, hogy vannak hátrányok is. Ilyen például az, hogy aranyos szobácskám piszok hideg, mert egy hónapja üresen várt rám, viszont én elfelejtettem téli tüzelőt beszerezni. A bérbevételekor nem is gondoltam rá, hogy ez az én dolgom. Hát a kedves háziak néhány napra kisegítettek, de nekik sem volt elég tüzelőjük, hiszen ez az emlékezetes "széncsatás" tél volt, óriási tüzelőhiánnyal!

Kalandos tüzelőszerzés és egy kis tanulmányi erdőfeszítés következett. Le kellett tennem első egyetemi vizsgámat, mégpedig éghajlatból, Botvay Károly professzor úrnál. A vizsgával nemcsak nekem, de másnak sem volt nagy gondja, mert "Botvás" szelíd lelkű professzor volt, ritkán buktatott, de főként azért, mert ez a tantárgy olyan érdekes volt, hogy az előadáson mindenki szívesen odafigyelt. A vizsgázással nem is volt gond, de azért ez a dolog sem esett meg zűr nélkül!

Az elméleti előadásokhoz ugyanis gyakorlat is tartozott, ami a meteorológiai műszerek leolvasásából, kezeléséből, s a meteorológiai jelentés összeállításából állott. Erről köztudott, hogy számcsoportos kódolásból áll. A műszerek leolvasása még csak ment rendesen, nagy hibát úgysem lehetett okozni, legfeljebb egy-két fok eltérés történt, no de a számkódolást alig tanulta meg valaki rendesen. Így aztán Sopron, ami egyébként jelentő állomása volt a meteorológiai hálózatnak, időnkint jelentett hóesést júniusban, jégesőt és mennydörgést januárban, özönvizet aszály idején! Ilyenkor Botvay bácsitól szelíd dorgálást kaptunk.

Ezekben az időkben Sopron a disszidálás egyik aktív pontja volt. Menekültek az emberek nyugatra, főként akinek valami félnivalója volt a kommunista hatalomtól. Télen, főként ezen a télen, a nagy hó befedte a határon épített drótkerítéseket, így hát, aki csak egy kis sítudással

rendelkezett, átcsúszkálhatott a határon. De mindenféle más ötlettel is szökdöstek az emberek. Ilyen volt például a burgenlandi vonat, amely elvileg zárt ajtókkal ment át a magyar területen Kópháza és Ágfalva között. Ám néha nyitva maradt egy-egy megbeszélte ajtó, s a kanyarban lassított a vonat: ugráltak fel a menekülők a vonatra! Sajnos nem egy esett a kerekek közé is. Voltak hivatásos kalauzok is, akik csapatokkal lopózkodtak át a határon, de ha valaki beárulta őket, a határőrök legéppuskázták az egész csapatot. Ilyenkor aztán néhány napig nyomott volt a hangulat a városban.

Időnkint az egyetemről is eltűnt egy-egy ismerős arc, külföldre távozott egy-egy mérnökhallgató is. Bennem is felmerült ezen a télen, hogy nem kellene-e külföldön is megpróbálni az életet, de a családhoz, az országhoz való vonzódásom legyőzte ezt a halvány kísértést.

Meg aztán egyre nagyobb lett a vonzódásom az erdészeti iránt. Mert ugye február 1-jén megkezdődött a második félév. S ekkor lett volna esedékes az én átiratkozásom a kohász szakra, hogy végül is vegyész legyek belőlem. Én azonban ekkor már annyira szerettem erdész lenni, megszerettem ezeket a különös fiúkat, akiknek mindene volt a természet, az élet - s úgy döntöttem, közöttünk maradok. Ekkor talán még nem is a szakma döntött, hanem a baráti testület, az erdészek nagy családjához való tartozás érzése. A második félévet is erdészként kezdtem tehát, nem is nagyon mertem a Mechanikai Tanszék felé menni, hátha számonkéri döntésemet Schmollen papa, azaz Kövesi professzor úr. Különben is, hogyan lett volna szimpatikus előttem egy olyan szak, amelynek rendes himnusza sincs és az a köszönésük, hogy "L F S a kohásznak!?"? Hát remélem belátható, hogy erdésznek kellett maradnom!

S miközben Párizsban aláírják a békeszerződés végleges okmányát, kis országunkra nagyon is nyomasztó következményekkel, s megismerkedünk a politikai életben Rákosi és Szakasits nevével kívül Nagy Ferenc, Kovács Béla, sőt Balogh páter neveivel, Sopronban elkezdődik a farsang. És háborús nyomok ide, békeszerződés oda: táncol mindenki, aki fiatal. Sopronban a bálozásnak is különleges hagyományai vannak, legalábbis az én debreceni emlékeimhez képest, mert itt még mindig élnek Bécs, a császárváros közelségéből származó hagyományok. Így hát van a megyebálon, a jogászbálon, a főiskolás bálon, a tűzoltóbálon, a cigánybálon kívül, poncihterbál, hentesbál, kéményseprőbál, kőművesbál, festőbál és már az Isten tudja, hogy még miféle bál. Az egyetemisták kedvelt vendégei a báloknak, mert jól táncolnak, isznak és énekelnek, s mi is szívesen járogattunk el, ahová csak lehetett, mert ugye a suppék terítékéből istenesen jól lehetett lakni. Különösen vonatkozik ez a hentesek báljára, ahol ugye a húsiparosok a finom húsárukból vetélkedőt rendeztek, élen a legnagyobb húsüzem tulajdonosával, Schneberger papával. De szegénynek kellett is áldozatot hoznia, mert két gyönyörű szőke lánya volt, etetni kellett a lovagokat. Így hát csaknem minden este belátogattunk a Kaszinóba, hátha lehet táncolni, meg eszegetni egy kicsit. Néha ez nem volt egészen veszélytelen, mert az iparosbálokban a mesterlegények nem nagyon díjazták, hogy a szebb lányokat az egyetemisták eltáncoltatták az orruk elől, ilyenkor aztán volt egy kis csihipuhi is a lépcsőházban, de mi mindig csapatosan voltunk jelen, nem nagyon volt érdemes az összetartó erdészeket például megsérteni egy-egy szép lány miatt. A mi lelkesedésünk úgyszólván csak a bál végéig tartott.

Még a középiskolák is bálakat rendeztek ebben a városban. Persze nem a Kaszinóban, hanem csak úgy az iskola tornatermében, s kevésbé fényes külsőségekkel, viszont itt voltak a legszebb lányok. Különösen szépek voltak a Deák téri gimnázium végzősei, meg az orsolyás tanítóképzősök. Én is az utóbbi iskolánál voltam érdekelt, mert az év folyamán Jakab Kati egyre csak csinosodott, s én kezdtem a családhoz szokni. Ők meg szívesen fogadtak, látszott,

hogy nem tiltakoznának, ha komolyra fordulna a dolog. No de erről - legalábbis részemről - egyelőre szó sem volt.

A késő tavasz megint csodálatos és eddig nem ismert főiskolás élményeket hozott számomra. (Érdekes, hogy az egyetem már régen a Budapesti Műegyetem részévé vált, de a régi elnevezés alapján Sopronban még mindig "főiskolás"-nak hívtak bennünket a kedves, mindennapos megszólításban.) Ezek az új élmények pedig a végzős mérnökök ballagásához kapcsolódtak.

Ebben az évben április 30-án volt a ballagás. A ballagás Sopronban nagy városi ünneplés volt, hiszen nemcsak a végzős mérnökjelöltek búcsúztak a várostól, hanem a város is búcsúzott kedves diákjaitól. A ballagási ünnepség alkonyatkor kezdődik az egyetemen, ahol a szokásos búcsúzó beszédek, fogadalmak hangzanak el, s aztán megindul az ünnepi menet át a városon a Tűztoronyig, s onnan vissza a Deák téri időjelzőig.

A napot aztán a "valétabál" zárja. A bálon persze résztvevő Csűrös rektor úr is, Karola nevű bűbáj leányával együtt, mert ugyan hogy is történne főiskolás bál Sopronban nélkülük. Megy aztán a tánc és a vigalom reggelig, ahogy ez a többi bálon is szokás, s most is a Holéczy-együttes zenéjére - ahogy az a többi bálon is szokás! Illetve, most nem egészen reggelig, merthogy éppen május éjszakája van. S ez Sopronban is, mint mindenütt e hazában, a szerelem és a szerenádok éjszakája. Hajnalban tehát ott hagyjuk a báltermet, s megalakulnak a szerenádoló csapatok. Énekszóval, zenével járjuk végig a várost, azaz minden érdekelt széplány lakását. A szeretett lény ablaka alatt aztán felcsendül a "Szeretnék május éjszakáján", meg a többi szép diákdal, közte persze a kislány "nótája" is. Fantasztikus zeneparádé ez, s mivel tíz-husz csapat is szerenádol egyszerre, van itt dallam és hangzavar bőven. Vannak néha technikai nehézségek, például, ha a kislány a második emeleten lakik, de ekkor jön a nagy kerek tűzoltó létra a városháza mellől, s mászik az érdekelt lovag a létra tetejére a lány ablakáig, hogy félreértés ne ronthassa el a hatást. Vannak aztán összetűzések is, amikor két csapat érkezik ugyanannak a lánynak az ablaka elé, de a kézitusa nem komoly, mindkét csapat elénekelheti dalait. Boldogok a lányok! Gyűjtják a villanyt, gyűjtják a gyertyát, jelzik-fogadják a szerenádot, mert rangot jelent ám a főiskolásoktól szerenádot kapni! Az álmos soproniak persze nem boldogok, mert hát ki tud aludni ilyen zenebona közepette. Van is néhol pohár víz kiöntése, de még az éjjeliedény tartalma is kizúdul néha az ablakon.

Ebben az évben - csapatösszevonással, kollektíven - a szokásosnál is nagyobb disznóságot követtünk el. Történt ugyanis, hogy az utolsó monstre szerenádot a leánygimnázium kollégistáinak szántuk, akiknek akkor a kollégiumi szobáik a gimnáziumi épület Erzsébet utcai frontján, a második emeleten voltak. Nagy kórust alakítottunk hát az utca fái alatt, és jó hangosan, de szívhezszólóan énekeltük szerenádunkat. A lányok ugrottak is, jeleztek is - volna -, de a felügyelő tanárok is résen voltak, s minden megnyilvánulást megtiltottak, még a függőnyt sem lehetett felhúzni.

A hosszú műsor eléneklése után, a részvétlenség láttán, bosszút forraltunk. Nem messze a Deák téren nagy építkezés volt, a rengeteg téglaköve volt rakva az utca szélére. Nosza emberláncot csináltunk, és több mint embermagasságig "befalaztuk" a gimnázium főbejáratát, nem malterbe ugyan, de "kötésben" falazva, úgyhogy állt, mint a Sion hegye. Iszonyú botrány lett a dologból, mert reggel, a május 1-je ünneplésére felvonuló tömeg döbbsen látta, hogy a gimnazista lányok nemcsak, hogy nem vesznek részt a felvonuláson, de még a kaput is "tüntetően" befalazták. Az igazgató némit bizony keményen meghurcolták, megrótták a kommunista pártban, s bosszúját a kollégista lányokon töltötte ki. Mind, kollektíve igazgatói

megrovást kaptak, mert az bizonyított volt, hogy a főiskolások voltak a tettesek. De - becsületükre mondva - áruló egy sem akadt közöttük, aki megnevezte volna, hogy neki melyik egyetemista udvarol "igazán". Valami átírat a dékán úrhoz is érkezett diákjai minősíthetetlen tette miatt, de Sébor János bácsi csak mosolyogva csóválta a fejét, hogy mi minden ötlet jut ezeknek a fránya gyerekeknek az eszébe!

Ezek után nem lehet csodálkozni, hogy a hagyományos május 1-jei felvonuláson ebben az évben egy szál egyetemistát sem lehetett találni, dehát valamikor nekünk is ki kellett pihenni a rendkívüli éjszaka fáradságait. A menzai ebéd után azonban mi is kiballagtunk a Pap-rétre, ahol a majálisi ringlispilek forogtak és állt a vigalom, vagy aki nemesebb élvezetre vágyott, kiment a Károly-magaslat alá, a Deák-kúthoz, ahol a diák ifjúság hagyományos májusi ünnepe, éneklése, vidámsága zajlott. Bizony szép is volt a soproni májusi erdőben fiatalnak lenni!

Májusban, amíg nálunk az egyetemen az előadások az év végi "hajrá" állapotába kerültek, furcsa változás történt a politikában. Nagy Ferenc, a kisgazdapárti miniszterelnök megrongálódott egészsége helyreállítására hirtelen Svájcba utazott. Helyettese, a kommunista Rákosi, hűtlenségi vádat emel ellene, s számonkérésre hazarendelte. Nagy Ferenc azonban inkább nem akarja tisztázni magát és a dolgait, s Svájcban marad, majd az USA-ba költözik. Közben persze illő módon lemond a magyar miniszterelnökségről. Az új elnök Dinnyés Lajos, akinek fenyegető helyettesei: a kommunista Rákosi és a szoc. dem. Szakasits. Ez a koalíció azonban semmi jót nem ígér!

Május utolsó napján vége van az előadásoknak, most jön a június, a "vizsgahónap". Ebben a hónapban a kollokviumokat díjtalanul lehet letenni. Akinek nem sikerül, vagy nem vág neki, az a továbbiakban csak "utóvizsgát" tehet, amiért viszont fizetni kell. Nekifogunk tehát valamennyien, hogy számot adjunk a dolgokról. Én - ahelyett, hogy a könnyű feladatokat gyorsan letettem volna - a legnehezebb feladathoz fogtam: először ábrázoló geometriából akartam levizsgázni. Két hétig éjjel-nappal tanultam az anyagot különböző jegyzetektől, mert akkor nem voltak ám még tankönyvek az egyetemisták részére, de őszintén szólva, a két hét után sem voltam teljesen "offé" ebben a bonyolult tudományban.

Mégsem ebből, hanem matekból kaptam elégtelent. Nagy önbizalommal beállítottam ugyanis Walek Károly professzor úrhoz matematika vizsgára, hiszen azt hittem magamról, hogy jó matematikus vagyok. Ez az elmélet pillanatok alatt megdőlt, mert Walek papa három perc alatt indexestől úgy kivágott, hogy csak úgy repültem. Megvolt tehát az első kudarc is, ami úgy hozzá tartozik az egyetemi élethez, mint a lovagláshoz a leesés. S ezzel el is telt a június, vége volt a "vizsgahónapnak".

Június utolsó napján tartotta meg az egyetemi ifjúság az "évváró" szakestélyt, szabadban: a Sörgyár kerthelyiségében! Varázsos nyári esete volt, messze hangzottak a leköszönő elnök búcsúszavai, és az elnök búcsúdala:

"Fiúk! Ha majd remeg kezemben

E dús nedűvel telt pohár!

S a vén kaszás ágyam fejénél

Már végórára vár!

Ne féljete! Elrendelém már rég

A tort, mit értem tartsatok

S ha elmennék is én közületek:

Mulassatok, vigadjatok!”

Ragyogtak felettem a soproni csillagok, daloltak körülöttem a soproni jóbarátok, a soproni sörrel telve összecsendültek a korsók, s messzehangzón ütötte az óra az éjfél a soproni Tűztoronyban! Részem lettem Sopronnak, s Sopron az életem része lett! Befejeződött az első egyetemi évem a Bánya-, Kohó- és Erdőmérnöki Kar Erdőmérnöki Osztályán.

A vakációm 1947 nyarán

Július 1-jén hazautaztam Debrecenbe, a szokott útvonalon, azaz Szombathelyen át. Javult a közlekedés, mert 5,25-ös hajnali indulással még aznap este, 22,30-ra Debrecenbe lehetett érnem! Édesapám - szokás szerint - sétálgatva várt az állomáson és a legnagyobb szeretettel ölelt magához! Itthon voltam tehát! Másnap már jelentkeztem is szünidei gyakorlatra a Debreceni Erdőigazgatóságon, hadd gyűljön az a három hónap gyakorlati idő a diplomához! Nagy örömmel fogadtak, mert éppen cséplési ellenőrre volt szükség a Gyulai Erdőgazdaságban! Így hát meg sem melegekedtem otthon, három teherautóval indultunk Sarkad-Remetére. Velünk tartott, illetve hát a csapatot vezette Horváth Tibor barátom apja, Horváth Arvéd főerdőtanácsos úr, mert a hagyományok szerint a cséplésre az “uraság”-nak kellett engedélyt adnia. Ez a “cséplésiellenőr” státusz persze a maiak előtt már teljességgel ismeretlen, hiszen nincs is cséplőgép, s elmúlt az a “beszolgáltatásos” világ is, amikor a cséplőgéptől egyenesen az állami magtárakba kellett szállítani a “szemet”. S a nagy szigorúság közepette pontos mérést és elszámolást kellett végezni minden szem búzáról. Hát ezt az ellenőrzést voltam hivatva én elvégezni!

Az erdészek nagy tisztelettel fogadtak. Persze nem engem, hanem Arvéd bácsit, de azért nekem is jutott a “széléből”. Aztán a főerdőtanácsos úr megadta az engedélyt az ünnepélyesen körbeállt aratóknak a kezdésre. Én hivatalba akartam állni, de leintett: Gyere fürödni a Körösre! Hagyd dolgozni őket! Hát ugye engem nem kellett különösebben biztatni, főként mert nemcsak Arvéd gömbölyű pocakja volt a strandolás látványa, hanem az erdész unokahúgának gyönyörű, de szintén gömbölyű keblei is. Így aztán könnyen telt a nap. Este behozták leszignálni a mázsakönyvet, én meg mentem “ellenőrizni” az aratólányokat, akik a cséplés porát, izzadságát fürödték le a Körös hús vizében. Szegénykéik elfelejtettek fürdőruhát hozni! A vendégházban éjszaka keveset aludtam, mert a szomszéd ágyon Arvéd bácsi iszonyú hangosan, reszelősen horkolt, így hát megváltás volt a hajnal, amikor kimehettem a cséplésre. A reggeli órákban ugyanis a szérúm elviselhetőbb volt a hőség. Olyan nagy úr voltam, hogy Bogyi, az unokahúg, a géphez hozta ki a reggelimet, fehér szalvétával letakart tálcán, s még nagyobb lett a rangom, amikor Arvéd bácsi az első búzaszállítmánnyal visszaautózott Debrecenbe. Így aztán már volt alvás is éjszaka, de csak a nagy esti fürdés után, amelynek során fejlődni kezdett kapcsolatom Bogyi iránt: megengedte ugyanis, hogy én kössöm meg kétrészes fürdőruhája melltartójának szalagcsokrát. A másnap hasonló tekintélyekkel telt el: ellenjegyeztem a mázsakönyvet, megjöttek a teherautók, rakodtak, elmentek, én reggeliztem, ebédeltem, majd alkonyatkor fürödtem, természetesen Bogyival, akinél “haladtam”, mert már nemcsak megköthettem, hanem ki is oldhattam azt a szalagot a melltartón.

Harmadik napon iszonyú júliusi hőség volt: tizenegykor már mindenki csak szédelgett a gép mellett, a gép többször befulladt a melegtől, s én is alig éltem a hűvösben. Óriási sikert

arattam, amikor kihirdettem, hogy háromig fürdés, ebéd és pihenő, mert attól tartottam, hogy beleszédül valaki a garatba, vagy egy szédelő ember ruháját elkapja a hajtószíj. Boldogan rohant a társaság a Körösre, s hálából a fürdőruhátlan lányok már nem pacskoltak el sikongva, ha egy kicsit közelebből próbáltam meg szemlélni a szép hajlatokat. Bogyi is versenybe lépett a csinos aratólányokkal, s este már le is vehettem azt az átmedvesedett melltartót a fürdés után. Meg kell adni: a versenyből győztesen került ki, csodálatosan szép keblekkel! Ötödik napon, amikor talán már a nadrágocskára kerülhetett volna a sor, elfogyott a búza, készen volt a cséplés. A munkások kitisztálgodtak, én lezártam az elszámolásokat, megírtam az igazoló jegyzőkönyvet, s utolsót fürödtem a csodálatos Körösben. Ekkor jutottunk el az első csókig, ami a közelgő, utolsó éjszakára szép reményekkel kecsegtetett. Talán el is hangzott egy halvány ígéret, lámpaoltás utánra, a vendégszobába.

De míg mi édeleltünk a Körös partján, a Remetei csárda körül kitört az aratóünnep, s jött a deputáció a mérnök úrért. (Ez persze én voltam!) Nagy becsületem volt az emberséges pihenőidők miatt, így hát asztaltól asztalig, kézről kézre adtak, hálálkodtak, az asszonyok simogattak, a férfiak meg itattak keményen. Mire az utolsó asztalhoz értem úgy berúgtam, mint egy csacsi. Szerencsére ez éppen az erdő szélén állott, és bennem pislákol még valami értelem, ezért az esti sötétben szépen négykézlábra ereszkedtem, elindultam, amerre az erdészházat sejtettem. Ha a fejem keménybe ütközött, akkor fának mentem, egyébként fogalmam sincs, hogy hol jártam, meddig tartott az utam, csak az derengett bennem, hogy mintha a vendégszobában randevúm lenne valakivel.

Bizonyára hazataláltam, mert reggel a szobában az ágyban ébredtem fel, és legnagyobb rémületemre levetkőzve, feküdtem az ágyban, ruháim pedig asszonyosan, szép rendben voltak összehajtogatva a széken. A reggelinél nem mertem a fejemet felemelni és a Bogyi szemébe nézni, s amint megjöttek a teherautók, kudarcom színhelyétől sietősen elköszöntem. Magamba roskadva néztem az elmaradó kilométereket, s csak arra riadtam fel, amikor a vésztoi kanyarban a mitfahrer lerepült a zsákok tetejéről az út árkába és jajgatni kezdett. Elaludt a nagy melegben, s nem kapaszkodott. Előszedtem az elsősegélynyújtó tudásomat, kötöztem, rögzítettem, mert hát szemmel látható volt, hogy válla-karja törött. No ez még hiányzott nekem! Berettyóújfaluban leadtuk a kórházban, aztán jelentés a rendőrségen, aztán jelentés otthon - szóval ez az idill is jól végződött. El is ment néhány nap, amíg a különböző vizsgálatokat végigjártam, a jegyzőkönyveket aláírtam, s azt hittem, hogy befellegzett erdészkarrieremnek, de legalább is a cséplési ellenőrségnek. De a máshéten közölte velem Arvéd bácsi, hogy olyan elégedettek a munkámmal, amit Remetén teljesítettem, hogy most mehetek Jánkra csépleni!

Így hát elindultam két teherautóval Szabolcsba-Szatmárba. Nem jártam még erre soha: agyig érő puha szabolcsi homoktenger. Az asztag összerakva vár már bennünket az erdészház melletti szérún, de a cséplőgép nincs sehol. Izgatott szaladgálás, a faluban éppen most végzett az előző helyen, indulnának: de négy ló sem bírja kirántani a homokba süppedt kerekeket. Nem bírom nézni, ahogy csépelik a lovakat, s a sofőrjeim is sáppadoznak a kegyetlen látványtól. Rövid műszaki tanácskozás velük, s már be is fogjuk a két teherautót a cséplőgép elé. Ezek azután úgy kirántják a masinát a homokból, hogy csak úgy zörög. S ha már kirántották, viszik is az erdő felé. Húzzák rendesen, zörgünk keresztül a falun vagy harminccal! A gép gazdája fut mellettünk és ordít: Lassan! Lassan! Szétesik! De lassan nem lehet, mert akkor a teherautók is lefulladnak. Így aztán poroszkál a vidám látvány: elől a két teherautó vidámakat túlköelve, mögötte a remegő, zörgő cséplőgép, minden tartozékában libegve, s leghátul a géptulajdonos, aki ordítás közben kapkodja fel a földről mindazt, ami az ámokfutás közben kiesik a gépből, csavart, tengelyt, emelőt, deszkaborítást. Jól megszedi magát, mire célhoz érünk, de helyén van a gép. Aznap ugyan eltart, amíg mindent

visszaszerelnek a helyére és megint üzemképes a masina, de nincs gond, minden megvan és hajnalban kezdődhet a cséplés!

Az erdészházban közben a szép fiatalasszony nagy sütést-főzést rendezett, merthogy “vendég van az igazgatóságról!”. Le is ülünk a szépen terített asztalhoz sertéspörköltre és túrós csuszára, s jól is lakik a “központi küldöttség”. Az én lábamat már a vacsora alatt csiklandozta valami úgy boka körül, de aztán a jóllakottság elterelte a figyelmemet. Lepihentünk, én persze a vendégszobában, patyolat habfehér ágynemű közé. De ami ezután következett, felért egy rémálommal! A bolhák milliárdjai ugráltak körülöttem, paplan alatt, lepedő felett, s csíptek mindenütt, ahol csak csípnivaló volt rajtam. No most aztán csakugyan olyan lettem, mint egy kanyarós! Halálosan összemarva, kimerülve kerültem elő reggel a vendégszállásról. Szegény erdészné összecsapta a kezét és keservesen sírni kezdett, dehát nem tehetett a dologról. Száraz nyár volt, közel a disznóól, és a száraz homokban csak úgy vonultak a bolhák ezredei a hűvös lakóház felé. Szegények ők is össze voltak csípve, mármint a háziak, de ők már megszokták, vagy beletörődtek a változtathatatlanba. Egyébként ugyanígy jártak a gépkocsivezetőim is, csak ők nyugodtan káromkodhattak hangosan is, arról nem is beszélve, hogy az első szállítmány búzával már mentek is Debrecenbe, s Nyírbátorban a strandon mindjárt meg is fürödtek. Én azonban ki kellett tartak a rekkenő melegben, a rettentő porban, s csípte az izzadság az ezernyi csípésemet. S különben is utálok a bolhacsípést. Egész nap azon törtem a fejem, hogy mi lesz itt a következő éjszaka.

No a leleményes gépkocsivezetők megoldották a kérdést: Debrecenből bolhamentes plédeket hoztak magukkal, aztán a kocsikkal jó messze a háztól félreálltak. A vacsorát is a háztól távol rendezték az erdészék, flekkensütés formájában, s ekkor jött az attrakció: a kút medencéjét tele húztuk vízzel, s szépen sorban megfürödtünk, lemosdottunk a félhomályban. Aztán az egyik autó lámpáját fényszóróra kapcsolva, gondosan ellenőriztük egymáson a bolhátlan állapotot, persze, úgy anyaszült mezítelenül. Gondolom, volt nagy szörnyülködés a fehérnép részéről. De aki tisztának találtatott a bolhaktól, az felmászott a teherautó platójára, ott szépen megágyaztunk és édesdeden aludtunk reggelig. Oda csak nem jöttek utánunk a bolhák. Csak a szegény erdészné járt-kelt vérvörösen körülöttünk, annyira szégyellte a bolhákat, hogy ilyen csúfság esett rajta. Szerencsére itt egy kicsit kevesebb búza termett az erdőgazdasági szántókon, mint Sarkad-Remetén így aztán a negyedik éjszakát már otthon tölthettem a megszokott kis ágyamban, Debrecenben.

Most már annyira rám kaptak az igazgatóságiak, hogy még mindig nem hagytak nyugodtan nyaralni, hanem most meg Balmazújvárosra küldtek ki, persze oda is cséplési ellenőrnek. No ez már nem volt kóser dolog, hiszen a Nagyerdő fái alatt is elviselhetetlen volt a meleg, hát még mi várható a Hortobágyon. Nem is indultam, csak alkonyatkor, az esti vonattal. Mire lejelentkeztem az erdőgondnoknál, éppen parolázott a cséplőmunkásokkal, mer készen volt a cséplés. Egy pillanatot sem bántam, hogy kimaradtam belőle. Hogy aztán ne keseredjek el a kudarc miatt, másnap felültünk a homokfutó kocsira, s a két gyönyörű paci körülrepített bennünket a Hortobágyon. Kezdtük a halastavaknál, aztán a szilaj gulya következett, később a Nagycsárda meg a Kilenclükú híd, meghajtották a ménest is kedvünkért, s láttam délibábot, mint régen, kiscserkész koromban. Végül aztán a püspökladányi szikfásításnál kötöttünk ki, hogy egy kis “szakma” is legyen a programban. Püspökladányból aztán az estivel hazavonatoztam.

Szerencsére mindenütt vége volt a cséplésnek, maradhattam a szünidő végéig Debrecenben. Ez kellemes időtöltés volt, mert az Igazgatóságon nem sok munka lévén, hamar a strandra szerveztük át magunkat, amelynek szerintünk szintén volt “erdészeti” vonatkozása, merthogy a Nagyerdőn van. Itt aztán eltelt a nap, rendszerint Karcsi bátyámék társaságával együtt. Ő

már akkor hevesen udvarolt későbbi feleségének, de kevés intim perchez jutott, mert jelen volt egy barátnő is, s két nővel egyszerre mitsem lehet kezdeni. Így hát kiosztotta rám a Réka nevű barátnőt, aki igen csinos barna lány volt, számomra nem volt kellemetlen a feladat. Jól össze is jöttünk, kísérgetni is kezdtem Rékát, s aztán rendszeresen meg is hívogatott a lakására. Ápolónő lévén, a klinikán volt egy szolgálati szobája. Kimondottan tetszett nekem, de hát én - a mamám tiszta erkölcsű fiacskája - nem nagyon akartam megérteni, kihasználni a forró kézszorítások, a kacsingatások, az apró simogatások ígéreteit. Míg aztán egyszer Rékát egyedül találtam a szobájában, ágyban fekvé, üdén és lengén. Mondta, hogy kicsit fáradt és lepihent, de csak üljek oda az ágyra. Hát én beszélgettem egy kicsit, soproni történetekkel szórakoztattam, s aztán azzal, hogy nem akarom a pihenését zavarni, elköszöntem. Karcsi bátyám este gyanúsán érdeklődött, hogy "Milyen volt Rékával?" Mondom neki, hogy hogyan telt a délután. Egy darabig hitetlenkedve hallgatott, aztán a fejéhez kapott és tömören minősített: "Hülye!" Ebből mindjárt gondoltam, hogy Rékával valami mást kellett volna délután művelnem.

Nagyon bántotta erdőmérnök-hallgatói önérzetemet, hogy íme, nem teljesítettem egy szép nő várakozását, és csak egy év múlva nyugodtam meg kissé, amikor a közelállótól megtudtam, hogy a csinos Réka bizony nem vetette meg a férfiakat, s így gyakran "átment" rajta a környezetben fellelhető minden férfi. Így hát nem olyan nagy veszteség, hogy én nem gyarapítottam a sorban állók seregét. Bár azért csak az "orromra húzzák" majd ezt, valahol a túlvilágon, ahogy a népi hiedelem tartja!

A második soproni évem (1947-48)

A nyár végén már megint választások vannak az országban, amelynek során a baloldali blokk, a kommunisták, a szociáldemokraták és parasztpártiak úgy jutnak egyensúlyba a polgári pártok képviselőivel (204-207 mandátum), hogy bedobják azt a bizonyos "kékcédulás" csalást, amikor is a kommunistákat teherautókkal és folyton megújuló kék cédulákkal szállították szavazókörrel szavazókörre, hogy egy ember nyolc-tíz helyen is leszavazzon. Ez volt az első lépés Rákosi hatalmának kialakításához!

Mi azonban ekkor még nem sokat figyeltünk a nagypolitikára, hanem visszautaztunk Sopronba, mert immáron véget ért a nyár. Az egyetemen nem sok változás volt, illetve hát mit is beszéljek: óriási változás volt, mert másodéves urak lettünk. A városban azonban nagy volt a felzúdulás, mert államosították az összes egyházi középiskolát. Ez Sopronban érzékeny dolog volt, mert az Orsolya-rendi apácáknak és az Irgalmas-rendieknek is több iskola egységből álló, és igen jóhírű iskolakombinátja volt. Ugyanígy a fiúknál is, s nagyhírű iskola volt az Evangélikus Egyház soproni leceuma is.

Nálunk megvolt a balekfogadás, majd az egyetemi évnyitó, talán mintha mindegyik egy kicsit csendesebbre sikeredett volna, mint a szokásos év eleji harsányság. Az Ifjúsági Kör elnökválasztása is nagyobb harcok nélkül lezajlott. Ebben az évben Ruhmann Jenő személyében a kohászok adtak elnököt, , nem volt min acsarkodni! Volt változás a mi szűkebb társaságunkban is. Feloszlott ugyanis a BKK, azaz a Belvárosi Kamarák (kurvák) Klubja! A társaság egyszerűen szétszóródott a belvárosból. Gyurka és Kutya az egyetemhez közel költöztek, Jeney Feri a Flandorfer utca környékére, a bányászoktól meg szükségszerűen szakadtunk el, mert ebben az évben közös tantárgyaink már nem voltak, s egészen más órarend szerint kellett élniük.

A Kutyaék új kamarájáról külön kell beszélni, mert ez a szemtelenség teteje volt! Beköltöztek az egyetem főkapujával szembeni sarokház alagsorában egy kétszemélyes szobába. Ennél

közelebbi szállás nem létezett a világon, szinte az ágyból másztak át reggel az első órákra. No persze a menzára, meg a kocsmákba nekik is be kellett jönni a városias belsőségekbe, de a döntő a reggeli munkakezdés volt, s ezzel a lakásváltozással ők minden reggel egy órával tovább alhattak, mint minden más városban bentlakó. Rendszerint akkor másztak ki az ágyból, amikor én odaértem az első óra kezdetéhez!

Más izgalmak is adódtak, mindjárt az első napokban. A Pannónia étteremben, kedvelt szórakozóhelyünkön “kiütéses” összetűzés volt egy rendőrtiszt és egy Berzsényi nevű felsős erdőmérnök-hallgató kollégánk között. Úgy mesélték, hogy az este csendesen indult, szokás szerint beszélgetett, iszogatót a társaság Bóczi Rudi bácsi és cigányzenekara szolid kísérete mellett. Egy asztalnál Berzsényi barátunk is jól érezte magát menyasszonya és annak szülei társaságában. Szokás szerint az egyetemi diákdalok éneklése következett, amikor egy civil fickó szitkozódni kezdett, majd ráparancsolt a zenekarra, hogy ne játsszák ezeket a “fasiszta” nótákat. Berzsényi, mint rangidős erdész, előbb rendre intette a handabandázót, aki aztán sértegetni kezdte a jelenlévő diákokat, majd a Berzsényi menyasszonyát. Amikor erre Berzsényit fenyegetően közeledni látta, revolvert vett elő a zsebéből. Berzsényi az egyik neves sportolója volt az egyetemnek, nem sokat gondolkozott, hanem gyorsan behúzott egy knock-outot, a fickó összeesett, mint a rongy. A mentők kihívták a rendőröket, elvitték a krapekot a kórházba, akiről kiderült, hogy a rendőrkapitány helyettese, a rendőrök meg elvitték Berzsényit.

Vasárnap reggel körbefutott a riadólánc, tizenegyre az egész egyetem a városháza előtti téren volt, és követelte Berzsényi elengedését, s a becsületes vizsgálatot. Kivonultak ellenünk a rendőrök is, és már csak egy hajszál hiányzott, hogy hatalmas verekedés törjön ki. Megjelent a rendőrkapitány, s nyugalmat kért, majd futva érkezett Berzsényi kamarása a kórházból, s átadta a kapitánynak Király kórházigazgató orvosi igazolását, mely szerint a handabandázó rendőrtiszt tökrészeg volt. Berzsényit kiengedték, vállon vittük a menzáig, hogy velünk együtt fogyaszthassa el a vasárnapi ebédet, de az incidens nem javította a diákok és a rendőrök közötti hagyományos ellenségességet.

Egyetem és menza változatlan, bár mintha az év elejével 1,50-re emelték volna az ebéd árát, s a vacsora is 1 forintra emelkedett. Ez utóbbinak az lett a következménye, hogy a diákifjúság, “drágának” találva a vacsora árát, nem váltott vacsorajegyet, így aztán a vacsoraszolgáltatást a tirannus “százados” úr megszüntette. Ez bizony súlyos anyagiakat jelentett.

Most nem volt hulláásás, mint tavaly, de volt szelídebb kereseti lehetőség: a szüretelés. Egy-egy napot el lehetett lógni az előadásokról, s lehetett napszámban szüretelést vállalni. Pénzben ugyan nem sokat fizettek, de az ellátáshoz tartozott egy kiló kenyér, meg az annak megfelelő “Wurst”, azaz kolbász. És természetesen egy liter murci. Ez utóbbi igen csábító volt, így hát néhány hétig elég nagy volt a hiányzási ráta az előadásokon, de nem nagyon volt katalógus, mert a professzorok is tudták, hogy szüretel a nép. A szüretelés egyébként nem volt könnyű munka, mert Sopron környékén nem a szőlőkben vannak a présházak, hanem bent a városban, a házak alatti pincékben. Így hát a szedett szőlőt, szekerekre szerelt óriási kádakkal behordják a városba. A fiatal és jóképű főiskolásokat általában puttonyos munkára osztották be, főként azért, hogy kevesebbet legyeskedjenek a csinos szedő asszonyok-lányok szoknyája körül. A puttonyok azonban ménkű nagyok és piszok nehezek voltak. Ráadásul a fránya szőlősgazdák az utakat mindenütt a dombtetőkön vezették, így az úton várakozó kocsihoz rendszerint hegynek fel kellett cipelni a puttonyt. Hát estefelé már nem is nagyon legyeskedtünk a széplányok körül, örültünk, hogy haza tudtunk vánszorogni. Otthon aztán a nagylelkű jóbarátok, akik nem szüreteltek, hanem tartották a “frontot” az egyetemen, előzékenyen megitták a keresményünket. De azért vidám napok voltak ezek is!

Miközben kint a világban ratifikálják a Párizsi Békét, s Budapesten megnyitják az újjáépített Margit-hidat, évfolyamunk elvállalja, hogy eltakarítja az összeomlott lovarda romjait, helyet teremtven ezzel egy jövőbeni Egyetemi Kollégium felépítésének. Egy szép őszi vasárnapon nagy vidámság közepette kivonultunk a romokhoz, s aztán bontottuk, dobáltuk, raktuk a téglákat esti sötétig. Kezdetben vidáman, játékosan, aztán csendesebben, komolyabban, aztán teljes csendben, halálosan elfáradva. És estére halálosan éhesen is, hiszen a menzán a vacsora ekkorra már megszűnt. Hónap vége lévén, anyagilag “gyengék” voltunk, kivételesen még én is a tüzelővásárlás miatt, így hát nagy gondban voltunk Kocsis Ferivel, Bárdos Edével, Bezerédy Susóval négyesben, akikkel egy partiban bontottam. Aztán Feri talált két tojást, Ede kért kölcsön egy kiló lisztet, Susó lopott valahonnan egy kis cukrot, én meg leszedtem a kertben a fákon fent maradt, aszalódott szilvákat. Elhatároztuk, hogy szilvás gombócot készítünk. Az Ede lakásán a háziasszony csendes mosolyogva nézte buzgóságunkat, s ha elakadt valahol a tudományunk, rúgott az ügyön egyet nagyfazék, egy kis só, egy kis zsír, prézli majd tányérok tekintetében, de egyébként hagyta, hogy bizonyítsunk keményen. Rám a tésztakészítés volt kiosztva, én cserkésztapasztalataim alapján helyt is álltam annyira, hogy a háziasszony csak ámult-bámult. Két fiú a gombócokat gömbölyítette, a harmadik főzte, főzte, főzte. Éjjel egy órára készült el a fenomenális vacsora 124 darab szilvás gombóc formájában. El lehet képzelni, hogy már tántorogtunk az éhségtől, így a soproni éjszakában hát gombócevő verseny indult. Bárdos Ede győzött 37 gombóccal, s csak az Isten tudja, hogy ebbe miért nem halt bele. Kocsis 24, én 21, Susó 19 gombóccal végzett. Ez is hatalmas teljesítmény. Nem tudom, hogy a versenytársak mire végezték aztán magukkal, de én évekgig nem tudtam rá sem nézni a szilvás gombócra.

November elején egy este Németh Sanyi barátom nagy titokzatosan előadta, hogy “szenzációs” pénzkereseti forrás birtokában van. Már említettem, hogy a téli tüzelő beszerzése folyamányaként rendkívül ingatag volt az én gazdasági helyzetem is, de Sanyi katasztrófális állapotban volt, mert nem volt egy vasa sem, viszont mindennap meg kellett innia egy deci bort a Mátyás Király borozóban, ahol iszonyú szerelmes volt a tulaj szép feleségébe. Csakhát “szárazon” nem lehetett betérni és udvarolni a férj árgus szemei előtt, így hát Sanyi rászokott az italozásra. Mit meg nem tesz az ember egy szépasszony kedvéért! Ismerve sanyarú anyagi helyzetét és a szívében dúló heves érzelmeket, rákérdeztem a “szenzációs” munkára. Hát kiderült, hogy Adamovich tanár úr kertében áll egy öreg diófa, azt kellene kivágni!

Lámfalussy professzor úr fakitermelési oktatásai még csak a távoli jövőben lévén, nekem a favágásról csak annyi fogalmam volt, hogy otthon Debrecenben időnkint jött Szabó bácsi, hozta a háromlábú ingafűrész és felvágta a téli tüzelőnk, így hát nem nagyon smakkolt ez a diófaügy. De Sanyiból a szerelem olyan esendően áradt, s gyözködött is, hogy majd “jó lesz néhány jó pont az Út-vasút Tanszéken ránk következő számos vizsga előzményeként”, hogy nem volt szívem nemet mondani. Lehet, hogy a fakivágásnak mint munkának egy vérbeli erdész “véreben” kellene lenni, de ez az elvárás az én esetemben messze volt a gyakorlattól.

Vasárnap reggel aztán megközelítettük a helyszínt, Adamovich “Cinke” házát az Alsó-Lövérvén. Az ominózus diófa már az utcáról sem volt kicsi, ahogy közeledtem hozzá, egyre vastagabbnak tűnt, a tövében megállva aztán hatalmasan megvastagodott, kiterbélyesedett. Azt hiszem, nem is láttam még ilyen hatalmasan terebélyes diófát. Visszaút azonban nem volt, mert jött a házigazda vasárnapi díszbe öltözötten, elegánsan megjegyezte: - Aztán jól lent, a tövénél vágjátok, mert a diófának a legszebb a rajzolata a gyökfőben, s én ebből a fából bútort fogok csináltatni! - Püff neki - vettem tudomásul rémulten -, mert ahová mutatott, az még húsz centivel vastagabb volt, mint ahol én, úgy derékmagasságban vágni szándékoztam.

Ráadásul szerszámaink persze nem lévén, azokat is a tanár úr biztosította, természetesen a tanszéki mintakészletből. Hát ugye a fejsze és a fűrész csodálatosak voltak oktatási, bemutatási célokra, de ezekkel soha az életben nem dolgozott senki, hiszen a fejsze feje krómozva volt, hogy szépen csillogjon, de éle egy szikra sem volt, a fűrész meg csak egy arasznyi fogazat volt szabályosan terpesztve, bemutatási célra. Odavágtam a fejszével, a fa kétszer akkorát rúgott vissza, s nem járt jobban Sanyi sem, de őt ugyebár fütötte a szent cél, a szerelem, így hát hagytam őt érvényesülni. Elkéseredetten csapkodtunk, de alig mutatkozott eredmény, amikor a házmester megszánt bennünket, hozott egy élesebb kisfejszét, és oktatást tartott, hogy hol és hogyan kell "hajkolni". Délig csak hajkoltunk, s ekkor fogtunk a fűrészeléshez. Ez sem volt semmi, mert hát a fűrész néhány húzás után persze megszorult, alig tudtuk a fából kifeszegeni.

Délutánra már egységes vízhólyag borította mindkét tenyeremet, Sanyi meg már csak hozzátérdelni tudott a fűrészhez, mert megroppant a dereka. Közben híre ment a csodálatos teljesítménynek, délutánra ott röhögött rajtunk a fél évfolyam meg az egész Alsó-Lövő. Őszintén szólva, volt is min röhögni. Én már legszívesebben leültem volna sírni egy kicsit, de annyi erőm sem volt, ami a könnyek kipréseléséhez szükséges.

Végre a sűrűsödő alkonyatban siker koronázta munkánkat, sikerült ugyanis ráborítani a hatalmas fát a ház sarkára. Nagyobb baj nem történt, mondjuk azon kívül, hogy ledőlt a szélső kémény, beszakadt vagy két sor cserép és leszakadt az ereszcsonna. A házmester is megkapta a magáét, merthogy olyan fene okos volt azzal a hajkolással, egy óriási nátha formájában. Sikerült ugyanis a főágakkal lakásának összes ablakát beverni, s novemberben Sopronban már hidegek járnak éjszaka. A nagy robajra Cinke kijött a házból, felmérte az egésznapos kemény munkával elért eredményünket, s gyorsan úgy intézkedett, hogy az ágak levágására másnap nem szükséges megjelennünk. Én viszont ott, a helyszínen azonnal megfogadtam, hogy diófakivágásra az életben soha nem vállalkozom többé. Ezt mindaddig sikerült is megtartanom!

Az igazsághoz hozzá tartozik, hogy később csakugyan gyümölcsözött ez a fakivágás, mert amikor később az Út-vasút Tanszéken, az odatartozó tantárgyak művelése érdekében megjelentünk Sanyival, Adamovich, aki közben átvette a tanszék vezetését a meghalt Modrovich professzor után, azzal fogadott: - Na megjött az a két balfácán, aki rám döntötte a diófát! Tehát mindjárt ismerősök voltunk...

Ősszel az elmaradt matek vizsgámat, majd a szerves és szervetlen kémia kollokviumaimat tettem le. Ez a néhány jól sikerült vizsga helyreállította az önérzetemet, de leginkább attól találtam magamra, hogy a geodéziai gyakorlatok csoportbeosztásánál az első csoport vezetője lettem. Minden csoportban öten voltunk, ebből voltam én vezető. Minőségi csoportom Göde Gyurkából, Szentkúti Feriből, Horváth Tiborból és Czeglédi Bélából állott. Ezek voltak az évfolyamon a legnagyobb tarokkosok. S mivel a gyakorlati munka úgy volt megszervezve, hogy minden csoport más-más mérési feladatot kapott, a csoporton belül azonban azonos munkát kellett végezni, én egy éven keresztül mértem, műszereztem, számoltam, rajzoltam, ezek négyen meg tarokkoztak a fűben, vagy a nagyteremben, s aztán lemásolták az enyémről a kész eredményt. Először bosszankodtam, hogy ilyen disznó módon kihasználnak, de végül is úgy megtanultam a geodéziának minden csínját, minden műszerét, hogy mindmáig ebből a gyakorlatszerzésből élek geodéziából.

Gondoltam, még karácsony előtt bedobom a mechanika vizsgát az öreg Kövesinél, hadd dicsekedjek el otthon, Debrecenben a szép Andrásynénak, hogy milyen sikeres vagyok a kedves papánál. Nagy adag szemtelenséggel és naivitással azt gondoltam, hogy ha bemegeyek

vizsgázni, majd felismer, boldogan a keblére ölel, mint az ő kis patronáltját, s minden kérdés nélkül beírja a jelest, hiszen én a “családhoz” tartozom. Hát felismerni felismert, de közel egy óra hosszáig forgatott mechanikából, míg a végén adott egy “jót”, s még elégedetlen is volt velem. Iszonyú zabos voltam, de azért Debrecenben csak elmentem megnézni a szépasszonyt, ha nem is dicsekedtem különösebben a mechanika vizsgámmal.

Karácsony környékén iszonyatos tél szakadt az országra. Ez Sopronban különösen csodálatos volt, mesevárossá vált körülöttünk minden. Hazautazás előtti utolsó este aztán a karácsonyi szakestélyt, stílszerűen, forralt bor ivásával tartottuk meg. Hát a kékfrankos fejedelmi ital forralt, fűszeres bor formájában, de rettentő cseles nedű, így aztán mi, mérsékeltebbek is négykézláb közelítettük meg a hajnali vonatot, amellyel Szombathelyen keresztül elindultunk családunk felé. Arra még emlékszem, hogy a Celldömölk-Budapest-i vonat ablakai is vastagon be voltak fagyva, de nem zavart bennünket, hogy nem látjuk a tájat, mert horkolt az egész erdészfülke Budapestig. Addigra éppen kijózanodtunk.

A meghatott családi hangulatban megünnepelt karácsony után, rendkívüli szilveszteri mulatságként, a szép Rékával és aktuális orvospartnerével a Csokonai Színház egyik páholyában koccinthatam, s köszöntöttem az új évet, miközben a színház remek operatársulata Rubányi Vilmos karmester dirigálásával Rossini: Sevillai borbély című operáját játszotta. Életemben ekkor láttam először opera előadást.

Észre sem vettem, hogy december 29-én huszonnégy éves lettem.

Most nem volt téli parádé, azaz gyakorlat Debrecenben, hanem az újév második napján vissza Sopronba, hogy a vizsgahónap alatt minél több vizsgát lehessen letenni. Sopronban gyönyörű volt a tél, mindent vastagon fedett a hó, de fontosabb volt a tanulás, s így csak egy-egy sikeres vizsga után, lazításképpen úztem én is a téli sportokat, azaz síeltünk, ródliztunk a Károlymagaslat oldalában. Ekkor még használatban volt, tehát működött a nagy ródlipálya, amelyik a csúcstól egészen a Lővér szállóig vezetett. Óriásikat csúsztunk és iszonyú nagyokat estünk a Jakab család ródlijával, mert a két Jakab lánnyal élveztem a tél örömeit, egyre jobban összemeelegedve a Kati nevű idősebbikkel.

Már január 10-én vizsgáztam is Boleman professzor úrnál, mégpedig elektrotechnikából.

Január végén kollektív vizsgát rendezünk, az egész évfolyam egyszerre bejelentkezik a közigazgatási jog kollokviumra. Ezt a tárgyat ezen az egyetemen soha senki nem tanulta meg rendesen, s Lesenyi bácsinál nem is kellett csak makogni valamit a vármegyékről, meg a polgármester feladatairól, s megvolt a jeles. Gyanútlanok voltunk, bár az iskola történetében először ezt a tárgyat nem Lesenyi bácsi adta elő, hanem dr. Szenczy Wilibáld, külső meghívott előadó, Sopron város főügyésze. Ez még nem lett volna baj, de elkerülte a figyelmünket, hogy megváltozott a világ, s a világban a közigazgatás, mert megjelent a tanács törvény. Semmi vármegye, meg polgármester, meg történelmi halandzsza: Szenczy Wilibáld két perc alatt úgy kivágta a vizsgáról a teljes évfolyamot, hogy csak néztünk egymásra.

Megesett velünk az a csúfság, hogy tanulnunk kellett a közigazgatási jog című, teljesen megvetett tantárgyat, s a szégyen mégis megmaradt, mert ez a “civil” a sikertelen bohóckodás után nem volt hajlandó csak elégségesre átengedni a társaságot, akár hogy is feleltünk. Én is zabos voltam, hiszen a matek óta csak jeleseim voltak, de már nem lehetett változtatni a dolgon. Hát néha bizony ilyen is megesett a négy év alatt!

A vizsgahónap legnagyobb erőpróbája azonban a növénytan I. kollokvium volt. Egyrészt a növényrendszertan és az anatómia vaskos stúdium volt, de a fő probléma “Dani”-ban rejlett, azaz dr. Fehér Dániel professzor úrban. Nehéz tantárgyát ritka kegyetlen szigorúsággal kérte számon, s hibázás esetén javításra már nem volt lehetőség, mert egy pillanat alatt bevarrta a “tököt”. Amióta meg a diákság úgy bosszulta meg szívtelenségét, hogy egy feledhetetlen éjszakán utóvizsgabárcákkal teleragasztották a professzor úr házának teljes homlokzatát, azóta meg éppen nekivadult. Tíz napig teljes elzárkózottságban bifláztam az anyagot, a latin neveket, szóval, amit téveszteni nem lehetett a vizsgán, de így is halálos rettegéssel állítottam be a kijelölt reggelen. Iszonyúan zavart, hogy a Dani az egész vizsga alatt úgy tett, mint aki halálosan unja magát, nézett ki az ablakon, azt a látszatot keltve, mint aki oda sem figyel, de a legkisebb tévesztésnél, mint akit a darázs csípett, azonnal ordítani kezdett. Máig sem tudom, hogyan is úsztam meg ezt a délelőttöt, milyen kérdésekre, milyen válaszokat adtam, de indexemben a bejegyzés igazolja, hogy 1948. január 25-én “jó”-ra mentem növénytanból. Ezzel én készen is voltam teljesen, s csak pihentem a második félév kezdetéig.

Belevágtunk a második év második félévébe. Tanrendünk nem sokat változott, a másodéven ugyanis csupa “hosszú” tárgy volt, vagyis két féléven keresztül tartott. Így természetesen a növénytan is, ami ráadásul az első mérnöki szigorlat része. A téli napokon az egésznapos külső gyakorlat helyett laboratóriumi munka van, “Fás növények anatómiájából” és “Mikrobiológiából”, ami kényelmes mikroszkópos munkának tűnt, de nem lehetett lógni, mert a munkafüzetben lévő rajzokkal kellett igazolni a vizsgálatok elvégzését. Csalni nem lehetett, mert a tanársegéd csak belepillantott a mikroszkópba, s máris látta, hogy hiteles-e a vizsgálati rajz. Így aztán alig vártuk, hogy annyira nyíljen az idő, hogy elkezdődjenek az egésznapos erdőjárások. Haj, de mit hoz a balsors: hidegrázás és életveszély kísérte ezeket a sétáló órákat is, mert “Dani” az élen ment szeges botjával és hegymászó bakancsával, s a szabadban boldogan zsiibongó boldogtalan másodéveseket sorban szólította maga mellé. Menet közben ide bökött, oda mutatott, s vágni kellett a fűvek, fák és bokrok latin neveit. Aki tévesztett, már hallhatta is: - Gyurkó úr! Írjon be ennek az úrnak egy tököt! Kérem a következőt!

A szabadságharc 100 éves évfordulója van, ekkor alapítják meg a Kossuth-díjat, amit ezentúl mindig március 15-én osztanak ki az arra érdemeseknek. Az elsők között emlékszem Kodály Zoltán, Palló Imre, Gyurkovics Mária és Honthy Hanna nevére. És az első alkalommal, a nemzet tiszteletéért utólagos Kossuth-díjat kap Bartók Béla, Derkovics Gyula és József Attila is. Én nem kapok Kossuth-díjat, de kapok egy jelest Botvay professzor úrtól a talajtan vizsgámra.

Március 22-én, amikor a kommunista párt kívánságaként és támogatásával törvényesítik a Magyar Egyetemisták és Főiskolások Egységes Szervezete (MEFESZ) nevű, egységesen kommunista ifjúsági mozgalmat, balsejtelveink kezdenek lenni az Ifjúsági Kör jövője tekintetében. Egyelőre azonban március 24-én a főiskolás bál következik. Ki gondolta volna, hogy az utolsó az életünkben? A másodévesek részéről én vagyok az egyik főrendező. A Kaszinó nagytermének díszítése természetesen most is hagyományosan: fenyőfagirland. Dolgoztatom keményen a balekokat, hogy szép legyen. A kisterem azonban túlszárnyal bennünket: a kohászok alumíniumfóliával vonják be az egész termet, amely a színes villogó fényvel olyan, mint a Dobsinai-jégbarlang: egy mesebeli kristálypalota! Majdnem baj is lett ebből, mert minden lány ebben a tündérvilágban akart táncolni. Újítottunk is Faller Guszti elsőéves bányászhallgató segítségével, aki bányavezető apja révén a zene szolgáltatására a tatabányai bányász dzsesszenekart szerezte meg. Egészen addig bizalmatlan voltam, amíg a bál délelőttjén meg nem érkezett a hetven (!) tagú zenekar. Csináltak ezek olyan tánczenét, hogy ilyet még nem látott Sopron!

A főrendezők között én is fogadom a pirosszőnyeges fölépcső alján Csűrös Zoltán rektor urat, szép feleségét és persze Karola leányát, aki el nem maradna egy soproni bátról sem! Én azért egész éjjel Katalin táncolok, aki csodaszép hófehér báli ruhájában, s még az éjféli suppé előtt a jövőt illetően forró ígéretek hangzanak el oda és vissza!

Április 4-én a Szovjet újra visszaadta az 1941-ben már egyszer visszaadott 48-as honvédszászlókat. Nem is tudtuk, hogy megint elvitték őket! Riasztó események történnek az országban: már minden bányá az államé, most megszüntetik a bankokat, s csak a Nemzeti Bank marad az egyetlen, s április 29-én elvesznek minden gyárat. Sebtiben kinevezett segédmunkások, házmesterek, kommunisták ülnek be a vezérigazgatói székekbe, s kapják meg a pénzt és a hatalmat - "a nép nevében!" Persze a népnek nem sok szava van itt, mert bár még megvan a Kisgazdapárt, de Rákosi és Szakasits már megcsinálta a kommunista és szocdem egyesülést, s a hatalom pillanatok alatt a sztálinista Rákosié lesz.

1948. május 7-én megszűnik a Bánya- Kohó- és Erdőmérnökhallgatók Ifjúsági Köre! Ezen a napon komor emberek, komor hangulatú szakestélyt tartanak: amelyen az elnök és a tisztségviselők leteszik tisztüket és hivatali jelvényeiket, s míg hivatalosan utoljára énekeljük el a bányász- és erdészhimnuszt, az elnök lassan fekete tokba csavarja be zászlónkat, amely megjárta a szabadságharcot, a világháborúkat, a nyugat-magyarországi felkelést, de nem tudott lobogva maradni Rákosi és csahosai uralma alatt. Mindennél fontosabb volt eltaposni az ifjúságnak ezt a hagyományokat őrző, tiszteleltre nevelő, a hazaszeretete és bajtársiasságot ápoló testületét. Sértettek és megaláztatottak vagyunk!

Az egyetemi ifjúság érdekeinek képviselőjére "Tanulmányi Irodát" állítanak fel, ennek élére a kommunista párt delegál egy Somodi Jakab nevű, szerény képességű bábembert, aki hajlandó kinyalni a párt fenekét. Undorító érzés! Talán az egyenruhát is eltörölték, dehát a legtöbb fiúnak, köztük nekem is, ez volt az egyetlen szalonképes ruhám, ennek viselését nem lehetett megszüntetni. Megmaradtak nekünk a dalaink is, mert ezeket tovább énekeljük a Perkováz-tanszéken, vagy az Iker-Kovács pincéjében, de a hagyományos valétából az idén már elmaradt. Valami olyat találtak ki magyarázatképpen, hogy a Kaszinó nagytermének korhadt gerendái nem bírnák ki a modern táncok által keltett rezgéseket!

Mielőtt még tavasz végéhez érkeztünk volna, híre ment, hogy a Szent Imre kollégium önállósága végnapjait éli. Működését, amely eddig természetesen a katolikus egyház égisze alatt folyt, államosítással fogják megszüntetni. Azt gondoltuk, hogy valami gúnyos, de falrengető eseménnyel mindenesetre emlékezetessé kellene tenni Sopron számára ezt az állami atrocitást. Plakátok jelentek meg tehát az egyetemen és a város néhány frekvenciált helyén, hogy május első vasárnapján rangos futballmérkőzést játszik a BKK és a Szent Imre csapata. Közérthető személyekre lebontva: a belvárosi "kamarák" lakói, a szentimrés "Gacs-pribékekkel". Ez utóbbi megnyerő elnevezés onnan adódott, hogy a Szent Imre kollégium pap igazgatóját Gacs Jánosnak hívták. A mérkőzés különlegességét az adta, hogy mi, belvárosiak hálóingben, a szentimrések pizsamában futottak ki a pályára, amely körül ott visongott a város teljes leánytársadalma. Szigorú rendelkezésre ugyan minden ing alatt meghúzódott egy diszkrét úszógatya, a pajkos lányok azonban biztosan reménykedtek, hogy a magas felugrásoknál majd csak "kifityeg" valami.

Én a hálóingesek csapatának bal szélén kaptam helyet, a csatársor tengelyében Mátyás Béla volt csaknem az egyetlen, aki tudott is focizni. Különben a csapat közismert hírességekből állott: Göde, Szentkúti, Tamássy, Csath, Januskó, Gaál, Czeglédi, Mátyás, Zsigó, Németh és még valaki tizenegyedik. A szentimrések inkább tudtak focizni, mert olyanok játszottak, mint Perlaki Jancsi, Pópitay Jenő, Szörényi Miki, Kovács Béla.

A bírói sípszó után aztán a pályán óriási pankráció kezdődött, s időnkint még a labdát is meg lehetett találni, de a nézők az első perctől dőltek a röhögéstől. Ráadásul bírónak közfelkiáltással Pozsgay Tucit tettük meg, akinek remek humora és minimális bírói ismerete volt. Füttyörészett össze-vissza mindenfélét, aminek hamarosan az lett a következménye, hogy az ítélettel sújtott csapat körbekergette a bírót a pályán. A meccs végén persze már mi is alig álltunk a lábunkon a röhögéstől, amikor Perlakitól megkaptam a magamét: a stoplis cipőjével - mert neki, egyedül, ilyen is volt - rátartott a tornacipőmre, mire összeroskadtam. Tuci persze azonnal kiállította, mire kitört a botrány. A Gacs-pribékek csapata ordítva üldözni kezdte Tucit a pályán, mire ő megette a bírói sípot, s így félbeszakadt a mérkőzés. Ha jól emlékszem, végül is kikaptunk a pizsamásoktól 2:1-re, de nekünk volt egy gyönyörű kapufánk, amit az én klasszikusan szép beadásomból Mátyás Béla fejt. Máig sem tudom, hogy csináltam.

Életünk azonban, ha lehangoltan és kedvetlenül is, de ment tovább, különösen azért, mert megkezdődött a vizsgahónap, s most minden vizsgát le kellett tenni a nyárig, hogy aztán szigorlatolni lehessen. Ebből látszik, hogy keményen elhatároztam: nem fogok listázni!

Az első feladatként az ásvány- és kőzettan vizsgám következett. Ennek professzora Szádeczky-Kardoss Elemér, a legelegánsabb professzora volt az egyetemnek, majd később kétszeresen is Kossuth-díjas. Kedvenc megszólítása: "Kis Kollegám!" Hát Kis Kollégámnak elég nehéz szokásai voltak, mármint a vizsgáztatást illetően. Először is mind az öt vizsgázót, rendszerint vegyesen bányászt és erdészt, beszólította, sorba állította, s aztán kiosztotta a "gombákat". Így nevezték a nép egyszerű gyermekei azokat a fából készült kristálymintákat, amiknek a kézben tartásával be kellett számolni a kristályosodás sajátságairól, s mindazokról az ásványokról, amelyek netalán ebben a rendszerben kristályosodtak. A feneség az volt a dologban, hogy első lépésként fel kellett mutatni, szabályos ujjtartással, a famintát, s ezen mindjárt el is lehetett vérezni, ugyanis aki nem a főtengely két végénél tartotta a "gombát", már le is ülhetett. Ez volt ugyanis a második rossz tulajdonsága a profnak: nem engedte kimenni a kudarcost, hanem annak végig kellett szenvednie az egész vizsgát. Sőt időnkint el kellett viselnie, hogy a prof gúnyosan rászólt: -Kis Kollégám, legalább most figyeljen oda, hátha ragad magára valami!

A egyes szereplésnek is volt veszélye, a bányászokat ugyanis sokkal keményebben megforgatta, mint az erdészeket. S ezzel függött össze a következő rossz szokása: a sikertelen válaszok után az ülés sorrendjében korrekcióra szúrta ki a békésen várakozó pacienst, így szegénynek egy pillanat nyugta sem lehetett. S végül "ünnepélyes" eredményhirdetést tartott.

No lássuk akkor az én vizsgámat! Ez már a folyosón megkezdődött, ahol a két bányász résztvevő fojtottan közölte, hogy ne merjek jókat felelni, mert ha az "Öreg" összevetést rendez a bányászok és az erdészek szellemi színvonala között, mint ahogy az szokása volt, s én nem érem meg a reggelt. Amikor besorjázunk, ügyesen magam elé löktem a két félős bányászt, kiknek nevét őrizze jótékony feledés, beálltam a sorba harmadiknak. Hát persze, hogy az egyiket már a "gomba" kézbevételekor kiütötte, majd a másik bányászt kezdte bombázni. Ő se sokat teljesített, illetve a tudása elég hézagos volt, így hát kisegítésekhez jutottam.

Ez kétszeresen is könnyebb vége volt a dolgoknak: amíg a felelő makogott, kínlódott, lehetett egy kicsit gondolkodni, s ha nem találtam bele a javításba, nem számított rossz feleletnek, utóvégre nem a nekem feltett kérdéstről volt szó. Így aztán simán kiegészítettem szegény bányász barátom hézagos válaszait, sőt hamarosan már a harmadik szerencsés kisegítő válaszon is túlestem. Utánam még két erdész barátom is elég rendesen teljesített, hamar végeztünk.

Ekkor jött a hagyományos eredményhirdetés: - Kis Kollégámnak gratulálok - jeles! - mondta nekem, s átadta az indexet. - Két erdész kollégám megfelelt, jót kaptak! - s ők is megkapták indexüket. - Önöknek pedig: a vizontlátásra! - rúgta ki kegyetlenül a két szegény bányászt. S mindez még nem volt elég, következett a pocskondiázás, imígyen: - Nem szégyellik magukat, kollégáim, bányász létükre, hogy az erdészek, akik csak szívességből hallgatnak bele a közettan tudományába, sokkal többet tudnak önöknél, akiknek élethivatásuk lesz a kőzetek ismerete!? Hát persze boldog voltam, hogy ilyen remek vizsgát tudtam magam mögött, de futva távoztam az emeletről, no meg az egyetemről is, olyan sebesen, mint a villám. Késő estig otthon üldögéltem, nehogy agyonverjenek a kárvallott bányászok, ahogy ígérték! De este már nem fértem a bőrömben, hiszen a sikeres vizsga után járt az obligát borozgatás, s valahol el kellett volna énekelni a Szádeczkyre vonatkozó rigmusokat is, imígyen:

“Szép ember a Kollégánk,

Vasalt nadrágokban jár!

Nyakkendője propeller:

A Kollégánk ÚRIEMBER!

Juhejdé, juhejda, juhejdé-hejda!”

Átövakodtam tehát a Deákba, ami általában főiskolásmentes, szelíd övezetnek számított. Ám ott valami majálisszerű multság volt, sok ember, víg táncolás - gyanútlan voltam: itt nincs veszély! Micsoda elbizakodottság! Mert az én két bányászom, két másik haverjával, búsan támasztotta a söntéspultot, némi vörös italokkal öntözve búbánatát. Addig, míg engem fel nem fedeztek. Akkor ugyanis, mint akit darázs csípett ülepen, felpattant a négy fickó, s keményen lökdösni kezdte a kettőnk között útban lévő mulatozókat.

Naná, hogy kiugrottam az ajtón és rohanni kezdtem hazafelé a Deák téren. Jól futottam, de az ő erejüket megsokszorozta a bánat és a bosszú! Éppen a Lenkei utca sarkáig értem, amikor elgáncsolt az egyik. Én előrezuhantam, éppen egy posztoló rendőr kebelére. - Osztán mit művelének ilyenkor az elvtársak az éjbe? - kérdezte a legtapintatosabb, hivatalos modorban. - A kőzetek kristályosodásával kapcsolatos nézetkülönbségünk erőszakos rendezése van folyamatban! - feleltem, persze lihegve, de alkalmazkodva a körülményes stílushoz. - No akkor, maga menjen arra - mutatott az Erzsébet utca felé -, maguk meg a Mátyás király irányába, oszt ne báncsák egymást! Hát én ezt könnyű szívvel meg is ígértem, s eloldalogtam a mutatott irányban. A sarkon aztán hirtelen befordultam, megkerültem a pénzügyi palotát, s a Kis János utcán át haza a Lenkei 3-ba! Ám az SZTK sarkán kikukkantottam: sötét tömeg árnyékolta be a 3. számú ház utcai lépcsőjét. Hát nem ott tanyázott a négy bányász, s várta, ha megjelenek, agyonüt!

Melegem lett, de hirtelen mentőötletem támadt: a gyógyszerterás ház helyén akkor egy üres építési telek volt, építőanyagokkal és egy kis felvonulási épülettel. Körbelopakodtam, ahogy az előbb jöttem, s egy állvány segítségével a fészer tetejére is feljutottam. Ez határos volt a mi házunk kőkerítésének tetejével, így aztán némi egyensúlyozás után leugrottam a mi kis belső udvarunkra. Aztán a zárt kapuajtó vasrácsa mögötti üveget megkocogtatva, jeleztem, hogy már sérthetetlen vagyok, hazamehetnek. Az elhangzott szóbeli megnyilatkozások reprodukálhatatlanok, én viszont három nap magánzárkára ítéltem magamat, kenyéren és vízen, mert nem mertem kitenni a lábam az utcára. És még van, aki azt meri állítani, hogy az ásvány- és közettan vizsga egy könnyű esemény volt!

A többi vizsgámat - egy vakbélműtéttel nehezítve - letettem, még a növénytan II-ből is szerencsém volt. Már csak a szigorlatra kellene szép csendes tanulással jól felkészülni! Ekkor azonban váratlan fordulat következik: talán egy kicsit abból következően, hogy Pálvölgyi Lórivál olyan jól összejöttünk a vakbélgyulladás során, meghívott abba a geodéziai csapatba, amelyiknek a nyári hónapok alatt Magyarország tőzegvagyonát kellett felmérnie.

A “vakáció” 1948 nyarán

A Magyar Tőzegkutató Intézettel szabályos szerződést kötöttünk, hogy előbb a Hanságban, aztán a Nagybereken mérünk, fúrunk, térképezünk. Két munkacsoport alakult, Pálvölgyi és Farkas Tibor tanársegéd vezetésével július 10-én egy teherautó elszállított bennünket a területre, amely a mi csoportunk számára egy Bősárkány nevű falu volt a Hanság nyugati végén. Geodéziai műszereket - köztük a kedvenc Bosshardt-Zeiss műszeremet, - vittük a tanszékről, s ezen kívül kézi talajfúró berendezéseket, mert a feladat az volt, hogy kilométeres négyzetháló geodéziai kitűzése után, minden metszéspontban 5-10 méteres talajfúrás, a tőzegvastagság megállapítására. Bősárkány kis falu Csornától északra, s a sárkány biztosan a mocsárvidékkel összefüggő népi hiedelem, de hogy miért “bö”, azt nem sikerült kideríteni.

Elszállásoltunk a falu iskolájának egyik tantermében, s szalmával, leterített ponyvával megágyazva, s körülnéztünk a faluban. Nyolcan voltunk: Farkas Tibor tanársegéd, Egerszegi Pali, Ferling Jóska, Hollandai Jóska, Németh Firinc, Zólyomi Laci, meg én erdészek, Ebinger Jóska bányász. A legfontosabbnak az étkezés megszervezése tűnt, merthogy ebben a kis faluban az ég egy kerek világán semmi ennivalót nem lehetett venni. Volt azonban egy kocsmá, ahol Németh Józsi bácsi, az iskola igazgatója ajánlására elvállalták, hogy minden este meleg vacsorát adnak nekünk. Erről a traktárról persze később kiderült, hogy a kocsmáros felesége csak paprikáscsirkét tud főzni - nem lévén más húsnemű a faluban -, s ez a nemes ennivaló fölséges egyszer-kétszer, finom harmadszor, megehető négyszer vagy ötször, no de egész nyáron át mindig csak paprikáscsirke...

Pénzgondunk nem volt, mert a szerződés szerint 54,- forint napidíjat kaptunk, s ezt egyrészt lehetetlen volt Bősárkányban elkölteni, másrészt az egész nyári munkára felsorozva ez több mint 2500,- forint volt, s ennyi pénzt én még nem is láttam életemben.

A munka azonban valóban nem volt könnyű! Először is: a terepen semmi más módon nem lehetett közlekedni, csak gyalog. Így vállon, háton kellett cipelnünk az összes felszerelést, műszereinket. S ugye ez a Bosshardt-Zeiss nem volt egy pehelykönnyű műszer. Meg aztán az első napokban a falu mellől indultunk, de napról-napra távolabbi szakaszokra került sor, hiszen minden kilométeren csak egyetlen pont kitűzése volt lehetséges, így aztán egy hét múlva, hogy elérjük a mérési területet, már tíz kilométert gyalogoltunk oda és tízet vissza.

A technikai lebonyolítás egyébként úgy történt, hogy én a nagy pontosságú teodolittal bemértem a hosszúoldal irányát, Firinc meg a Wild T-1 műszerrel kilométerenkint keresztbe metszett. Ebinger Öcsi volt a “zászlós”, akit két irányból zászlóval irányítottunk a metszéspontban való pontos felállásra, s aztán a karó leverésére. A kijelölt ponton aztán Hollandai meg Zólyomi fúrtak, mintát vettek.

Ez így elmondva egyszerűnek látszik, de piszok meleg volt és rettenetesen sok szúnyog. Más nem bírtunk magunkon elviselni, csak egy fürdőnadrágot, így napok alatt feketére leégtünk, s állandóan vakaróztunk a rengeteg csípéstől. No meg aztán fárasztó torna volt ez az egész, tudniillik a Hanság lecsapolása miatt a terület millió vízlevezető árokkal van átszelve, s híd sehol nincs. Így hát reggeltől estig csak meneteltünk, cipeltünk, meg átkeltünk, meg

kimásztunk, meg bemásztunk. Meg persze cipeltünk műszert, állványt, távmérő lécet, karót, fejszét, fűrókészletet, kitűző rudat. A negyvenkét nap alatt, amíg a Hanságban éltünk, egy szem eső nem sok, annyi sem hullott az égből, hogy csak néhány percre enyhítse a levegőt, meg szenvedéseinket.

De este azért lefürödtünk a közkút medencéjében, tiszta inget, shortot húztunk, s mentünk előbb vacsorázni a kocsmába, utána pedig Németh Józsi bácsiékhoz, mert hogy az igazgató úrnak volt egy igen szép, Ilonka leánya is. A csirkepörkölt egyhangúságát enyhítendő, előbb megittuk Józsi bácsi összes borát, aztán megettük a tavalyi disznóból maradt összes füstölt szalonnát - igaz, hogy kenyeret hoztunk hozzá -, így aztán igencsak hálát adott a háziasszony a jóistennek, amikor már olyan messze kellett mérnünk, ami Bősárkányról nem volt megközelíthető.

Fogtuk tehát a legfontosabb cuccokat és átköltöztünk egy Acsalag nevű piciny faluba. Itt nem volt csak tíz ház, meg egy elárvult, de csinos tanító kisasszony. Csirke sem volt, tehát bele kellett nyugodnunk, hogy egy hétig túrós csuszát eszünk, meg bablevest, mert csak ez volt a Terka néni étlapján. Firinccel már az első estére kiszúrtuk magunknak a csinos Pipit, hogy majd megvigasztaljuk, de aztán a vacsoránál Tercsi néni behallgatott a programba, s lehűtött bennünket. A szép tanító kisasszony ablakán egy éjszaka három-négy legény is beugrik egy-egy fordulóra, hát aztán baj ne legyen belőle! Firinccel hamar úgy döntöttünk, hogy az első helyre nincs esélyünk, ötödiknek, hatodiknak meg már nem volt kedvünk beállni a sorba. Így hát élmény nélkül maradtunk, vagy ha tetszik: hűségesek Németh Ilonkához.

Elkövetkezett aztán a nap, amikor már a túrós csusza mellől sem volt elérhető a napi mérési terület, így aztán tovább költöztünk egy ici-pici faluba, amelyet Földszigetnek hívtak. Föld nem sok volt, de szúnyog milliárdnyi, így az első rettenetes éjszaka után Ebinger utazott Sopronba az amerikai szúnyoghálósátráért, mi pedig átkereszteltük a falut: Szúnyogsziget lett a neve. Este aztán teljes sötétségben a társaság bebújt a szúnyogháló alá, minden rést lezártunk, s borzadva hallgattuk a kintrekedt rengeteg szúnyog vérszomjas dalolását. Ekkor meg ettől nem lehetett aludni. Gyorsan összeceptuk a munkát, aztán visszaköltöztünk Bősárkányba.

Németh Ilonka tárt karokkal fogadott bennünket, mi pedig beszereztünk egy fél oldal szalonnát és heves udvarlásba kezdünk. Persze a talajfűrók nélkül, mert azok szegények lassabban haladván, még valahol Acsalagon szórakoztak a napi penzummal. A számítás és a felrakás munkája már könnyű irodai feladat lévén, már aktívabbak voltunk az udvarlásban, felfedeztük, hogy még az igazgató felesége is csinos asszony, bár kissé már bent van az időben, no de hat hét robinzoni élet után mi már a Vasorrú bába vas orrát sem vettük volna észre. A gyönyörű augusztusi éjszakákon az érdeklődőknek csillagászati napokat rendeztünk. A Busshardt műszerbe lehetett kukkolni, mi pedig munkamegosztásban dolgoztunk. Farkas Tibi magyarázta, mutogatta a csillagokat, mi meg a sötétben nézegettük, amit a lányok, asszonyok tudtak mutatni.

A csodálatos nyár koronája augusztus 20-a volt, amikor engedélyt kaptunk arra, hogy a hölgyeket Csornán, a rábaközi bálon megtáncoltassuk. Mosás, vasalás, mosakodás stb. után, sötétben elfogadható képet nyújtottunk, így aztán bevonultunk a két boldog hölgygel Csornára. Valami ismerős családnál parlagon hevert még két győri diáklány, ez is belefért a kapacitásunkba, s rendeztünk aztán olyan István-napi mulatságot, hogy a csornai legények majdnem agyonverték bennünket. Mindenféle kecségető dolog történt még az éjszakában, hajnalban, de végül is a lányokat folytonossági hiányok nélkül visszaszolgáltattuk az aggódó szülőknek.

Mire idáig jutottunk, elfogyott a nyár, el volt végezve a munka, megjött a teherautó. A mérő társaságnak át kellett költöznie a Balaton mellé, a Nagyberekbe. Csábított engem is a lehetőség, de borzasztó nehezen ugyan, mégis felülkerekedett bennem a józan ész, vissza kellett mennem Sopronba, hogy a szeptemberi szigorlaton még megszerezsem a jogosítást a harmadik évre való beiratkozáshoz. Így aztán a fiúk Csornán letettek a teherautóról, s míg vártam a vonatra egy borbély próbált rendet teremteni a szerinte elképesztő hajzatomban. Olyan rettenetesen feketére le voltam égve, hogy csak a szemem fehérje világított. Nem ismertem magamra.

De más sem énrám, ami elég fájdalmas volt, mert ez éppen szerelmem, Kati volt. Sopronban ugyanis az állomáson, megérkezésemkor úgy elment mellettem, mint aki sohase látott. Németh Sanyi hívott vissza, hogy bemutasson az állomáson sétálgató lányoknak. Volt aztán nagy nevetés!

Katival még részt vettünk az államosított Szent Imre kollégium legeslegutolsó "garden party"-ján, majd egy kirándulás Fertőszentmiklóstra, s ő ment tanítónak egy zalai kis faluba, én meg vissza az egyetemre.

A harmadik soproni évem (1948-49)

A harmadik év szeptember 10-én számomra feltételesen kezdődött meg, ugyanis ez az évkezdés csak akkor lesz hiteles, ha sikeres szigorlatot teszek szeptember 30-ig. Ez volt az utolsó terminus, amit még nem tekintettek évhalasztásnak. Az utolsó pillanatban ijedten vettem észre, hogy egy vizsgám még mindig hátra van, ez pedig éppen a növényrendszertan. Rám is jött a Fehér professzor úr jelenlétével szorosan összefüggő hatnapos hasmenés, de nem lehetett kecmec, a vizsgát le kellett tenni. Nem tudom, mi történt, a vizsga hogy folyt le, de tény, hogy az indexembe be van írva egy "jó" jegy és "Dani" szignója, tehát teljesítettem időben. Mehettem szigorlatozni.

Akkoriban a szigorlati írásbeliket a könyvtár olvasótermében tartották, én ekkor jártam először ezen a helyen. Tíz halálsápadt jelölt tapogatott az asztalok között, míg mindenki megtalálta a helyét - sakktábla ültetéssel. Aztán jött a boríték a matematika példákkal. Olyan érettségiszerű volt ez az egész hangulat, ellenőrző tanársegéddel, aki mindjárt le is ült az ablakhoz olvasni. Az öt példa ijesztő volt, azonnal remegni kezdett a lábam, de saját jegyzetet lehetett használni, így hát előhúztam Náci bácsi klubfüzetét, és próbáltam összehasonlítani a kapott példákat az évközben kidolgozottakkal. Hármát mindjárt meg is találtam. Itt nagy baj már nem lehet! A negyediket kidolgoztam - valami ki is jött belőle - s az ötödik egy szerkesztés volt, nem is lehetett elrontani. Délig azért elpiszmogtam, de viszonylag nyugodtan adtam be a kész dolgozatot.

Másnap ugyanott növénytan írásbeli. Ebben szerencsések voltunk, a feladatlapon olyan tesztkérdésfélék voltak, amire írásbeli válaszokat kellett adni. No meg aztán különböző fás növényekből mikroszkopikus metszetek rajzolása. Ez nekem nagyon ment, mert a jó kis rajzfüzetemben ki voltak dolgozva a példák. A harmadik napon talajtanból kellett vallanunk, amitől legkevésbé féltem, egyrészt mert már otthonosak voltunk a könyvtárszobában, másrészt meg Botvay bácsi tudományában elég jó voltam. Ha jól emlékszem: a szoloncsák és szolonyec talajok összehasonlításáról, jellemzőiről, termőhelyi körülményeiről kellett szakdolgozatot írni.

Egy nap "szerelvénylazításunk" van, mert bányász és kohász szigorlatozók is vannak, övék a következő nap: szóbeliznek. S aztán szeptember 28-a, a szóbelizés napja. Sápadt arcok a

dékáni épület folyosóján, halálravált áldozatok. A három tárgyból szabadon lehet sorrendet választani, s én középre veszem a növénytant, amitől legjobban félek. Először valamennyien bevonulunk, és az elnök ismerteti az írásbelik eredményét. Ezen mindjárt ki is hullt egy bányász és egy erdész kolléga. Aztán bevonulok a matek szóbelire. Bízom a sikerben, mert Walek papa amilyen szigorú volt a kollokviumon, olyan megértő volt a szigorlaton. Ha valaki az írásbelit meglehetősen megírta, nagy baja nem történhetett. Szerencsémre a negyedik példát valahol elhibáztam, így hát azt feleltem a táblánál, hogy miként is kellett volna jól megoldani. Miután kedvesen rávezetett a hibás helyre, kijött az eredmény, és már hívhattam is a következő áldozatot.

A folyosón pánikhangulat van: "Dani" rossz lábbal kelt fel, még senki nem ment le nála, de már a harmadik pacienst rúgta ki! Ilyenkor a segítők szaladnak SÉBOR professzor úrért, aki az ez idei dékán, ő szokta lecsillapítani Danit. De még nem jönnek a felmentő seregek, s máris nekem kell menni a Dani elé. Nem is tudom, hogy volt annyi eszem, de az első kidobott fiútól megkérdeztem, mi is volt a kidobás tárgya. S mivel Dani bácsi következetesen ugyanazt kérdezte minden jelölttől egészen addig, amíg a helyes választ kapta: meg is feleltem rendesen az ominózus kérdésre. - Na végre! - dől hátra Dani bácsi, és én bent maradhatok. Jön aztán lihegve SÉBOR professzor úr, de akkor már egészen elviselhető a hangulat. Éppen állunk az ablak előtt, s Dani bácsi mutogat ki a fákra, s nekem mondani kell latinul, hogy melyikre mutatott. Sikerül majdnem mindet eltalálnom, illetve a professzor úr akkor már olyan szelíd, hogy ha vakot mondok, akkor csak annyit morog: - Nem arra mutattam, hanem a mellette lévőre! Mondjam, hogy óriási kő esett le a szívemről, amikor megtaláltam az ajtón a kilincset.

Most van egy kis pihenőm, mert a "Botvás"-nál nagy az anyag, lassabban sorolnak be a jelöltek. Már fél egy van, amikor én következem. Talajtanból igazán nem volt semmi problémám, hiszen mindenből jeles voltam a korábbi vizsgákon. Én voltam az utolsó felelő, s nem is vártunk sokáig, már eredményhirdetésre szólítottak bennünket. Sikerült! Sőt úgy volt "jó" az összeredményem, hogy talajtanból jelesre mentem. Megnyílt az út előttem a harmadik év és a második szigorlat felé.

Másnap - szigorlati jutalomként - még egy kis lazítás: Szent Mihály-napi búcsú Petőházán. A Sopron környéki búcsúkról külön regényt lehetne írni, ami lehet, hogy csak számomra olyan különleges élmény, hiszen én debreceni református vagyok, de a búcsú az fantasztikus. Roskadásig telt asztalok, roskadásig telt szívéllyességgel, kínálás, erőszak, borok, ünnepi ruhák, szép lányok. Németh Sanyi hívott meg, ők akkor Petőházán laktak. Szükségeltetett volna egy szép lány is a mulatsághoz, de Kati már messze Zalában küszködött ekkor a kis pribicskukkal, így hát csak egyedül mentem. Szép lányban így sem volt azonban hiány, lévén Sanyinak két szép húga! Én aztán derekasan helytálltam evéssel, ivással, udvarlással, táncolással.

Aztán az esti mise után előkerült a "plébi" és kártyázni kezdett a díszes társaság. Hajnalig kártyáztunk, ittunk, s elég jól be is csípett a kompánia, csak arra riadtunk fel, hogy beharangoztak a hajnali misére. A plébánost áttámogattuk az utcán a szemben lévő templomba, Sanyi meg az orgona mellé ült. Szokott néha az édesapja helyett szolgálni - nem túl igényes hallgatóság részére. Hát most nem volt csak öt öreg néne, amikor a plébános betántorgott, s elkezdte motyogni a mise szövegét. Nem is lett volna semmi baj, ha az úrfelmutatás előtt nem tekint végig magán, s hirtelen kijózanodva fel nem fedezi, hogy elfelejtette a stólát a nyakába tenni. Így nem érvényes a mise, na de ha a stóláért kimegy a sekrestyébe: kezdje újra az egész szertartást? Hát ehhez már igencsak álmos volt! Így hát kivonult stóla nélkül, bevonult stólával, kifordult, befordult, keresztet vetett ránk és azt mondta: "Tehát !" - és folytatta a szertartást a közepétől, onnan, ahol az előbb abbahagyta.

Sanyi a jelenettől olyan röhögést kapott, hogy attól kezdve az orgonán mindent csak vibráló játszott. Az öreg nénik azonban semmit nem vettek észre, s mi mehettünk immár aludni.

Szép rendesen csordogált az életünk, végeztük a harmadik évfolyamot. Most már semmilyen akadály nem volt előttünk a tanulmányok befejezéséig, s szabadon választhattuk meg a vizsgák időpontjait is. Egy kicsit megváltozott az évfolyam személyi összetétele is, mert jó néhányan elmaradtak a kezdő csapatból listázás miatt, de ugyanakkor csatlakoztak is azok az egy-két évvel idősebbek, akik a listázás után sikerrel leszigorították az elsőt. A harmadik év elég nehéz, nem mintha az első kettő olyan könnyű lett volna, de amellett, hogy folytatódik a geodézia: felső geodéziával és fotogrammetriával, olyan szaktárgyak vannak két féléves hosszúságban, hogy állattan, és erdőművelés. S mindkettő szigorlati tárgy is egyben! A technikai tárgyak is szép számmal vannak jelen: szilárdságtan, hídépítéstan, magasépítés. "Pihenős" tárgyak a halgazdaságtan és az egészségtan, amely utóbbit az egyetem orvosa oktat, kit egyszerűen csak Fegyverkovács-nak neveznek. Ki tudja miért? Hogy maradjon valami még az előéletünkből is, van egy növényanatómia tárgyunk is, amit Fehér Dani ad elő, de nála többé már nem kell szigorlatozni. Ráadásul geodéziából, művelésből és állattanból van még 4-4 óra gyakorlat is hetenként, így aztán nem megyünk elfoglaltságért a szomszédba.

Direkt jót tesz, hogy a szerelemmel nem kell foglalkozni, hisz Kati távol van Soprontól, legfeljebb egy-egy levelet váltunk, de azt is csökkenő intenzitással. Karácsonykor ugyan hazajön a szünidőre, de éppen akkor vagyok én is otthon Debrecenben, s így nem is találkozunk.

Karácsony előtt azonban nagy felfordulás támad országszerte, s így Sopronban is. Mindszenty József hercegprímás ellen előbb rágalomhadjáratot indít a rákosista banda, aztán december 23-án letartóztatják. A vád ellene: hűtlenség, a rendszer megdöntésére irányuló szervezkedés, kémkedés, hazaárulás és valutaüzérkedés. Nevetséges dolgok ezek a koholmányok ma, de akkor ez halálos játék volt. Az ország katolikus népessége személyében volt súlyosan megsértve az egyház főpapjának ilyen otromba meggyalázása miatt, de a kommunisták kivételével mindenki felháborítónak tartotta ezt az eljárást, és éppen a karácsonyi ünnepek előtt eltávolítani egy főpapot az egyház éléről.

Sopronban is kivonult a nép az utcára. Nemcsak az öregek és a hívők, hanem az egész ifjúság is. Óriási demonstráció volt a Várkerületen, kivonult a teljes rendőrség, aztán a tűzoltóság. Ütötték-verték és a tűzifecskendővel locsolták a tüntetőket. Rengeteg embert összefogtak, akik a városháza pincéjében voltak bezárva, s az első sorban menetelő Bánfi Miklós erdőmérnök-hallgatót vizes pokrócban félholtra verték, azt állítva, hogy ő volt a tüntetés egyik szervezője. Az összecsapás végül azzal végződött, hogy az egyetemet a tanulmányi osztályon keresztül kötelezték Bánfi Miklós kizárására. Súlyosan sértette ez az egyetem jogait is. A kommunistákat azonban már nem lehetett megfékezni: Rákosi a kezébe kaparintotta a hatalmat, az országot.

Karácsonyra hazautaztam, most már lényegesen kultúráltabban, mert a GYSEV is csatlakozott a diákkedvezményekhez, s így a legrövidebb úton, Győrön keresztül utazhattunk Budapestig. Otthon nagy vígság volt, Karcsi ismét Debrecenben dolgozott, mint a város idegenforgalmi hivatalának vezetője. Hozzá tartozott a hangversenyek rendezése is, így hát néhány szép hangversenyélményem volt otthon. Alakult a kapcsolata is a tavaly nyári kedves-szép lánnyal, a karácsonyfa alatt eljegyzést ünnepeltünk. Egy baj van csak, hogy december 29-én már 23 éves vagyok!

Nem ezért, de mindenesetre újév után azonnal visszautazom Sopronba. Valahogy úgy tűnik, hogy Debrecenben a szüleimen kívül már nincs élő kapcsolatom, régi diáktársaimmal semmi kontaktusom nincs, így hát én már teljesen sopronivá váltam.

Sopronban körülményeim igencsak rendezettek, már ami a lakásomat, ellátásomat illeti. Vizsgahónap lévén, nekifogok a tanulásnak, amellyel kapcsolatosan most már nyilvánvaló, hogy amíg a technikai tárgyakkal könnyedén haladok, az élettani tudományok elsajátítása, megemésztése nehezebben megy. Látszott ez már a növénytani küzdelmeimnél is, s most érvényesül az állattan és az erdőművelés tárgyaknál. Ugyanakkor hallatlanul élvezem a magasépítés és a hidépítés tárgyakat, hogy a geodéziáról ne is beszéljek, amelyben a nyári nagy munka következtében egyenesen profi voltam. Néha kezdtem már azon is gondolkodni, hogy mit csináljak majd az egyetem után. Sopronban nagyon jó volt élni, talán itt kellene maradnom tanársegédként valamelyik építési tanszéken. No de ez még egy kicsit távolabb van!

Ebben az esztendőben már nem volt az év kezdetén balekfogadás, s természetesen megszűnt az ifjúsági kör keretében régebben érvényes minden, a baleksággal kapcsolatos élet. Nem volt balekoltatás és természetesen "balekbál" sem. Ősszel elmaradt a köri elnök megválasztásával kapcsolatos kortesháború és ceremónia is.

Ezzel szemben feltűnt az egyetemen két leány hallgató az erdészek soraiban. Ilyen nem volt, mióta világ a világ. A soproni, s még inkább a selmeci mérnökszakok, hagyományosan férfi foglalkozások voltak, ami odáig fejlődött, hogy jóformán az egész egyetemen nem volt női alkalmazott. A tanszékek teljes személyzete, beleértve még a szakaltisztet is, férfiakból állt, sőt azt hiszem, még a "takarítónők" is férfiak voltak. Csak talán a Dékáni Hivatalban és a questurán volt néhány női alkalmazott, titkárnők. Nos, hát most már vannak női "balekok" is, szám szerint ketten, az egyik tősgyökeres soproni lány.

Nincsenek már szakestélyek, legalábbis egyetemi- vagy évfolyamméretekben rendezett hivatalos megmozdulásként. Sőt, talán mintha a csendes kocsmái éneklések is csökkennének, nem gondolom, hogy azért, mintha kevesebbet innánk, de valahogy lehalkulóban, vagy talán "lekonyulóban" lenne a közhangulat.

Van viszont az egyetemnek remek kosárlabdacsapata, a SMAFC. Ennek is mi vagyunk az okai, mert nálunk van egy Bogár fiú, a következő évfolyamban két Bogár fiú, s ők hárman remek kosarasok. Ehhez adtuk még az évfolyamról Földényi Miskát, s még egy másodévesssel már ki van a nagyszerű csapat. Az NB. I.-ben játszanak, és nem is akárhogyan, mert az országosan legjobb két csapat, a MAFC és a GANZ-MÁVAG mögött, nagy küzdelemben, rendszerint a harmadik. Bélával ketten nagy támogatói vagyunk a nemes sportnak, lejárogatunk az edzésekre, és minden hazai meccsen is jelen vagyunk. Ezzel vannak némi gondok, mert egész Sopronban ebben az időben csak a Líceum tornaterme felel meg egy nemzetközi méretű kosárlabdapályának, s ez is csak faltól falig felfestve. Így aztán a mérkőzéseken a nézőket az ablakok párkányára, a bordásfalak tetejére, a mászórudak és kötelek állványára és az ajtónyílásokba kell elhelyezni. Ez jó hecc, különösen az ablakban állás, illetve a létrával való felmászatás, különösen női nézők esetében.

Nincs továbbá egyetemi menza, illetve hát az eddigi helyen nincs. A Rákóczi utcai épület ugyanis az Ifjúsági Kör székháza volt, s ezt a megszűnéskor azonnal elvették. Nincs tehát a "százados úr" sem, de hogy ebben az évben hol és hogyan étkezett az egyetemi ifjúság, akárhogyan töröm is a fejem, nem jut eszembe. Valahol azért biztosan csak ettünk!

Van viszont az egyetemen politikai munka. Szervezkednek a kommunisták. Meglepő belépések történtek, például Köllő Franci, aki erdélyi menekült volt, s a kutya se bántotta volna, ha csak a tanulmányaival törődik. És van izgalom is az egyetemen. Felröppen a hír, hogy az erdészetnél átalakítják a hagyományos oktatást, és szakosítják a képzést és a feladatokat. Állítólag mi leszünk az utolsó évfolyam, akik még "rendesen" végzünk. Legvégül, de nem utolsósorban: valami nagyon szomorú letargia ült rá a városra, amikor a megyék országos átszervezése keretében megszűnt az önálló Sopron vármegye, s lett helyette Győr-Sopron megye, természetesen a munkásváros, Győr székhellyel. Elárvult a soproni öreg megyeháza a Kecske-templom mellett, elköltöztek, vagy állás nélkül maradtak a megyei tisztviselők, és az új rendben, az új megyében Sopron másodrangú várossá degradálódott. Ezt a gyalázatot nehezen viselte, s mindmáig nehezen viseli ez a történelmi város!

Egy esemény a politikai életből: 1949. január 20-án alakult meg Moszkvában a KGST, azaz a szocialista országok kölcsönös gazdasági szövetsége. Micsoda nagy reményeket fűztünk hozzá, s lett belőle teljes gazdasági csőd és kiszolgáltatottság, amint azt a gúnyos KGST-címer meghatározása találóan megfogalmazza: "Piros mezőben hét sovány tehén, akik körben állva egymást fejkik!"

Térjünk azonban vissza az egyetemre, mert hát ez a mi életünk!

Január a vizsgázás hónapja, és ha már a szerelemmel nem kell törődnöm, legalább rendesen ki akarom használni az időt. Először magasépítés I.-ből megyek - ez technikai tárgy, jól megy nekem, meg is tanulom rendesen. Winkler Oszkár professzor úr az egyik legszimpatikusabb ember az egész egyetemen. S ki gondolta volna, hogy legkisebb, építész fiával majd az IPARTERV-ben vagy harminc éven keresztül fogunk együtt dolgozni, mindig tisztelettel emlegetve az előbb nyugdíjas, aztán halott professzor urat. Aztán Roth Gyuszi bácsi következik, az egyetem világhírű, tudós vadásza, akinél egyelőre halgazdaságból kellett vizsgáznom. Ezt a tárgyat aztán sem ő, sem én nem vettem nagyon komolyan, de azért jelesre sikerültem. Lendületben voltam, s beállítottam a Fehér tanszékre, a rémtettek színhelyére. S lássatok csodát, jelesre lettem a növényanatómia vizsgát. Nagyon sóhajtottam aztán, hogy "Dani bácsitól" imígyen végleg megszabadultam, s mit ad Isten: tanulmányaim végén, a mérnöki szigorlatom idején, éppen ő volt a dékán, így hát ő fogadott mérnökké a hagyományos kézfogással. Így találkoztunk hát az életben utoljára, s aztán nem sok év után meghalt. Ma fehér márványszobor formájában áll a botanikus kertben, kedvenc fái között. Éppen úgy, mint Walek, Stasney, Sébor, Roth, Fekete Zoltán professzoraim, s mind-mind a többiek, akiktől boldog és szerencsés voltam megtanulni mindazt, ami az erdőmérnök számára fontos volt.

Ősszel nem volt balekbál, most, farsang idején nincs főiskolásbál sem. Nincs finom suppé, s nincs Csűrös Karola sem. Egyébként Csűrös Zoltán sincs, mert ebben az évben már nem ő a Műegyetem rektora. Vigasztalásképpen mondhatom csak, hogy nemcsak a főiskolás bálok maradtak el a "fordulat éve" óta, hanem egyáltalán minden bál, egyszer s mindenkorra elmaradt. A bálozás ugyanis polgári csökevény, ami öntudatos dolgozó nép számára megengedhetetlen. Így hát eltelt a tél bál nélkül.

Amikor aztán valamelyik népbíróság pontot tesz a Mindszenty-per végére, életfogytiglani börtönre ítélve a magyar katolikus egyház főpásztorát, megint fellángol az elkeseredés Sopronban, kivonul az utcára a nép. Most már azonban erős a kommunisták hatalma, s nincs semmi tolerancia. A rendőrség és a gárda szétveri a felvonulókat, felnötteket, iskolás gyerekeket egyaránt véresre vernek. Törnek a csontok az ütések alatt, rúgják, vágják a csizmás pártlegények az embereket. Embertelen kezd lenni a világ velünk és körülöttünk.

Összeszedik és bebörtönzik a soproni katolikus papokat, mert az a vád ellenük, hogy ők bujtogatják a hívőket. Lassan már templomba is félve járnak az emberek, mert manapság egy vallásos embert hamar kipenderítenek akár az állásából is.

Éppen ezért érdekes megemlíteni, hogy bennem és sokunkban a református egyetemisták között éppen ekkor, vagy talán pont emiatt lángolt fel a vallásosság. Lehet, hogy volt ebben egy jó nagy adag dac is, de tény, hogy vasárnaponként újra megteltek a "főiskolás padok" a Deák téri református templomban. Az igazság persze az, hogy ebben legnagyobb érdeme a lelkésznek, Mahler Kálmán bácsinak volt. Páratlan tudású és intelligenciájú prédikátor volt, akinek közvetlen modora, kézenfekvő előadási stílusa, a legkeményebb hitbéli tételeket is naprakészen, a modern kor megfogalmazásának megfelelően közvetítette velünk. Nemcsak a vasárnap délelőtti istentiszteletekre jártunk el rendszeren, hanem még csütörtökön is benéztünk a főiskolás imaórákra, mert ez volt aztán a hallatlan komoly agytorna, vallástörténelemmel és dialektikus materializmussal.

Szükségünk is van lelki támaszra, mert az ország élete keményen balra tolódik, ahogy kedves, öreg barátom fogalmazta: - Felülre került a szemét!

Március 5-én Rákosi pajtás meghirdeti a kérlelhetetlen harcot a kulákság ellen, azaz mindenki elpusztítandó, aki kemény munkából, eredményes földművelésből meg tud élni. Ez is súlyos csapás Sopron és környéke lakosságára, mert itt sok a jó gazda, hogy a ponzichterekről ne is beszéljek. Egyre jobban beletemetkezünk az egyetemi életbe, a tanulásba, hogy minél távolabb kerülhessünk a napi élet atrocitásaitól. Jobb volt a tanulmányokkal foglalkozni! Így aztán a tavaszi félév közben is vizsgázhattam egyet-egyét. Letettem például a szilárdságtan vizsgát, sikeres logarléc használattal és jelesre, annak ellenére, hogy ekkor is elhangzott a "favágó balfácán" díszítő jelző, emlékeztetve a nagyszerű diófakivágási akciónkra.

Május elsején - elkerülendő az immár kötelezővé vált kivonulást - Kati meglátogatására, kalandos útra indultam a Dunántúlon. A vicinális vonat soha nem látott helyeken vitt. Ilyen állomások voltak, hogy Pinnye, Csapod, Csáfordjánosfa, Répcelak, Nick, Vönöck, Ostffyasszonyfa, aztán Celldömölk után Boba, Jánosháza, Ukk és Sümeg. Itt aztán vége volt a vasutazásnak, ám állott egy teherautó az állomás előtt, tetején egy faketreccel, s rá volt írva: Keszthely. Erdős hegyek között kanyargott a keskeny utacska, míg Zalaszántóra értünk. Tündéri kis falu volt, apró házakkal, kis templomokkal. Körül csak szőlő meg erdő. Rém kedves öreg emberek között legaranyosabb a nagypapa és a nagymama, Kati rokonai. Csodás vendégségben adtak három napig kézről kézre, mindenki kedves volt, mindenki mosolygott, csak Katin volt valami idegenség. Ez a nehéz körülmények között önállósodott lány már nem az én hófehér báli ruhás soproni hercegisasszonyom volt! Valami megváltozott kettőnk között, nem a régi kapcsolatunk előnyére. Hazafelé utaztamban úgy éreztem, hogy véget ért a szép első szerelem.

Május közepén már megint választás volt Magyarországon, az Isten tudja miért, mert csak egy központi kormánylista volt, s semmi másra nem lehetett szavazni. Másnap büszkén megjelent az újságban, hogy az ország 96,27 %-a a listára szavazott. Miért? Mit tehetett volna egyebet? S mivel véget értek az egyetemi előadások, elkezdtem a vizsgákat. Éspedig nagy elhatározással: egész nyáron Sopronban maradok, és csak az állattannal fogok foglalkozni, hogy aztán rendszeren le tudjak vizsgázni ebből a faramuci tárgyból. Mielőtt azonban zártuk volna a félévet, Győrfi tanár úr néhány pótórában ismertette kedvenc kutatási témájának néhány eredményét a negatív földsugárzás és az állatok összefüggéseiről. Szerintem hallatlanul érdekes dolgokat mondott, igaz, hogy néhány feltételezése szinte a fantasztikum világát súrolta. Nem is fogadta el mindenki szó nélkül ezeket a fejtegetéseket.

Azt mesélték, hogy két évfolyammal felettünk, amikor a prof ezeket az évfázó előadásokat megtartotta, Mersich Bandi, aki kissé öntelt soproni nagyfiú volt, meg iskolaelső is egyben, nem tartotta vissza azt a gúnyos megjegyzését, hogy: - És professzor úr el is hiszi ezt a sok badarságot? - Győrfi nem válaszolt semmit, zavartan összeszedte jegyzeteit és kiment a teremből. Mersich Bandi azonban nem tudott levizsgázni állattanból. Már minden vizsgája megvolt, s mindenből a szokásos kitűnőre, de az állattani vizsgái sorozatosan nem sikerültek. Már minden évfolyamtársa mérnök volt, amikor rektori engedéllyel még egy utolsó kísérletet tehetett, amin aztán át is ment az egyetem első tanulója, Sopron nagy fia! Így állt bosszút Győrfi professzor úr a "badarságért".

Első vizsgára még május végén erdőbecsléstanból jelentkeztem. Szerettem túllenni a "nemszeretem" feladatokon. Fekete Zoltán professzor úr a magyar erdőszet nagy öregje, kis, kerekfejű, cvikkeres bácsi volt, aki az "erdészépület" földszintjén lévő szobájában egy nagy íróasztal mögött ülve vizsgáztatta a delikvenseket. Volt egy remek gömbcsuklós széke, s ha a vizsgázó marhaságot mondott, akkor a székével hanyatt dobta magát, úgy nézett ki, hogy lezuhan. Mikor aztán szegény diák ugrott, hogy megóvja a súlyos sérüléstől a hátrazuhanó testet, lesújtotta megsemmisítő pillantásával. Ha úgy tetszik, kiröhögte a beszart gyereket. Nem szerettem sem a tárgyat, sem nála vizsgázni, de ez elkerülhetetlen volt. S jól is ment minden, végül is jelesre mentem ebből a nála első tárgyból. Volt azonban még vagy két évre való egyéb tudomány az "öreg" Feketénél.

Június 10-én Németh Firinccel együtt vizsgáznánk magasépítés I.-ből Winkler professzor úrnál, de reggel kilenctől nem jön be a tanszékre. Ebédelni sem merünk elmenni, mert hátha valami fontos ügy miatt késik, és éppen akkor jön meg, amikor mi el vagyunk. Délután már nagyon idegesek vagyunk mindketten, hiszen legrosszabb a vizsga előtti várakozás, és a tanársegéd felhívja a lakást. Kiderült, hogy a professzor úr elfeledkezett a vizsganapról, s reggel bevonult a kórházba, ahol megoperáltak a lábán egy benőtt körmöt. A hírre letörtünk: itt ma nem lesz vizsga! Öt perc múlva azonban jött a telefon - még jó, hogy addig ott tollázkodtunk mindketten a tanszéken -, hogy a professzor úr taxiba ül, és ha megvárjuk, bejön vizsgáztatni. Két bottal küzdötte fel magát az emeletre a vastagon bepólyált, operált lábával, de este hétkor levizsgáztunk nála, mindketten kitűnőre. Nem hiszem, hogy ezt bárki más megtette volna ebben a tanár-diák viszonylatban. Hát ilyen ember volt Winkler professzor úr!

S miközben rengeteg embert húrcolnak meg, börtönöznek be, s a vezetőket koholt hazugságokkal halálra ítélik - én szerzek egy jelest erdőműveléstanból dr. Magyar Pálnál, majd egy kitűnőt hídépítésből Adamovichnál. Ez utóbbi tárgyból gyakorlati jegy is volt, azaz mindenkinek meg kellett terveznie egy valódi hidat. Én egy 16 méter nyílású fagerenda hidat kaptam feladatként, egy erdei kisvasút számára. Nagy élvezettel számítottam, szerkesztettem a tervet, s végül az egészre jelest kaptam.

A hídépítési rajzból aztán negyedéves korunkban üzletet csináltunk. Összeállt egy kis csapat, ha jól emlékszem Németh Firinc és Bogár Pista is benne volt, s vállaltuk a mögöttünk jövő évfolyam lusta gazdagjai részére a hídterv elkészítését. Még szakosodtunk is: én a fahidak gazdája lettem, Pista a vasbeton hidakat értette nagyon, s Firincre maradtak az acélszerkezetek. Ötven forint volt egy terv, nem sok, de jól elszórakoztunk velük.

A "vakáció" 1949 nyarán

Július elsején aztán Sopronba beköszöntött a nyár, és kiürült a város. Fantasztikus csend volt az egyetemen is, hiszen egy-egy tanszéken alig néhányan tartották a szolgálatot. Pihent az

egész világ, csak én küzdöttem szorgalmasan az állattani gyűjtemény szobáiban a férgekkel, kukacokkal, madarakkal, meg a latin nevekkkel. Ez az állattan egy kemény, de hatalmas tudomány a maga rendszertani felépítésével és a fajok számtalan mutációjával. S ez a mi állattanunk egyfajta alkalmazott ismeretanyag volt, amelynek döntő irányát az erdő élővilágával való összefüggés határozta meg. Így nem lehet csodálkozni, hogy több ezer rovarkárosítót, köztük például száznál több szúféleséget kellett nemcsak megtanulni, hanem fel is ismerni. És ugyanilyen többszáz példányos lecke volt a madártan is.

Néha meginogtam ugyan, hogy mi a fenét csinálom én ezt a marhaságot, amikor mindenki mulat, szórakozik, fürdik a strandon, de aztán maradtam a lefüggönyözött ablakok mögött az üvegszekrényekben sűrű sorokban kiállított rovarok, lepkék, kitömött madarak között. Egyszer-egyszer feltűnt a professzor úr is, érdeklődött, hogy jól vagyok-e. Meg hogy mennek-e a dolgok, de aztán hagyott búvárkodni a naftalinszagú termekben.

Este átmásztam a hátsó kerítésen, illetve a Deákkúti útra nyíló vaskapun, s amikor már nem kellett fizetni, bementem a Lóvér-uszodába lefürödni, úszni, strandolni. Lazításképpen udvarolgattam egy Acu nevű, gömbölyű kislánynak, akivel minden este találkoztunk, mert ő is egy ilyen délutáni úszkáló volt.

Egy augusztus eleji napon aztán beállított Karcsi bátyám! El nem tudtam képzelni, milyen fene ette Debrecenből Sopronba, de aztán bevallotta, hogy a család fedezte az utazási költségét. A mamám ugyanis el nem tudta képzelni, hogy amikor nyáron minden emberfia nyaral meg vakációzik, mi a francot tudok én Sopronban csinálni. Valami olyan huncutságot sejtett, mint ami a múlt nyáron tőzegmérés ügyben történt volt.

Karcsi testvéremet aztán, aki felkereste a régi élményei helyszínét, régi személyes kapcsolatait, többek között Mersich Bandit, előbb bemutattam a strandon Acunak, aki nagyon tetszett neki is, de mielőtt ráhajtott volna a dologra, figyelmeztettem, hogy a kislány Zólyomi Laci barátom szíve választotta, úgyhogy tabu és teljes tiszteletet. Biztonság kedvéért, meg hát a magam igazolására is, bevittem persze az állattani gyűjteménybe is, amelynek következtében két nap múlva hazautazott. A rovarok kikezdték az idegeit.

Katival is találkoznom kellett, de a beszélgetés mindkettőnk részéről kínos magyarázkodássá alakult. Rájöttünk, hogy már nincs mit mondanunk egymásnak, így hát elváltak útjaink. Ő visszautazott szeptemberben abba a mélyzalai iskolába, s többé nem is találkoztunk az életben. Megmaradt szép emléknék az első balekbállal az első szerelem!

Augusztus végére már készen voltam az anyaggal, no meg bele is fáradtam a mindennapos rovargyűjteménybe, így hát augusztus 20-a alkalmából csináltam egy kis "szabadot". Jó alkalom volt erre, hogy Rákosi Mátyás Celldömölkön akarta az új magyar kenyeret megszegni és átnyújtani a népnek a kommunista alkotmány kíséretében - persze csak akkor, ha a Dunántúl összesereglett népe végighallgatja az ő nagy ünnepi beszédét. Mindenünnen, még Sopronból is ingyenes különvonatok szállították a jónépet, s így felkapaszkodtunk mi is Acuval egy ilyen marhavagonokból összeállított szerelvényre. Hát az ünnepi szónoklatból már egy szóra sem emlékszem, csak azt tudom, hogy rengeteg ember tipródott a melegben és a nagy porban, s míg a kis kopasz ember, éles hangján a világba kiáltotta megváltó eszméit, addig mi a távoli, hátsó fertályokon marha jól mulattunk.

Volt aztán itt ringliszál meg cigánybanda, lacikonyha meg sörcsapolás, népi tánc meg "zakatolás", kolbász, meg virsli, meg csakugyan volt friss fehér kenyér is. Minden ingyen ment, még az esti bográcsgulyás is, amit bánatunkban addig ettünk, amíg csak haza nem

indult luxusszerelvényünk. Emlékszem, hogy szegény vasutasok majd' megbolondultak, míg a rengeteg vonatot valahogy kipaterolták a celldömölki állomásról. Mire éjfélre bedöcögünk a soproni állomásra hullafáradtak voltunk!

Augusztus 29-én, miközben az országban a húsjegy kivételével minden más élelmiszerjegyet megszüntettek, vettem azt a nagy lélegzetet, ami szükséges volt az állattani vizsga letételéhez. Lehet, hogy tudtam is rendesen az anyagot, de gondolom Győrfi professzor úr beszámította az egész nyári áldozatomat is, tény az, hogy jelest adott állattanból. Hát ez óriási volt!

A negyedik soproni évem (1949-50)

A negyedik évfolyam - tehát amikor már a legnagyobb urak mi voltunk az egyetemen - Lámfalussy professzor úr meglepő nyilatkozatával kezdődött: -Uraim! Akit az előadásom érdekel, amelyből természetesen tankönyv nincs, az szíveskedjék az első sorokban elhelyezkedni, hogy a hangomat kissé kímélhessem. A többiek a hátsó sorokban akár tarokkozhatnak is, csak a bemondásokat tegyék meg halkán és ne csapkodják a kártyákat az ütéseknel, hogy az előadást ne zavarják. Ámbár közlöm, hogy a vizsgánál a készített jegyzetet be kell mutatni. (Ebben az időben egyik tárgyból sem volt jegyzetünk. Így egyedül az órai feljegyzésekre voltunk utalva, az előadók ezért is követelték meg - több-kevesebb sikerrel - a jegyzetelést.) Az őszinte szavakra nagy mozgolódás kezdődött, s csakugyan rétegződött a társaság figyelőkre és kártyásokra. Mert a tarokk nagy játék és nagy szenvedély az erdészek életében, s régebben talán az erdőmérnöki diplomát sem adták ki annak, aki nem tudta tarokktudását igazolni. Szerencsére ez a kemény kikötés mostanra már kissé megkopott, mert én igen silány tarokktudás mellett is meg tudtam szerezni az erdőmérnöki oklevelet.

Bármilyen furcsa kezdet volt ez, az a tény, hogy jóformán csak ez maradt meg a negyedik év kezdetére az egyetem régi selmeci szelleméből, minden teljesen megváltozott körülöttünk. Már az elmúlt évben sem volt balekfogadás, balekoktatás, balekvizsga és keresztelő. Ezek az évkezdeti hagyományok mind kitöröltettek az életünkből. Nem volt köri elnök választás, nem voltak meg a régi tisztségek sem, s ezzel együtt tűnőben volt a régi összetartás, a mindennél erősebb baráti szeretet és az ezzel együtt járó testületi fegyelmezettség. A mi évfolyamunk, akik még olyan szerencsések voltunk, hogy két évünket a selmeci hagyományok szerint élhettünk, mi még tartottuk a régi szokásokat, szabályokat, tiszteletet. De az új évfolyamok már nem tudtak semmit ezekről a régi dolgokról.

Maga az egyetem is egy merő izgalom volt már régebb óta, mert állandóan fenyegetőztek az egyetemi reformmal. Nem volt titok, hogy ennek keretében megszüntetik a bányászat, kohászat és az erdészet ősi együttesét, mert a bányászokat és kohászokat Miskolcra viszik el, ahol az új típusú munkásváros ad majd otthont a nehézipari mérnökképzésnek. Bennünket is fenyegetett az oktatás átalakításának veszélye. Az egységes és általános erdőmérnök képzés megszüntetése után "szakosítás" volt előirányozva számunkra. Külön-külön mérnökcsoportok kiképzése az erdőművelés, az erdőrendezés és az erdészeti műszaki feladatok részére. Velünk már nem sokat tehettek, mi már biztosan így fejezzük be tanulmányainkat, a régi típusú, mindenre kiképzett erdőmérnökként, de a friss évfolyamok már szakosodni fognak. Nagy bajban volt az utánunk következő erdész évfolyam, akiket nem lehetett már átállítani a szakosításra, de a régi típusú oktatási mód befejezését sem akarták engedni számukra. Nem csoda hát, hogy ideges, izgatott volt a hangulat.

Aztán hát nem volt persze valétabál sem - az országban általánosságban kitört "bálundor" következtében. De még izgalmasabb volt, hogy a hagyományos zöld valétaszalag viselését a párt nem tartotta helyénvalónak, ezért nem engedélyezte a szokásos szalagavatót és

szalagviselést sem. Illetve, megengedte volna, ha piros színű lenne az a szalag. Hát ezt persze senki nem vállalta, s a szalag színe miatt veszélybe került az egész búcsúzás-ballagás. Míg végül, nagy nehezen a küzdő felek kiegyeztek a kék színű valétaszalagban. Tudomásom szerint, sem azelőtt, sem azóta kék szalaggal nem búcsúztak erdészek Soprontól. De akkor ez is jobb volt, mint a semmi!

Menza sem volt többé a Rákóczi utcában. Őszintén szólva, nem is tudom, hogy hol működött az egyetemi menza, mert én már nyáron átálltam egy családi kifőzésre, amely az Erzsébet utca végén működött, egy lakóház második emeletén. A kevés vendégnek itt egy csinos, szőke lány hozta ki a tálalóból az ételt, aki néhány napi széptevés után egy kicsit nagyobb adagokat mért a tányéromba. Én ezt az étkezési lehetőséget szeptembertől kezdve sem szüntettem be - jól elvöltünk a szőke lánnyal!

Nem volt más választás: döntően a tanulással kellett foglalkozni. Kellett is ez, mert ebben az évben valami furcsa ösztöndíjrendszert vezettek be, pontoszták a vizsgaeredményeket és bizonyos pontszám felett, bizonyos összegű ösztöndíjat fizettek ki. Nekem ez nem volt gond, hiszen a harmadik évtől kezdve a kitűnők és a jelesek közé már csak néha-néha csúszott be egy-egy jó osztályzat. De bosszantó volt, hogy a besorolás, meg tulajdonképpen a diploma megszerzése is kissé a tanulmányi iroda döntésétől függött. Időnkint olyan "mellékes" megjegyzéseket is eleresztettek, hogy: "... hát, ha egyáltalán diplomát akarsz itt szerezni?"

Így aztán bealkonyult a listázásnak is. Aki listázásra kényszerült, eleve kizárta magát az anyagi támogatásból, különben is, nyomós indoklással kellett kérelmezni a "halasztást". Aki adott idő alatt nem folytatta, a befejezésből akár ki is zárhatták.

Az az igazság, hogy a város is változtatni volt kénytelen körülöttünk. Csak hogy a leglényegesebbet említsem: természetesen elvették az egyházak szőlőbirtokait, s ezzel együtt megszűnt a Szent György utcában az Evangélikus Konvent, s a Kisvárkerületen a Katolikus Konvent borkimérése is. Szegény Jackey bácsit így hát nemcsak az sújtotta, hogy abba kellett hagyni a történelmi méretű listázást, hanem megszűntek a törzskocsmái is, ahol annyiszor elmondta egy-egy főiskolás egyenruha láttán: Pajtáskám! Igyunk valami egyformát! - ami magyar nyelvre lefordítva azt jelentette, hogy fizethetsz neki egy nagyfröccsöt. De bezárt a Perkovátz Félix kocsmája is, és még sok más maszek kocsmája volt kénytelen megszűnni! Csak Iker-Kovács maradt meg stabilan!

A külső körülmények megváltozása miatt lehet, hogy mi is kissé visszahúzótabban kezdtünk élni, de azért igyekeztünk továbbra is élni a magunk megszokott diákéletét. Tovább virágozott a kosárlabda is, sőt váratlan gyümölcsöket termett számunkra, mert kiderült, hogy van egy női csapat is Sopronban, az SVSE leányai. Hogy ők csapódtak-e hozzánk, vagy mi csapódtunk a kosaras lányok társaságához, talán már nem is érdekes, mindenesetre mire felocsúdtunk volna, már ki is kötöttünk Czeglédi Béla barátommal egy Magdi meg egy Mauzi nevű kosaras kislány mellett. No, akkor mi már a negyedéven sem fogunk besavanyodni gondoltuk, és hűségesen eljártunk a két lányos házhoz, noha ez már a diploma előtti évben igen veszélyes vállalkozás volt.

Nekünk persze a negyedik évben is volt mit tanulni, sőt úgy tűnik, hogy ebben a félévben még a szokásosnál is nagyobb óraszám és megterhelés várt ránk. Az indexem szerint heti 30 óra előadással és 22 óra gyakorlattal kellett megküzdeni, ez pedig több mint 8 óra elfoglaltság naponta, a szombatot is beleértve. Nem tudom, hogy miért hangsúlyozom ezt minden félév elején ilyen rögeszmésen, hiszen az index hivatalos adatai szerint a négy esztendő alatt

összesen 76 vizsgát és 9 szigorlatot kellett letennünk, ami félévenként átlagosan 9 tantárgyat jelent. Nem volt hát könnyű sétakocsikázás elérni az erdőmérnöki diplomát!

Számomra a legkedvesebb tárgy az erdészeti szállítóeszközök és berendezések című, amit Adamovich Cinke adott elő. Hasonlóan komoly tárgy volt a faipari technológia, dr. Pallay Nándor előadásában. Az állami földmérés felsőgeodéziai munkáit dr. Hazay István adta elő, mint vendég, ugyanígy vendég volt Szolcsányi Ferenc "elvtárs" is, aki a Bolsevik Párt történetével igyekezett megismertetni bennünket, s emiatt osztatlan utálatunkat élvezte. Volt aztán egy derűs tárgyunk is, mert mindent nem lehetett komolyan venni, - ez volt az államszámviteltan, amit Kreszló Jóska, az egyetem questora adott elő élénk derűség közepette. Hát így néz ki egy negyedéves erdőmérnök-hallgató negyedik évének első fele. Csinos kis paletta ugye?

Ott tartottunk, hogy Lámfalussy professzor úrnál az első órával megkezdődött a félévi oktatás. Ment is minden rendben október 2-ig. Előbb ugyan én még október 1-jén egy szép vizsgával szereztem két jelest geodéziából Sébor professzor úrnál, de ez ugyebár nem volt különös kunszt, hiszen a tőzegmérés óta a földmérésből én profinak számítottam. Azon a bizonyos október 2-án azonban kormányhatározat jelent meg arról, hogy a bányamérnökök és a kohómérnökök oktatását a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem veszi át. Már csak a mi évfolyamunk végezhet Sopronban, aztán minden Miskolcon történik tovább. Szétszéled tehát a Selmechánytól örökölt bányász-kohász-erdész egység!

Miközben október hónapban államosították a vállalatokon kívül a nagykereskedéseket, én váratlanul vállalkozó lettem. Lámfalussy professzor úr egyrészt óráról órára irdatlan mennyiségű anyagot adott le, másrészt állandóan és tapintatlanul érdeklődött, hogy ugyebár mindenkinél készül és rendelkezésre fog állni az a bizonyos jegyzet. Ez a szívósság előbb-utóbb feltűnt a tarokkosoknak is, s legott a megoldáson kezdtek gondolkozni. Végül a tarokkosok szóvivője két teljes nap nyereségét, összesen, ha jól emlékszem, 320,- forintot ajánlott fel abban az esetben, ha jegyzetem teljes tartalmát gépbe diktálom Sentei Barna unokanővérenek, aki a GYSEV igazgatóságán gépirónő volt. Némi megfontolás után hallgattam a szívemre, s tíz hosszú estén át diktáltam az erdőhasználat nemes tudományát egy meglehetősen csinos hölgynek. December elejére lett készen a szöveg, s aztán még megrajzoltam indigóval az ábrákat is és készen volt a remekmű. Felvettem a számos pénzeket!

Közben Zügővel pihenésképpen lejárógtunk a kosaras lányok esti edzéseire, s így lassan beépültünk a két lányon keresztül a családokba. Mauzi szülei Sopron ősi kereskedő rétegéhez tartoztak, üzletük a Várkerület egyik legkeskenyebb házában volt. Az estéket általában ott töltöttem, számos zsíroskenyér, rántotta és egyéb finomságok elfogyasztásával. A nagyon szigorú üzletasszony mama ugyan nem nézte jó szemmel lánya eltévelyedését, mert a család kemény katolikus lévén, az én reformátusságomat eredendő bűnnek tekintette, de mi Mauzival nem nagyon foglalkoztunk felekezeti kérdésekkel. Zügőnek könnyebb falat jutott, mert Magdi papája a GYSEV főmozdonyvezetőjeként valami áldott humorral, a felesége, Mancsi néni pedig valami hihetetlen szeretettel élt bele a világba, s igazán pihenésnek számított a náluk eltöltött minden perc, noha kevesebb volt a zsíroskenyér. Hát aztán a kereskedőekről is kiderült, hogy ott is van a családban egy igazi érték, egy valódi gyöngyszem: éspedig Terike, a szép, fiatal házvezetőnő, így hát a hátsó konyhában könnyű volt elviselni a családfő-anyatigris szigorát.

Érdekes, hogy a sok udvarlás között is volt időm az elmaradt vizsgák letételével foglalkozni, s így aztán még októberben letettem a nem könnyű növénykörtan vizsgát Györfi professzor

úrnál. Közben megint jött a téli tüzelőbeszerzés, így átmeneti pénzzavarba kerültem. Csomag nem volt esedékes, a Béla hazai rétesküldeményét is elpusztítottuk immár, s igen éhesek voltunk. Pavlicsics Lóri, tősgyökeres soproni, barátunk tanácsára aztán egy délután kivonultunk a bánfalvai szelidgesztenyésbe és egy zsákra való őzláb gombát szedtünk. Én otthonról csak a csiperke gombát ismertem, így hát gyanakodva szemléltem a nagy, pikkelyes, fehér kalapokat, de Béla aranyos háziasszonya ehetőnek ítélte a szedésünket. Sőt "felesben" ki is rántotta a szép nagy kalapokat. Nekifogtunk a rendkívüli vacsorának, s annyi gombát ettünk, amennyi csak belénk fért. Ekkor állított be Mátyás Béla barátunk, aki megvizsgálva és megízelve a maradék gombát, az alkalmi vacsoránkat, halálos komolyan bolondgombának minősítette. Én azonnal zöld karikákat kezdtem látni Béla pedig a növénykórtan jegyzetben kezdett lázasan lapozni, de abban csak főként a taplókról, meg a fakárosítókról volt szó. Mátyás Béla szerint a mérgezés első tünete a nyelv zöldülése, ezért a Béla lakásán reggelig ültünk egymással szemben és félóránként behatóan vizsgáltuk egymás nyelvét, hogy immáron zöldül-e. Nem lett persze semmi bajunk, hiszen a világ egyik legfinomabb gombája az őzláb. Én pedig már mentem is újra vizsgázni Győrfi János elé, most éppen erdővédelemtanból. Ez nem volt könnyű feladat, mert alkalmazott tudománya volt ez a gombáknak és a rovaroknak, mármint a fás növények károsítása szempontjából. A vizsga rendesen úgy kezdődött, hogy kapott a jelölt két vagy három, halálosan összerágott, málladozó fadarabot, s meg kellett mondania, hogy mi károsította, s a károsítóról aztán mindent. Ezek a fránya károsítók azonban különbséget tudtak tenni még a fafajok között is, nem úgy mint a szegény erdészpalánta. Így aztán dupla volt a baj, ha az ember nem találta el azt a bizonyos károsítót a rágásképp alapján, mert még azt is megkaphatta: - Nocsak, kolléga úr, hát maga a fafajokat sem ismeri! Hát ezek után persze hogy nagyon büszke voltam, hogy Jánosnál jelesre tudtam menni.

Sopron nemcsak elvesztette megyei székhely mivoltát, hanem egyben "határsávterületté" is változik. Nem lehet többé szabadon beutazni, csak külön engedéllyel lehet a várost megközelíteni. Nekünk, diákoknak ugyan természetesen jár a hivatalos beutazás, de utálatossá válik az utazási közérzet, amikor alig indul ki Győrből a vonat, máris megjelennek az ávosok és végigmotozzák, végigigazoltatják az egész vonatot, valami leírhatatlan durva modorban.

A karácsonyt természetesen otthon töltöm, de látom, hogy Debrecenben is félnek az emberek, nem nagyon tüntetnek a karácsonyfával, a gyertyagyújtással. Régen karácsony este csodálatos volt a város, amikor minden ablakban felragyogtak a karácsonyi gyertyák, jelképezve az emberi szeretetet, a megértést, mindenki egyenlőségét a szépben-jóban. Most lopva viszik haza az emberek a kis karácsonyfát, és a hátsó szobákban állítják fel, hogy az utcáról ne lehessen látni: megszületett a Kisjézus. Mert nincs emberekben szeretet, megértés, úrrá lett az irigység, a besúgás, egymás életének a megrontása. A sajátosan értelmezett kommunista hatalmi eszmék az emberiségnek még ezt a csodálatosan szép ünnepét is képesek voltak megrontani.

Az új esztendő hajnalán érdekes egy kis statisztika: az ország termőföldjeinek ekkor még 98 %-a magánkézen van, mindössze 1,2 %-a állami és 0,8 %-a szövetkezeti tulajdon. Ugyanakkor az egész országban összesen 634 a magánkézben lévő személygépkocsik száma. Sopron fuldoklik a méltánytalan elnyomás és megkülönböztetés miatt. Győrből egy fillér nem várható a háborús romokkal még mindig bővelkedő Sopron felépítésére. Elmennek a megyei hivatalok, velük sok megyei tisztviselő is kénytelen Győrbe költözni, s aki nem megy, kétségbeesetten keres valamilyen állást. A kereskedők egyre jobban félnek, hogy a kis boltokat is államosítani fogják, és hozzánk is bevág a bomba. 1950. január 5-én megszűnik az Erdőmérnöki Kar a Budapesti Egyetem része lenni. Az erdőmérnökképzést a mezőgazdasági miniszter hatáskörébe utalják, s így születik meg számunkra a fából vaskarika: egyetemünk új

neve: Agrártudományi Egyetem, Erdőmérnöki Kara. Azaz nem mérnöki egyetemen mérnöki szak, -képzés és -diploma! Általában iszonyú zabosak vagyunk, mivel valamennyien büszkék voltunk műegyetemista mivoltunkra.

Jobb volt hát ismét a tanulmányokkal törődni! Amikor január végén kasszát csinálók, kiderül, hogy ebben a ciklusban minden tantárgyból kitűnőre mentem, így aztán nincs gondom a tanulmányi iroda pontozásával.

Megkezdődik a második félév, az utolsó félévünk az egyetemen. Hiú remény volt azt hinni, hogy most lesz egy kis lazítás, mert immár a "célegyenesben" 13 különböző tantárgy, 30 óra előadást és 16 gyakorlat órát jelent, azaz most is 8 óra a napi elfoglaltságunk, de a szombat délutánunk szabad.

Sopronban 1950. február 10-12-e között Erdőgazdasági Konferencia van. Az ország egész erdészársadalma a soproni városi színház épületében gyűlik össze. Az egyetemi ifjúság a karzatokat tölti meg színültig. Nem tudományos jellegű ez a tanácskozás, hanem a magyar erdőgazdálkodás "szocialista" átszervezéséről van szó. Politikai érdekek érvényesítése érdekében megbontják az erdészet ősi gazdálkodási rendjét, az évszázados működés ritmusát. Többek között második vonalra sorolódik az erdőmérnök műszaki irányító tevékenysége, "szakalkalmazottá" válik. A gazdálkodás "feje", az erdőgondnok a jövőben munkáskáder lesz, még jó, ha a legiszakosabb favágó. De lehet a gyepmester is. Megszűnik az erdőmérnök vezető tevékenysége, csak a megvalósítás felelőssége az övé. Természetesen megvonják tőle az illetménylakás, az illetményfa és a vadászat jogát is. Lakást ezután csak az erdőkerülő kap, vadászni pedig a párttitkár meg a tanácselnök fog az erdőben.

Döbbenetes hatása volt ennek a sok összehordott szemétnak, aztán előbb a negyedévesek, aztán a harmadévesek is kivonulunk a kongresszusról. Ettől persze a hatalmi elképzelések még bőven jogerőre emelkednek, a hatalom birtokosai viszont rajtunk és főként a harmadéveseken kemény bosszút állnak.

Így hát inkább tanulok, és február 22-én bejelentkezem vizsgára erdőhasználatból Lámfalussy professzor úrnál. Átlapozza kéziratos jegyzetemet, s nevetve mondja: - No végre, megérkezett a sokszorosított jegyzetek eredeti példánya is, mert ugye ebből készült az a bizonyos gépelt jegyzetkiadvány? Hát szerényen bevallottam, hogy én vagyok a szerző. - Hát elég jó a jegyzet, a másolatokat is akceptáltam! De remélem, hogy fizettek érte a kártyások?" El kellett mesélnem a jegyzetkészítés teljes történetét, és úgy kaptam kitűnőt, hogy az anyagból egy árva szót sem kérdezett. Elhitte, hogy tudom, amit többszörösen leírtam.

Aztán beóvakodtam Fekete Zoli bácsihoz erdőérték-számításból. Utáltam a hosszú kamatos kamat számításra emlékeztető képleteket, meg a táblázatokat, amit tudós professzorom egy élet munkájával állított össze. Hiába, ilyen hálátlan a diáknépség! Egyébként nemcsak én utáltam a táblázatokat, hanem a tanszékre beosztott tanársegédek is, mert az öreg nem szerette a tétlenséget, s ezért ha egyéb tanszéki munka nem akadt, a tanszéki személyzetnek a faköböző táblák szorzásait kellett ellenőriznie. Ennek ellenére, hogy ilyen sok rosszat mondtam, levizsgáztam jóra, amivel teljesen elégedett voltam.

A tavasz közeledtével egyre jobban izgatott bennünket a ballagásunk, illetve hát előbb a szalagavatás. Mi ugyanis mindenáron szeretnénk valetálni, és mindenáron zöld karszalaggal szeretnénk búcsúzni az egyetemtől - a régi hagyományok szerint. Azonnal elkezdődik a vita a tanulmányi osztállyal, meg a városi pártszervezettel, természetesen ismét a szalag színe körül. Mondanom sem kell, hogy ismét a piros színt favorizálják a "külső" elvtársak. Mi viszont

megkötjük magunkat: ha nem zöld, akkor nincs ballagás! Ez azért elég nagy botrány lenne! Már nem is tudom, ki érdeme végül is az a kompromisszum, hogy lehet a valétszalag zöld, de ki kell vonulnunk május 1-jén, és a ballagás végén koszorút kell tennünk a Várkerület sarkán lévő szovjet emlékműre.

A délutáni erdőrendezés gyakorlaton nagy ordítózás kezdődött, amíg végül megegyeztünk abban, hogy ha kell, majd kivonulunk, s Köllő meg leteszi azt a koszorút az emlékműre egy hozzá hasonlókból összeállított, szűk körű delegáció élén. S jöhettek a zöld szalagok. Így aztán nagy pánikot okoztunk a soproni széplányok csapatában, ugyanis az 1950. március 26-i szalagfelkötésig már csak néhány nap és eggyel kevesebb éjszaka volt hátra. És hát az volt a hagyomány, hogy a szalagszentelésig kinek-kinek a szíve hölgye hímezte ki a zöld karszalagját. De a lányok szorgalmasak voltak (az én esetemben Mauzi helyett persze az angyali Terike), s így a jeles napon, kis ünnepség keretében felkötöttük a zöld valétszalagot. Én az enyémet mindmáig őrzöm: díszítésén két kis mókus libikókázik egy nagy farönkön.

Nagy jelentőséget tulajdonítottunk egyébként a hagyomány szerinti valetálás kivívásának, hiszen ez volt az utolsó a Bánya-, Kohó- és Erdőmérnöki Kar történetében, amikor együtt ballagtak a bányász-, a kohász- és erdőmérnök-hallgatók. A következő évtől, s azóta negyven éve, csak az erdészek ballagnak Sopronban.

A zöld karszalagokkal azután vígan éljük világunkat, s többek között a húsvéti ünnepeket, amelyre most először nem utaztam haza Debrecenbe. Ehelyett Terike hívta meg Fertőszéplakra a kis társaságunkat a szülei házába. Mentünk hát a büszke egyenruhánkkal, zöld szalagjainkkal és a három lánnyal az ünnepire kimeszelt, kicsinosított faluba. Nagy-nagy szeretettel fogadtak bennünket, tejbe-vajba fürösztöttek, pedig szegény emberek voltak. Aztán a ház népe a vendégekkel együtt elment a húsvéti nagymisére, én meg vigyáztam otthon a házra. Üldögéltem, nézelődtem, untam magam. Aztán észrevettem, hogy nem jár a kakukkos falióra. Leemeltem, hátha nincs felhúzva, de nem az volt a baj. A szerkezet egyszerűnek látszott, így hát egy zsebkéssel, egy kis petróleummal, és egy tiszta törlőronggyal nekifogtam az óratisztításnak. S bár soha életemben órajavítással nem foglalkoztam, szétszedtem, rozsdátlanítottam, töröltem, olajoztam, s összeraktam a meseszép öreg kakukkos órát. Éppen akkor kezdett kakukkolni, amikor a háziak hazajöttek. Az idős házinéni csak megállt az ajtóban, s elkezdett sírni: az órát ugyanis az oroszok vágták földhöz még 1945-ben, s azóta volt néma. S most íme, öt év után újra él a kismadár.

Ezek után, ugye, ne is mondjam, felejthetetlen húsvétban volt részem. A szeretetnek, a boldogságnak valami olyan megható kiáradásában, hogy végül még én szégyelltem magam, hiszen én csak szórakozásból raktam össze azt az öreg órát. Mindent nekem adtak volna, az összes ennivalót, innivalót, ami a háznál volt, s azután, hogy nem fogadtam el semmit, úgy három hét után ért a nagy meglepetés: Terike állított be egy este a szállásomra, s a szülei ajándékképpen egy zsírban lesütött óriási libamájat hozott. Csodálatos látvány és csodálatos ennivaló volt. Hetekig ettük, hajszálvékony szeletekre vágva, Béláékkal együtt. És most, negyven év után bevallom, hogy egész libamáj sem azelőtt, sem azóta nem szerepelt többé életemben.

Amilyen hálátlan vagyok a néni fejedelmi ajándékával szemben, bizony úgy emlékszem, hogy az adott ajándékozási pillanatban a Terike forró csókjai és ölelése még a libamájnál is jobban érdekelték. Hogy milyen felszínes is a diákember!

1950. április 26-án "Ballag már a vén diák!" S mi, az egyetem végzős növendékei, az ősi szalamandermenet formájában elindultunk az egyetemről, s búcsúztunk az iskolától, szeretett

városunktól, Soprontól, s búcsúztunk attól a négy diákévtől, ami szinte mindönknek a legboldogabb négy esztendeje volt. A szalamander élén a kis Dawy-lámpákkal utoljára ballagtak a bányászok és a kohászok, az erdészek kígyózó sora mellett pedig két oldalon a harmadéves erdészek vitték a fáklyákat. Érezte a város is az ünnepi percek tragikumát, a város is búcsúzott örökre szeretett bányászaitól és kohászaitól, s minden ablakban égett a gyertya a búcsúzás tiszteletére, mint hajdanán, amikor még élt az Ifjúsági Kör és éltek a selmeci hagyományok!

Felejthetetlen este volt, végig a Várkerületben, majd vissza a Deák téri óráig. Séta a széplányokkal, a családtagokkal a kissé magkopott, és talán nem is működő időjelző órák körül, s bizony meghatottan hallgattuk az alsóbb évesek hagyományos szerenadját, a kedves diákdalokat, amelyeket semmilyen erőszak nem tudott kitörölni az életünkből, emlékeinkből.

S valétabál is volt! Nem ugyan a Kaszinóban, hiszen azt tilalmazta a mondvacsinált statikai vizsgálat, no meg a párt döntése, hanem az egyetem tornatermében és összes termeiben. A bál elnöke Sébor János professzor úr, az ez idei dékán, a bálanya a professzor úr felesége, s a "Mindnyájan voltunk egyszer az Akadémián" kedves dallamára bevonultak az egyetemtől búcsúzó mérnökjelöltek. Hagyomány szerint párosával, s elöl azok a fiúk menyasszonyokkal, vagy jelöltjükkel, akik már elkötelezték magukat. S a méltatlan környezetben, mármint azért méltatlan, mert nem igazi bálteremben folyt a tánc, de akkora valétabált éltünk meg, hogy nem volt ott hiány semmiben. Kívül maradt a gond, a politika, a történelem, az élet minden sérelme és bosszúsága, s mi csak táncoltunk, mulattunk - utoljára soproni egyetemistaként.

Másnap vasárnap van, s én igyekeztem kialudni magamból a búcsú és a bál minden nyomát, mert hétfő reggel meg kell kezdenem a második szigorlatom első írásbelijét. És ez nem semmi! Mindjárt az első napon: geodézia. Adnak egy hátrametszést, egy sokszögmenet szigorú kiegyenlítését és egy telekosztás-számítást. Aztán van egy műszerismertető leírás és már készen is vagyok. No, azt gondoltam, hogy a geodézia nem fog megoldhatatlan feladat elé állítani, hiszen ezt a tárgyat tudtam a legjobban.

Másnap erdőműveléstanból ültünk együtt a könyvtár olvasótermében. Óriási szerencsém van, mert a főtéma: a szálaló erdőgazdálkodás svájci példája. Hát ebből igazán tudtam írni, ha az alföldfásítási tételből nem is annyira. S végül a harmadik napon az állattan, növénykörtan, erdővédelemtan egyesített óriási anyagból, már nem is tudom, hogy mi, csak arra emlékszem, hogy a mechanikai erdőkárokról is szövegeltem vagy három oldalt.

Most is van egy szabadunk, mert a következő nap: május 1-je. Megtörténik az az ominózus kivonulás, amikor évfolyamunk mindenkinek feltűnik rendes menetével és az akkor divatos mozgalmi daloknak többhangon való éneklésével. Felelevenítettük a régi dalolás kedvünket, s a dalos kivonulással lekivittoltuk a zöld karszalagért járó tartozásunkat.

Másnap, hétfőn reggel aztán számomra, s néhány sorstársam számára megkezdődött a szóbeli. Tulajdonképpen nem féltem, hiszen mindhárom tárgyból kitűnő és jeles vizsgáim voltak, a geodéziát kimondottan szerettem, művelésből lehetett mesélni, erdővédelemből pedig Győrfi János még biztosan emlékezett a tavaly nyári hősi erőfeszítéseimre, amikor igyekeztem legyűrni az ezernyi rovar, s közel annyi madárka felismerésének nehézségeit. Délre már készen is volt a nyolc delikvens, az eredményhirdetésnél örömmel hallottam, hogy mindhárom tárgyból jelesre vizsgázván, jeles második szigorlatot tettem. Befordultam tehát immár a célegyenesbe.

És nincs meghatottság nélkül, amikor elhangzanak az utolsó előadások, utoljára ülünk a tantermek padjaiban, vagy az asztalok mögött. Az utolsó órákon professzorainknak megköszönjük az előadásokat, úgy emlékszem, ekkor tapsoltuk meg először a legkedvesebb, legjobb előadóinkat az utolsó óra végén, s be van fejezve az egyetem.

No persze csak az előadások, mert most jönnek még a vizsgák az utolsó félévről, s aztán a zárószigorlat, de addig még történik egy és más. Hát először is: sorban elvonulunk a Széchenyi téren a fényképészhez, aki a tabló részére elkészíti a fotókat. Mert hát a régi hagyományoknak megfelelően tablót is készítettünk. Ezzel kapcsolatban az a megtiszteltetés éri waldenomat, hogy "jelmez"-ként méltónak találta a fényképezéshez. A fele társaság az én waldenomban, a másik fele a Kocsis Feri ruhadarabjában fényképezte magát. Jellemző rám, hogy én a Kocsis Feri waldenját részesítettem előnyben.

Aztán valamennyiünk életében neves napok következnek: a mérnöki tanulmányokat lezáró gyakorlat, illetve hát tanulmányi kirándulás. Ezek a gyakorlatok évenként váltakozva, az ország különböző részein történtek, ebben az évben a mérnökjelöltek kirándulásának a Pécsi Erdőigazgatóság volt a házigazdája.

Május 16-án hajnalban egy vasúti kocsira való vidám fiatalember indult útnak Szombathely felé, hogy aztán Nagykanizsán, Gyékényesen, Barcsra át Pécsre utazzék. Tanárainkkal együtt hatvannál is többen voltunk, s ez alkalommal még utoljára kitört a társaságból a diák. Bár csaknem egész napon át utaztunk, de a társaság végigröhögte az utat, mert mindig elhangzott, történt, megesett valami. A Szombathely és Pécs közötti útszakasz számomra teljesen ismeretlen volt, kedvtelve nézegettem hát a dunántúli dombokat, a zalai erdőket, s aztán amikor kikanyarodtunk a Dráva mellé, akkor a kétsoros szöges kerítéseket. A folyón túl, Horvátországban békésen dolgoztak a földeken a parasztok, éppúgy, mint itthon nálunk. S mivel az éppen a "láncos kutya" időszak volt, a békés idill szemlélése közben valaki csak megjegyezte, hogy "Kutyát" csak egyet lát, az sincs láncon, hanem velünk van a vonaton! (Persze: Szentkutya!)

Pécsett, a dzsámi mögött hegyre vezető utcában, egy kis palotában az erdőigazgató fogad bennünket. Szívélyes szavai jól esnek a fáradt seregnek, meg az a pohárka pécsi szilváni is, amit köszöntésképpen kapunk. Aztán megvan a nagy ajándék: két komplett teherautó, ami most tíz napig a miénk, s megyünk majd velük mindenhová, ahol néznivaló akad számunkra. Ezzel el is vagyunk bocsátva, s kissé aggodalmasan szálljuk meg teherautóinkat, mármint a vacsorát illetően aggodalmasan. Az autók aztán kanyarognak velünk a Mecsek útjain, egészen addig, amíg az a finom vaddisznópörköltszag teljesen átható illattá nem válik. Ott a mecsekszabolcsi erdészház, ahol már sűrögnek-forognak az erdészek asszonyai a bográcsok körül. S csaptunk a kecskelábú asztalok mellett olyan erdészvacsorát, hogy csak zeng az erdőben a "Vadász vagyok - király az én apám!", meg a "Ragadd fülön barátom a színig telt pohárt!"

Aztán a kihunyó paraszak mellett felcsendül az erdészhimnusz, s ma senkit sem kell elringatni a puha szénaágyon. Mindenki erdei tündérekről álmodik! Egészen a reggeli zörgésig, túlközésig, amikor teherautóink beállítanak. S már indulunk is az első tanulmányútra, melynek tárgya: a Mecsek erdői. S járjuk az utakat, az erdőket, billegünk a szerpentineken, ijesztgetjük a szarvasokat, őzeket. Ha jól emlékszem, Abaligeten ebédeltünk valamit közösen, s késő délután értünk vissza szállásunkra.

Szombat lévén, mindenkit izgatott, hogy milyen is lehet Pécs, így tavasz végén, szombat este. Így hát versenyen kívül felkapaszkodtunk a járgányokra, s bevonultunk Pécs éjszakai életébe.

Vidáman kiforgattunk minden békés pécsi vendéglőt a maga polgári nyugalmaiból, megismertettük a vigadozókat a selmeci diákdalokkal, hajnal felé azonban gyalog kellett megközelítenünk erdészházunkat, ami nem volt kis teljesítmény, merthogy vagy nyolc kilométer volt, hegynek felfelé.

Vasárnap - nem lévén hivatalos program - az egész napot Pécsen akartuk tölteni. Sok pénzünk nem volt, tehát sétáltunk a csodaszép városban, ámuldoztunk a dzsámi, a minaret különlegességén, misét hallgattunk a székesegyházban, sétáltunk a főtéren, a városháza körül, a Rákóczi utcában, bekukkantottunk a Nádor szállóba, felmentünk a Tettyére, de úgy emlékszem, hogy egy cseppet sem ebédeltünk. Délutánra aztán megfáradva, betelepünk a székesegyház mellett lévő kerthelyiség fái alá, és ismét csak igyekeztünk megismertetni az arra sétálókat a soproni diáknótákkal. Este aztán megint jött a gyalogtúra hazáig. Ezen tulajdonképpen kissé fellázadt a nép, s másnap reggel parancsba kapták a volt pécsi diákok, hogy kerítsenek számunkra szállást valahol a város belterületén.

Ez nem volt könnyű feladat: hatvan egyetemista számára szállást és tisztálkodási lehetőséget biztosítani, de végül is a pécsiek kitétek magukért, és másnap estétől már a Nagy Lajos Gimnázium tornatermében volt a turistaszállásunk, s az öltözőkben a mosakodás, tisztálkodás. A nyoszolya ugyan itt is csak szalma volt a padlóra terítve, ponyvával letakarva, s kissé sokan is voltunk egy "szobára", de ki törődik ezzel huszonéves korában, nyáron, kiránduláson.

Hétfőn egyébként nagy túrát csináltunk a Dráva-menti erdőkben. Harkány-Vajszló-Sellye-Barcs. Az előző községekben erdőállományok, ártéri telepítések, csemetekertek, Barcson azonban van egy nagy fatelep, fűrészüzemmel. Itt nagy szeretettel várnak bennünket, rántothús ebédre, de ezt előbb még meg kell szolgálni: azaz végigjárjuk az egész fatelepet, a fűrészüzemet, hallgatjuk az ismertetéseket, sőt egy vasúti rönkrakodógép ösbemutatóján is résztveszünk. Ez a helyi nagyfőnök saját konstrukciója - gyakorlatilag két fogaslánc egy közös kereten - aztán, a nagyobb siker érdekében jó gyorsra kapcsolják: a nyárfa rönkök előbb ugrálni kezdenek a vázon, aztán keresztbe akadnak, majd visszazuhannak a földre. A vagonon a két rakodó ember meg szitkozódva ugrál el a rájuk záporozó rönkök elől. Szóval ez nem annyira sikerült, s ráadásul még gonosz megjegyzéseket is megengedünk magunknak. Úgyhogy a helyiek sértődése miatt majdnem elúszott a rántothúsunk. De hát mit csináltak volna annyi lesütött hússal: harag ide, sértődés oda, asztalhoz ültünk és a finom falatok mellett kibékültünk.

Este Pécssett törzshelyünkön, a kerthelyiségben énekelgetünk, majd elégedetten dorombolva vonulunk be a szomszédban lévő tornatermünkbe, s végre gyaloglás nélkül is alváshoz jutunk. Kedden az északi területek következnek: Mánfa, Magyarszék, Oroszló, Godisa és Sásd. Itt ér bennünket a déli meglepetés: az erdészháznál rengeteg kecskelábú asztalon éppen annyi tányér, amennyi kell, és finom vaddisznópörkölt-illatok és -étel. De nemcsak a finom ebéd és a csapravert hordó ragadtatja ámulatra a jónépet, hanem az is, hogy az erdész asszonyok apraja-nagyja, csinosak és szépek, magyar ruhában sűrögnek-forognak körülöttünk, majd meg előbújik a helyi cigányzenekar, s van olyan tánc meg éneklés, hogy a hangja hét határra megy. Azt nehezményezzük kissé, hogy a banda a soproni nótákat nem tudja úgy kíséni, mint Bóczi Rudi bácsi cigányzenekara a soproni Pannóniában.

Csak azzal lehet véget vetni a kora délutáni vigasságnak, ölelgetéseknek, hogy megígérik: hazafelé Sikondán nagyot fürdünk. Be is fordulunk Sikondára, ki is forgatjuk a strandfürdőt sarkaiból és a maga délutáni csendességéből. Óriási ordítózással vízicicázik az egész évfolyam. S mivel sűrűen vagyunk a medencében, az üldözött partra is menekülhet. Így tesz Szentéi Barna is, de aztán futás közben a betonon a vizes láb megcsúszik, és Barna teljes

erőből hanyatt vágódik. Akkorát csattan a feje a kövön, hogy valamennyien megdermedtünk. És mozdulatlanul fekvé marad! Ugrunk, rohanunk valamennyien, Barnát mozdítani sem merjük, s mindenki benne van a rémület, hogy valami rettenetes történt. Rohan már a fűrdőorvos is, s aztán óvatos élesztés után Barna is mozdítja magát. Aztán csak megúsza egy kis fejfájással, s csak annyi történt, hogy aznap este nélküle énekelgettünk kedvenc kerthelyiségünkben.

Szerdán aztán megint valami vérfagyasztó történik velünk. Mégocs, Magyaregregy környékén csúszkálunk és bukdácsolunk a teherautókkal a hatalmas homokban, mert itt homokfásítási bemutató van. Már benne vagyunk a délutánban, a szemünk-szánk is tele van porral, s a helyi erdész még egy homoki telepítést akar bemutatni. Mi dőlünk, borulunk a hepe-hupákon, ő meg csak bal karral rákapaszkodik a vezetőfülke üvegablakára. Aztán hirtelen jobbra zuhanunk egy nagy kátyúba, az erdész leesik a lépcsőről, s torkunkra fagy a röhögés, mert a bal hónaljából széles sugárban ömlik a vér. Az eltört üvegablak felhasította az ütőeret. Ugrunk, szorítunk, emelünk, fektetünk, polcolunk, elkötzünk, s rohanunk a teherautóval Szászvárra. És pokoli szerencsénk van: az orvos délutáni álmát alussza, amikor felveszjük, s betegünkkel berohanunk a rendelőbe. Aztán ő is szorít, kötöz, feszít, lezár, ragaszt - miután a kisebb teherautó azonnal rohan a balesetessel a pécsi kórházba, elárulja nekünk, hogy tíz percen múlt erdész barátunk élete, meg azon a szakszerű elszorításon, ahogy az orvosig tartottuk a megsérült ereket. Amellett, hogy az egész társaság egy teherautóra kapaszkodva ballagott be Pécsre, ezen az egy estén nem daloltunk a megszokott kis kerthelyiségben, valahogy nyomott volt a hangulat.

Másnap első utunk a kórházhoz vezetett, s csak akkor tör ki a felszabadult üvöltés, amikor a delegáció azzal jön vissza, hogy a barátunk nem csak él, hanem minden veszélyen túl van már, merthogy összevarrták. Így hát dalolva indulunk egy hosszabb túrára, mert ma Dombóvár a cél. Itt van egy óriási fatelítő telep, s ezen egész nap van mit nézni. Hosszas magyarázatok, technikai bemutatók, s a paprikáskrumpli ebéd szépségei mellett nekem leginkább az az aranyos kis mozdony maradt meg az emlékemben, ami a telepen a vasúti kocsik mozgását végezte, s úgynevezett "szopós" mozdony volt. Ugyanis minden órában szopni ment a kazánházhoz, s aztán a felszívott gőzzel működött, amíg tartott benne a szufla. Hazafelé útban nagy dalolás az autókön, versenyben van a két teherautó legénysége, de gödörbe többet nem megyünk. Este a székesegyház melletti kerthelyiségben megtartjuk a szokásos műsort. A vendéglős boldog: amióta mi oda járunk, egészen fellendült a forgalom!

A zárónap előtt: Mohács-Magyarboly-Németboly. Hát tanulmány is van, erdőnézés is van, de leginkább csak flekkensütés van a németbolyi főerdész udvarában. S nemcsak a finom fűszeres, borsos hússzeletek vannak jelen, puha kenyérrel, hanem Pécs környéki vörös bor is - mint beigazolódott -, fölös mennyiségben. Mert a társaság komolyan vette a szíves kínálást, és 56,9 % erejéig úgy berúgott estig, hogy azt rossz volt nézni. Hazafelé útban a merev részeket a palánkhöz támogattuk, hogy legalább kifelé rókázzanak, de a Mecsek szerpentinjein egy merő frász volt az életünk, hogy valamelyik öntudatlan ki ne zuhanjon. Mondanom sem kell, hogy este a törzskocsmánkban nem volt vendégforgalom fellendítő tevékenység. Örültünk, hogy a lebénultakat a tornaterembe be tudtuk hurcolni.

Utolsó nap reggel aztán a program technikai szünettel kezdődött. A felismerhetetlenségig lehányt teherautókat előbb tisztára kellett mosni, hogy egyáltalán megjelenhessenek a városi forgalomban. Nem volt azonban már hosszabb "menő" program, csak a hét eseményeinek, élményeinek a kiértékelése az erdőigazgatóságon és utána egy pompás vacsora, végeláthatatlan rántotthús hegyekkel. Csak a bor nem akart egyáltalán fogyni! A köszöntők után aztán rövid sugdosás a főházigazdával, s alig néhány perc múlva megjelennek a pécsi

sörgyár rekeszei, sok-sok finom pécsi sörrel. Ettől aztán a sok megsavanyodott erdészgyomor visszanyerte emberi arculatát. Nagy éljent kiáltottunk a Pécsi Erdészetre és a kedves erdőigazgatóra.

Szombaton reggel indulás haza Sopronba. A vonaton persze megint teljes a komolytalanság, harsogó jókedv van, pedig talán utoljára van így együtt a teljes társaság.

Elkészült a tabló is, és meghatódva nézzük magunkat az egyetem előcsarnokában: ez az a híres évfolyam, amelyik még a selmeci hagyományok szerint kezdte az egyetemet, élt két évet a régi diákszokások szellemében, s szerzett magának régi típusú erdőmérnöki diplomát, amelynek tartalma még arra az ősi állapotra épült, amikor a kárpátoki tízezer hektárnyi erdőgondnokság területén az egyetlen az erdőmérnök volt, akinek a fakitermelésen, az erdőművelésen kívül értenie kellett a házépítéshez, az út- és vasútépítéshez, a folyamszabályozáshoz, a hídépítéshez, a fűrésztelephez és a csemetekerthez, a pizstrángtenyésztéshez és a vadaskerthez, hogy az alaptudományokról már ne is beszéljek. Utánunk ugyanis már csak szakosított erdőmérnökök végeztek. A tabló kicsinyített mását természetesen ma is őrzöm, gondolom, így van ezzel valamennyi volt évfolyamtársam.

Júniusban aztán megkezdődött számunkra az utolsó hivatalos vizsgahónap. Én úgy gondoltam, hogy először a számomra könnyűnek látszó vizsgákon igyekeztem túlesni, -ingyen. A vizsgahónap alatti vizsgázások ugyanis díjmentesen történtek, csak a halasztott, úgynevezett utóvizsgákért kellett fizetni. Június 5-én Lesenyinél erdészeti jogból, 10-én gyümölcsstermesztésből Lajos bácsinál, 20-án Bolsevik Párt történetéből (essen bele a nyavalya), 30-án mezőgazdaságtanból Sipos úrnál egy-egy vizsga, s már készen is van a június.

Hátra van még a nagyobb vizsgák és a szigorlati tervező, de ezeket csak a nyár után gondoltam rendezni, mert a decemberi végszigorlatot céloztam meg. Így lesz egy kilencedik félévem is Sopronban. Így hát éppen indulni akartam egy kis nyári pihenésre haza, Debrecenbe, amikor hivatott Winkler professzor úr. Tartozásom nem lévén irányában, el nem tudtam képzelni, mi lehet az ok. A mondott időben aztán Németh Firinccel találkoztam a tanszéki előszobában, s kettőnknek adta elő kedvenc professzorunk a nyári tervét: Ki kellene adni a magasépítés tananyagának két félévre szóló jegyzetét. A nyári két hónap alatt ő írná a szöveget, mi meg rajzolnánk az ábrákat, harmadmagunkkal, mert egy építészmérnök-jelölt, Kubinszky Miska is be volt vonva a dologba. Ez váratlan fordulat volt, de mindkettőnknek volt hozzá kedve, így hát ezen a nyáron is Sopronba maradtam.

A “vakáció” 1950 nyarán

Mielőtt szétszéledtünk volna az ország minden tája felé, még egy utolsó estére összejött az évfolyam a Soproni Sörgyár kerthelyiségében. Nem volt ez már szabályos szakestély, valahogy nem is volt kedve senkinek a régi vidámságok végigjátszására, csak üldögéltünk csendben a korsó sörök mellett, utoljára így valamennyien együtt, s csendben lepergett előttünk a négy együtt töltött esztendő. Annak minden vidámsága, szomorúsága, amiről valamennyien tudtuk, hogy soha többé nem ismétlődhet meg egyőnk életében sem, akár egyetlen percre sem. Nem sejtettük ekkor még, hogy nemcsak az országban, hanem az egész világon szétszóródnak majd évfolyamunk tagjai, de tudtuk azt, hogy elmúlt életünkben az a szép idő, amikor csak az volt a legfőbb gond és kitűzött cél, hogy mi a következő vizsga. S olyan jó volt még nem gondolni arra, ami az életben történik majd velünk, csak arra, hogy Fekete Zoli bácsi nehogy “kitaknyoljon” még az utolsó vizsgán.

Csak szinte dúdolgattuk szeretett dalainkat a csillagos nyári éjszakában, s aztán felcsendült az utolsó búcsúzó dal, előbb borongósan, majd mégis hetykén:

“Mindnyájan voltunk egyszer az Akadémián!
S letettünk minden vizsgát - no egy-kettő hijján!
Megittunk számos » exet« - s jó néhány létra bort,
S a dicső firma az volt, ki szerte udvarolt!
Szép idő volt, jó idő volt!
Kár, hogy elmúlt, jajj de kár!
Feleségünk lesz majd nekünk,
Aki számonkéri azt, hogy
Sopron, Sopron, sáros Sopron
Te vagy az oka mindennek!”

S majd az ismétlésben az elődök iránti tisztelettel, a hagyományok el nem tűnő szeretetével:

“Selmec, Selmec, sáros Selmec,
Te vagy az oka mindennek!”

Valamennyien tudtuk, hogy életünk egy vidám, s nagyjából gondtalan korszaka fejeződött be, s legtöbbünk számára a soproni létünk is. A kedves városhoz való tartozás, ahol annyi szeretetet kaptunk, ahová annyi emlék, annyi szerelmes élmény fűz bennünket. Bizony megindultan ballagtam a sötét, a csendes utcán hazafelé, szorongatta az a bizonyos gombóc a torkomat, amint egyre halkulóan hangzott utánam a szomorkás vadászdal:

“Vadász vagyok - király az én apám!
Vadászgatok királyi birtokán!
Nincs egyebem, fegyverem, golyóm s lovam!
Lányok előtt mégis ez jelszavam:
Ha csókjaim feledve, a messze távolban,
Emlékezz olykor-olykor - hű vadászodra!”

Bizony könnyes volt az az utolsó erdészhimnusz az ötvenkét végzős diáktól, és nagyon fátyolosan hangzott el az utolsó:

“Vivat, crescat, floreat - Academia!”

Aztán leeresztett függönyök mögött dolgozni kezdtünk a magasépítési tanszék munkatermében, a magasépítési jegyzet érdekében. A professzor úr a saját szobájában keményen dolgozott a szövegen, s kiadta nekünk a rajzvázlatait, amelynek alapján az ábratáblákat mi készítettük el. 120 x 84 centiméteres karton táblákra szerkesztettünk fel mindent, mert a kihúzott táblarajzokat aztán a szöveg megfelelő helyeire négyszeres kicsinyítésben fűzték be, A/4 ív nagyságban. Kissé szokatlan volt a kicsinyítés miatt megfelelően vastagabbra húzott vonalakkal, feliratokkal kidolgozni a nagy rajzokat, de a bölcs professzor szerint a kicsinyítés a rajzolósi hibákat is negyedére fogja csökkenteni, s így minden nagyon szép lesz.

Firinccel megrontottuk egymást, s emiatt egy nap szabadot kellett kérnünk, hogy részt vegyünk egy felvételi meghallgatáson, ami a Honvéd Térképészeti Intézet állományába szült volna. Budapestre utaztunk, ahol az Üllői úti laktanyában kellett egy bizottság előtt megjelennünk. Sokmindent kérdeztek, főként a származást, politikai munkát, párttagságot, csak éppen a geodéziai tudásunk - tapasztalatunk, - gyakorlatunk nem érdekelte őket. Nekem nem nagyon tetszett az ügy, de sok évfolyamtársunk, köztük Firinc is érdekelt lett végül térképészként.

Amiatt a februári erdészeti konferencia miatt az egész társaság még mindig meg volt zavarodva. Az ott elhangzott feltételek még a régi erdészcsaládból származó kollégáink hitét is megingatták abban, hogy még mindig erdésznek kell állnunk, ebben a rablógazdálkodásra szokott, történelmi és gazdasági hitelét felrúgó erdészeti szervezetben. Mérnöki képzettségünk sok minden más műszaki területre is irányítást adott, s egyelőre többen tanácstalanul nézegettük, hogy a diploma után mihez is kellene fogni.

Aztán mégis elkértem magam egy napra, mert izgatottan hívott fel Mauzi családja. Arról kaptak ugyanis "fülest", hogy a kisboltokat is államosítani fogják, s ezért menteni igyekeztek vagyonuk roncsait, már ami a háború után megmaradt. Ez persze nagyon is bizalmas dolog volt, de úgy látszik, engem családtagnak tekintettek, s szükség volt egy férfikézre. Össze is csomagoltunk mindent, ami még megmaradt a régi szőnyeg- és függöny üzletházukból. Bizony én akkor láttam életemben először igazi, valódi perzsaszőnyeget. De volt néhány értékes ékszerük és egy kis megtakarított pénzük is. Mindent, még a Mauzi kelengyéjét is óriási alumíniumhordókba csomagoltuk, majd a fedőlap réseit parafinnal lezártuk. Éjjel aztán valami kiskocsival az egész hóbelevancot kivittük a városon kívüli kiskertjükbe és ott elástuk a földbe.

Én, a kérésnek megfelelően, szívesen segítettem, de kicsit hitetlenkedve, pániknak minősítettem ezt az egész akciót. Így gondolta ezt Terike is, s így inkább csak annak örültünk, hogy a titkos csomagolás ürügyén az időbe egy kis udvarlás-csókolózás is belefért. S milyen nagy volt megdöbbenésem, amikor két nap múlva, 1950. augusztus 1-jén, minden kisüzletet államosítottak, elvéve minden készletet és vagyont, amit az üzletben, vagy az üzlethez kapcsolódó lakásban találtak, beleértve még a kasszában lévő pénzt is. Felháborodásomban szinte eszembe sem jutott, hogy ebben az időben egy ilyen mentőakcióban résztvenni több volt, mint kockázatos. Azonban, így visszagondolva a veszedelmes időkre, jól esik arra gondolni, hogy segítettem egy családnak a maradék kis emberségük megtartásában, merthogy csakugyan megmaradt mindaz, amit azon a napon és azon az éjszakán menteni tudtunk.

Augusztus közepén Sopronba érkezett édesanyám. Sem azt nem tudta elviselni, hogy egész nyáron ne lásson, sem azt, hogy ne lássa azt a várost, ahol négy esztendeig éltem, s azokat az embereket, akik között éltem. Beköltözött kis szobámban az ágyamba, én pedig a földre

költöztem, hiába hívták kedvesen a háziak magukhoz: ő abban az ágyban is aludni akart, amely négy évig az én nyoszolyám volt. Hát varázslatos napokat töltöttünk így együtt, mert ő mindenre és mindenkire kíváncsi volt, akik és amik fontosak voltak az életében. Még az állattani gyűjteménybe is bejött, ahol az első nyaramat tanulással töltöttem, s nagyon meg volt hatva, nem a bogaraktól, hanem hogy Győrfi professzor úr személyesen kalauzolta végig tanszéki birodalmán az én édesanyámat.

Még egy vasárnap a Balatonra is kirándult velünk, ami nem kis utazás és nem kis strapa volt. De indult egy filléres kirándulónovat Sopronból Badacsonyba, s a lányok fürödni akartak. Magdín, Mauzin kívül még Sentei Barnára és a mennyasszonyára is emlékszem. S az én édesanyám végigutazta, végigénekelte, végignevette velünk a fárasztó nyári napot, fürdött velünk a Balatonban, s etetett bennünket a hazuról csomagolt kajákkal. Mindenki el volt ragadtatva tőle, s én hihetetlenül büszke voltam az édesanyámra!

Most aztán a két lányt takaréklángra kellett állítanunk, mert mindkettőnknek voltak még a mérnöki szigorlatig adósságaink.

1950. december 21-e: mérnökké fogadtak!

A hátralévő hónapokat Czeglédi Béla barátommal testvéri együttműködésben töltöttük el, a vizsgák és a mérnöki diploma megszerzése jegyében. Először is Roth Gyula professzor úrhoz jelentkezünk be vadászattanból. A felelet ment is mind a kettőnknek rendesen, úgyhogy tisztos jegyre számíthattunk, amikor - veszemre - arra került a szó, hogy a mi vadászati oktatásunk, sajnos, messze nem megfelelő, hiszen vadászati gyakorlatról szó sem lehetett. Az államhatalom ugyanis az egyetem teljes és csodálatos vadászfegyverlészletét is elkobozta, nehogy felkelést szíthassunk ellene. Még annyit sem hagytak meg a tanszék kezében, hogy bemutathasson Gyuszi bácsi egy vadászpuskát. Én azonban, az őzek, szarvasok, a nyulak és fácánok nagy tisztelője, azaz az "élet" tisztelője, túl lévén a felelés nehezén, valami olyan kijelentést tettem, hogy: - Ez az én szerencsém, nem kellett lőnöm ártatlan élőlényekre!

Gyuszi bácsi megszűnt Gyuszi bácsinak lenni! Kirúgta maga alól a széket és ajtót mutatott. Valami olyasmit mormogott, hogy: - Minek él az ilyen ember! Az indexemet is két nappal később küldte utánam, egy apró betűvel bevéselt elégséggel. Halálosan meg voltam sértve, de mit tehettem: nem lettem vadász - bosszúból.

Bosszantott Roth Gyuszi bácsi minősítése, mert egyre jobban szerettem erdész lenni, s igazságtalannak tartottam ítéletét, amit persze az én meggondolatlan fecsegésem váltott ki, de az index utolsó oldalán csak kitűnő és jeles jegyek voltak, s nagyon szúrta a szememet ez az érdemtelenül bekapott elégséges. (Nem mintha egy ilyen kalkulushoz bármi jelentősége is lenne aztán az ember életében!)

Így hát "biztosabb" vizekre eveztem, ahol "tuti" volt a siker. Lámfalussy professzor úrhoz mentem fűrésztelepekből vizsgázni. A jegyzetemet most is jónak találta, bár most nem volt az első félévi sokszorosítási trükk a nevemre írva. Jót nevetett a Roth Gyuszi bácsival történt afféromon, s aztán a tárgyára vonatkozó kérdés nélkül beírt egy kitűnőt. Gyógyír volt ez sebeimre! Abszolváltam a Lesnyei professzor úrnál még hátralévő "jogokat", az erdészeti politikát, igazgatást és közgazdaságtant, s aztán a nagy kedvenc következett: erdészeti szállító-berendezések. Adamovich is tudta, mint Lámfalussy, hogy a témát szeretem, legalább jelesre tudom, s hogy ebből a feladatsoportból fogok szigorlati tervezőt is kérni, de azért ő rendesen lefeleltetett, azt is mondhatnám mai szóhasználattal, hogy "jól megszívattott". Aztán vigyorogva beírta a két kitűnőt.

Most már igazán a célegyenesbe fordultam. Mielőtt azonban Czeplédi Bélával együtt kikértük volna a szigorlati tervező feladatunkat az Út-vasút Tanszékről, hivatott Lámfalussy professzor úr. Megint csak nem tudtam elgondolni, hogy mi lehet ennek az oka. Gyanús, hogy az üzenet szerint az erdőhasználat és a fűrészüzemek című jegyzetemet is szíveskedjek. A professzori szobában egy ismeretlen vendég van, akiről a bemutatásnál kiderül, hogy az erdészeti középiskola igazgatója. A professzor úr aztán elmondja, hogy a középiskolának tankönyv kellene az erdőhasználati ismeretekből. - Nekem azonban kiadható írásos anyagom nincs, ezért csak azt tudom tanácsolni az igazgató úrnak, hogy a te jegyzetedet használják fel, nyomtassák ki! - mondta aztán Lámfalussy tanár úr. Hát ugye én meg csaknem megdicsőültem ilyen fene nagy megtiszteltetés révén. Ott helyben megalkudtunk, s így váltam én - meggyőződéseim szerint, kissé érdemtelenül - erdőhasználati tankönyvvé! De mindezt nem is magamért mondtam el, hanem Lámfalussyra jellemzőképpen. Hát nem csoda, hogy annyira tiszteltem!

S most jöhet a diplomamunka története: október elején beóvakodtunk az Út-vasút Tanszékre, hogy valami testhezálló szigorlati tervező feladatot kérjünk. Én egy kisvasutat szerettem volna, valami jó rétegvonalas térképen, Czeplédi barátom egy szép hidat szeretett volna. Adamovich és Petz azonban mást gondolt. Miután megkérdezték, hogy hajlandók lennénk-e közös diplomamunkát kidolgozni, s mivel mi tétován biccentettünk, lecsaptak ránk! Akkor megtervezitek a Szilvásváradtól Jávorkútra vezető erdei út két kilométeres szakaszát. Körülbelül el tudtam helyezni a térképen az út valószínű előfordulását, de elég buta képet vághattunk a dologhoz, hiszen soha addig nem volt szokás konkrét építési munkára vonatkozó gyakorlati feladatot adni.

- Már megint olyan buta képet vágsz - mondta Cinke -, mint diófavágás közben szoktál. Mire én csaknem faképnél hagytam, s fordultam, hogy majd Lámfalussytól kérek inkább egy fűrészteleptervezést. Ő azonban az ajtóból visszahúzott, s gyorsan visszavonta a most már becsületsértésnek számító megjegyzést. - Kaptok három hétre kiszállási díjat, elutaztok Szilvásváradra, s ott az erdőgondnok meg az építésvezető majd megmutatja, hogy melyik útszakaszt kell felmérnetek a helyszínen, és majd itthon, Sopronban megterveznetek. Komplet kiviteli tervet kell a szigorlatra beadnotok. És ezzel passz! Kezünkbe nyomta a kiutaló írást.

Bélával megszerveztük magunkat és november elsején vonatra ültünk. Aztán ment velünk a vonat, nem a fél, hanem az egész országon át a Sopron - Győr - Budapest - Füzesabony - Eger - Szilvásvár ad vonalon. Már erősen esteledett, amikor Egerből kisikolt az egy kocsiból álló szerelvény, amelyet két piciny mozdony húzott. Átvágtunk az egeri váron, mivelhogy a vasút éppen a nagy várfal és a külső vár között megy el, s aztán becsavarodtunk a hegyek közé. Felnémet után Szarvaskőn lihegett át velünk a két kis mozdony, majd Monosbél és Bélapátfalva. Micsoda történelmi helyek! Itt beterelték az egyetlen személykocsi népét a szemközti kocsimába, mert meg kellett várnunk és át kellett adnunk az egyik kis mozdonyunkat a "lefelé" jövő, hasonló szerelvénynek. Hát nem egy vígjátékba illő vidék ez? Mire bekattogtunk a mesepici állomásra fekete sötétség volt Szilvásváradon, s aztán tapogatva, mint a vakok, megkerestük a kastélyt. No nem a világszép hercegkisasszony miatt, hanem mert ott működött Szabó Karcsi, az erdőgondnok. - Hol a jó bűdös fenében vagytok már ennyi ideig! - fogadott lebilincselő kedvességgel, s aztán elhelyezett bennünket egy jól hűtött vendégszobában, amelyben egy szikra tűz sem égett már vagy öt éve. Csendesen belefagyunk az ágyba, s reggel, amikor kiolvasztottak bennünket, kipihenten keltünk. Gondoltuk, errefelé ennek így kell lenni.

Karcsi aztán elmagyarázta, hogy a kérdéses utat az Adamovich-Petz-duó tervezte KK munkában (jó pénzért), de az út középső szakaszán elszúrták a nyomvonalat, így nem lehetett megépíteni. Itt kell azt a két kilométernyi szakaszt az építhetőség érdekében értően áttervezni. Azonnal kigyúlt fejünkben a százaz égő, de mit lehetett tenni. - Szaladjatok fel szemrevételezni a szakaszt! - így, derűsen a mi Karcsi barátunk. - Szaladjunk! - mondtam én Bélának, s elindultunk szép csendesen a Szalajka völgyében. Jól beástuk magunknak a völgy feléig, amikor hegynek fordult egy friss földhányás - no ez lesz az új út kezdete. Kapaszkodni kezdtünk a balra csavarodó völgyben, amikor kisütött a nap, és a távolban, a szemközti hegy csúcsán megcsillant egy friss sziklavágtat. - No haverom - marhászkodtam Zügő barátommal -, ott kezdődik a te szakaszod! - jelzem, számítva arra, hogy lehetetlenséget mondok. De nem! Két órai masszív és négykézláb hegymászás után csakugyan ott volt a kérdéses útszakasz kezdete és még utána olyanabb két kilométer. Ha nem lettek volna ott a cserzett bőrű útépítők, még sírdogáltam volna is egy kicsit, de mint "új mérnök urak", ezt semmiképpen nem tehettem. Itt derült ki ugyanis a turpisság: a hegyoldal olyan meredek volt, hogy a feltöltés egyszerűen lecsúszott rajta a völgybe. Azért kellett áttervezni az egész útszakaszt, gyakorlatilag folyton szerpentinező teljes bevágásba, hogy egyáltalán megmaradjon az útpálya. Olyanok voltunk, mint a felszabadulási szobor a Gellérthegyen: - No ezt jól kifogtuk! Aztán ismét csak hasmánt lecsúszkáltunk a hegyről - újra befagyni a vendégszobába. Ja persze: majdnem elfelejtettem, hogy a faluban egy üzlet sem volt, egy falat kenyeret sem lehetett kapni. Az a veszély fenyegetett, hogy éhen pusztulunk.

Nyilvánvaló volt, hogy ezt a munkát nem lehet úgy csinálni, hogy Szilvásváradon eljátsszuk az eszkimót, aztán minden reggel megmászuk a hegyet, mert mire felérünk, már indulhatunk is haza. Valamit ki kellett találni! - Hol alusznak a munkások? - tettük fel a kérdést Szabó Karcsinak. - A bánkúti menedékház van átalakítva munkásszállásnak, a Bükk-fennsíkon! - volt a válasz -, de az nem embernek való hely! Szerintük viszont a napi hegyre fel - hegyről le volt nem embernek való, ezért bejelentettük, hogy felköltözünk Bánkútra.

Másnap aztán másztunk, de este már a csipkés-kúti ménes kocsija repítette a "mérnök urakat" Bánkútra. Itt még sohase jártam, de Szabó Karcsinak is volt valami igaza, mert a sebtiben helyreállított egyetlen teremben, az emeletes ágyak között zsúfolódó negyven munkás testszagában, meg egyéb rosszindulatú kipufogásában olyan vastag volt a levegő, hogy nemhogy a kés, de a kisfejsze is megállt volna a levegőben. Viszont meleg volt. Érvényesült a klasszikus megállapítás: - Kristálytisza levegőben már sokan megfagytak a hidegtől, de a bűdös melegbe még nem pusztult bele senki! Az egyik faállványon helyet szorítottak nekünk is, sőt itt teljes kommunizmus uralkodott, tehát a közösből tisztességgel enni is kaptunk.

Mindenki lefekvéshez vackolódott, ám az építésvezető, meg a ménesgazda bennünket nem hagyott elhullni. Ez a két eszelős boldog volt, hogy velünk éppen kivan a parti, tehát tarokkozni kellett velük reggelig. Iszonyú volt! S én különben is rendkívül gyengén játszom. Hát még álmosan és fáradtan, amikor egész nap hegyet másztunk meg mértünk. De nem lehetett abbahagyni, mert aki elaludt, azt megverték, mármint nem a kártyában, hanem úgy fizikálisan!

Reggel aztán egy gyönyörű csodavilág várt ránk! Éjjel, amíg mi tarokkoztunk, leesett a Bükkben az első hó. Szikrázott a napfényben a gyémánt tündérvilág, s mi be voltunk "falazva" e világ érintetlen közepébe. No, gondoltam, itt többé se előre, se hátra! Ám ekkor a távolból erősödő csengőhang, s berobogott a csipkés-kúti ménes csengős szánkója! S mi repültünk a friss, gyönyörű havon a Vaskapu felé, és miénk volt az egész csodavilág! A mámor egészen a munkaterületig tartott, ott aztán ráébredtünk a szörnyű valóságra: a meredek hegyoldalon szárazon is alig lehetett megállni, nemhogy havas állapotban. Én még a műszer

mellett csak megálltam valahogy a kitaposott kis teraszon, de Bélának kellett vinnie a lécet. Őt aztán kötélre kötötték, és két ember tartotta a partoldalon, amíg ő a mérőléccelel egyensúlyozott. Iszonyúakat esett léccel, léccel nélkül. Többet volt hason, mint függőlegesen. Aztán technikai okok miatt abbamaradt a napi munka, mert a négy méteres léccel kiesett a kezéből és leszánkázott a völgy fenekéig.

Én leültem, Béla ment a léccel a két kötéleregető munkással. Hogy miket mondott, jólneveltségem tiltja leírni. De majdnem jobban járt, mint én. Közben ugyanis, amíg én üldögéltem, sziklarobbantásokat végeztek, megfélemlítve arról, hogy én kint vagyok éppen a szórásvonalban. Csak a nagy pukkanásra riadtam fel, s már zuhogtak is körülöttem a lehulló kövek. A műszer védelmére mellé ugrottam, de amikor egy focilabdányi kő a fejemtől alig egy méterre húzott el a levegőben, eldobtam magam a legközelebbi fatörzs mögé, mint légítámadáskor a háborúban. Délután aztán ismét zuhogni kezdett ránk a hó, s a mi ruhánk bizony nem nagyon volt alkalmas az ilyen szibériai körülményekre. Estig úgy pacallá áztunk, hogy gatyá nem maradt szárazon. Nem baj, gondoltam kajánul, amikor kitergettük mindenünket a meleg bűdösben, de így legalább nem kell tarokkozni. Vagy igen! Jött a két eszelős, a munkásokkal betekertettek bennünket két-két pokrócba és ismét tarokkoztak velünk reggelig.

A harmadik napon már olyan álmos voltam, hogy nem láttam a számokat leolvasni a műszer távcsőben, így aztán a munkahelyen, egy hajlatban aludtam egy kicsit, hogy éjjel ismét helytállhassak a kártyák mellett. Úgy megfáztam, hogy nem tudtam a számokat írni a jegyzőkönyvbe! Nem baj, gondoltam, de este nem kell majd tarokkozni! Hiú remény! Este jött két liter forraltbor, annak jórészt megittatták velem, úgy berúgtam, mint egy csacsi, de azt mondták, hogy aznap este játszottam a legjobban.

Talán nem is részletezem tovább, mert csak ugyanilyen daliás élményeket tudnék mesélni. Mindenesetre tíz nap alatt összeváltuk a három heti felmérési munkát, és már szánkáztunk is le a hegyről. Elköszöntünk, s felültünk az Eger felé kapaszkodó kisvonatra, s egyszer csak azt vettük észre, hogy a felszálláskor zsúfolt kocsiban egyre több hely támad körülöttünk. Sőt a belpátfalvi mozdonycsere ideje alatt az egyáltalán nem ibolya illatú kocsmában is elhúzódtak az emberek a környékünkről. Ugyanis a bányászati tíznapos bűzpreparációtól ruhánkból valami iszonyatos trágyaillat áradt, ami ugyebár a turistaházban, a tömény koncentrátumban nem érvényesült, no de igazi emberek között. Így a hazautazás legkínosabb emléke az maradt számunkra, hogy minden átszállásnál szégyenkezve kerestünk a vonaton valami félreeső zugot, ahonnan viszonylag kevés útitársat üldöztünk aztán el, átható és elviselhetetlen bűdösségünkkel.

Ruháimat Sopronban egy hétig az udvaron lévő porolón fűjdogálta a télelő szele, de azokban a napokban még a macskák is széles ívben elkerülték a poroló környékét. De megvoltak a felmérési adatok, és hozzákezdhattunk a szigorlati tervező kidolgozásához. Hát csináltunk is olyan csodálatos útvonalat, hogy máig is azon az úton közlekednek a kocsik, az autók, az emberek.

Kifutottunk az időből, mert nekem még két vizsgám is hátra volt a szigorlati jelentkezésig. S erre maradt mindössze három napom. A főbaj az volt, hogy az egyik vizsga, az erdőrendezés I-II., kutyakemény feladatnak ígérkezett. De nem volt más lehetőség: csak vizsgázni, vagy halasztani a szigorlatot. Hát ez utóbbit azért talán mégsem! Így hát december 5-én bevonultam vizsgázni Fekete professzor úrhoz, azaz inkább a gömbcsuklós karosszékhez! Miután leültem az oldalsó kisasztal mellé, fellapozta az indexemet, s nyilván elégedetten állapította meg, hogy egy szép vizsgának néz elébe - azon a lapon ugyanis csupa kitűnő

érdemjegy volt beírva! Feltette az első kérdést: szerencsém volt, ezt jól megfeleltem. Következett a második kérdés, amire valami marhaságot mondtam. Dobta is magát hanyatt a gömbcsuklós székben! Hát jött a harmadik, a "javító" kérdés. Ezt azonban megint jól tudtam. Akkor a negyedik: megint tök és hanyattesés. Következett az ötödik, ami megint csak ment, s a hatodikra hanyattesés. S így szórakoztunk egymással: a páratlan kérdéseket mindig tudtam, a párosokon elvéreztem. Zoltán bácsi félóra elteltével hitetlenkedve újra megnézte az indexet: valóban benne állott az összes többi tárgyból a kitűnő. Nosza, ő se hagyta magát: ki akarta hozni belőlem erdőrendezésből is azt a kitűnő jegyet. Több mint egy óra elteltével unta meg az egyet egyenesen, egyet hanyatt játékot. Akkor aztán maga elé csapta az indexemet, nagyot kanyarított a tollával a levegőben, és azzal a sajátos akcentusával rám ordított: - Hát kérem, közepes -, s magyarázatul hozzátette: - az is "k" betűvel kezdődik! Kivonszoltam magam a szobájából. Kint már az összes tanársegéd a kulcslyukon lógott: nem tudták elképzelni, mit csinálunk egymással másfél óráig.

December 9-én Magyar Pálhoz már úgy mentem vizsgázni alföldfásításból, hogy csak egy éjszakám volt átnézni a dolgait. Enyhítendő a várható szigorot, mindjárt bejelentettem, hogy az egyetemen ez lesz az utolsó vizsgám. A szövegelésben nem is volt semmi hiba, de aztán felmarkolt egy csomó száraz füvet, és ki kellett volna válogatnom közülük a hortobágyi szikésekre jellemző fűféléket. Erre aztán már feltartottam mindkét kezemet: megadom magamat! Beírt egy jót, s ezzel a végszigorlat előtt abszolválva volt minden kötelezettségem.

December 18-án reggel nyolc órakor Mészáros István tanársegéd írta rá a szigorlati lapom tetejére: - Harmadik erdőmérnöki szigorlatának írásbelijét megkezdte! S én megkezdtem! Első napon erdőrendezéstan, erdőbecsléstan, erdőérték-számítástan "közigazgatásilag egyesített" tantárgyakból írtunk, de már nem tudom, hogy mit. Sőt arra sem emlékszem, hogy mi volt az írásbeli szigorlat témája az erdészeti szállítóeszközök és -berendezésekből a második napon. A harmadik napon, december 20-án Lámfalussy professzor úrnak valami fűrésztelepet kellett megtervezni, felszerelni, munkamenetet tervezni, s következett a szóbelizés.

Nem voltak már közöttünk bányászok és kohászok, így nem maradt ki a korábban szokásos egy pihenőnap az erdészek részére sem. Tizenketten sápadoztunk reggel a dékáni előtérben, mert hiába vagyunk már "öregék", meg "rutinosak", meg "mérnökjelöltek" - a szigorlat bizony akkor sem semmi. Én szeretek a nehezen túlesni, tehát Fekete professzor úrnál kezdek. És úgy látszik, a gömbcsuklós szék nélkül enyhültebb, megértőbb a szigorú professzor, mert a bizottság előtt mindhárom válaszomat elfogadja, s már el is vagyok kegyelemben bocsátva. Kis pihenő után példátlan esemény következik a szigorlatozás történetében: két vizsgázót hívnak egyszerre: Czeglédi Bélát és Zsigó Lászlót. Közös szigorlati tervezőnket együtt kell megvédenünk, de nincs mit védeni, mert Petz Pippó az egekig opponálja a bükki útervünket, s mi csak a mérési körülményekről, az eredményekről, a pontosságról, a vonalvezetés szempontjairól tudunk beszámolni. Ha lehetne tapsolni, bizony megtapsoltak volna bennünket. S akkor már csak az erdőhasználat volt hátra Lámfalussynál. A bizottság éppen kiment kávézni, így hát ketten voltunk a vizsgateremben. Kedvesen érdeklődött, hogy a másik két tárgy hogyan sikerült, mondtam, hogy jól, de Zoltán bácsival két hét előtt volt egy kis afférom. Jót nevetett, kezét fogott velem, s kérte, hogy küldjem a következő jelöltet. Így történt, hogy nála úgy szigorlatoztam le kitűnőre - mint később kiderült -, hogy egy árva szót sem mondtam.

Lezárták a szigorlatot, minden felelet lefutott, a bizottság visszavonult osztályzásra. Telt-múlt az idő. Eltelt egy óra, másfél óra, aztán kettő, s még mindig nincs eredmény. Végre nyílik az

ajtó, kijön Adamovich, s int, hogy menjünk! - Valami baj volt? - kérdezem sűgva. - Igen! - válaszolja. - Kivel? - kérdezem. - Hát veled - mondja, de most már nevetve.

Az történt, hogy Adamovichnál és Lámfalussynál kitűnőt kaptam, s bár Zoltán bácsinál is jól ment a szigorlat, neki volt egy kutyakemény szokása: csak egy kalkulussal volt hajlandó jobb jegyet adni a szigorlaton, mint amit a vizsgán ért el a diák. Így mivel én közepesre mentem nála, a konferencián azt mondta, hogy "jó". Igen ám, de volt egy osztályozási szabály: ha valaki két tárgyból kitűnőt kapott, csak akkor volt a szigorlat összértéke is kitűnő, ha a harmadik tárgyból legalább jelest ért el. A bizottság kapacitálni kezdte az érdekebben Zoltán bácsit: - Hadd legyen kitűnő diplomája ennek a gyerekeknek! De ő kemény és elutasító volt: - Kérem, NEM! Hát ez tartott olyan sokáig, amíg életében először eltért meggyőződésétől, és két osztással adott jobb jegyet a szigorlaton, mint a vizsgán. De én ezt csak utólag tudtam meg.

Most ott álltunk félkörben mind a tizenketten a dékáni íróasztal előtt, hivatalosan utoljára waldenben, utoljára egyetemi hallgatóként. Szemben velünk, a bizottság félkaréja előtt dr. Fehér Dániel professzor úr, az ez idei dékán. S felolvassa az eredményeket: csak ezt értettem meg: - Zsigó László - szótöbbséges kitüntetéssel -, s aztán szinte elsötétült a hallásom! Arra ocsúdtam, hogy a hófehér hajú, idős és nagyhírű professzor elem lépett, kezét nyújtott, s elhangzott a

“mérnökké fogadom!”.

S jöttek sorban mind a bizottság tagjai és a vizsgáztató professzoraink, s mind kézfogással erősítették meg, hogy erdómérnök lettem.

Kint az utcán 1950. december 21-e van - egyébként Sztálin születésnapja -, de hol van ez jelentőségében az én mérnöki diplomámhoz! Nem is megyek az utcán, hanem repülök! Házigazdámék sorban állnak az előszobában, virággal, pohár borral várnak, és sír Mária néni, mintha a saját fia lennék! Bent a szobámban is virágcsokor az asztalon, s távirat van hozzá támasztva: “Mérnökségedhez tiszta szívből gratulálunk - édesanyád, édesapád”. Vajon honnan gondolták, hogy a vizsgán nem fogok elhasalni? Aznap éjjel persze nem volt alvás, s Bélával, aki természetesen szintén sikeresen vette az utolsó akadályt, még elmentünk egy liter “mérnöki” borra a Pannóiába, no meg utoljára hallgatni még Bóczi Rudi bácsit és cigányzenekarát.

Aztán rendbe tettük a dolgainkat - azazhogy mit is beszélék: dehogy tettük rendbe! Mindketten meglógtunk a hajnali vonattal, nehogy Magdi és Mauzi lecsapjon ránk - mint friss diplomás mérnökökre, mint jó partykra! Valóban szép csendben hagytuk el Sopront, tanulmányaink, szerelmeink, kudarcaink és dicsőségeink színhelyét, s utaztunk haza a Tiszán túlra szüleinkhez, karácsonyra.

A szokásos apró ajándékok helyett én most semmi mást nem tudtam a kis fa alá tenni, mint az erdómérnöki harmadik szigorlat igazolását, mely tanúsította, hogy immár okleveles erdómérnök lettem. Alighanem ez volt életünkben az egyik legszebb karácsony.

Karácsony első napja aztán édesapám napja volt. Már említettem, hogy a Debreceni Református Kollégium tanári testületében igen sok István és János volt, s régi hagyomány szerint az Istvánok, Jánosok Debrecenben karácsony első napján tartották névnapjukat. Jártuk tehát sorra az ünneplőket, édesapám vitt magával minden ismerőshöz. S amikor

megérkeztünk egy-egy sokadalomba, boldogan jelentette be: “Okleveles erdőmérnök lett a kisfiam!”

Hát ennyi!

Sopron nem ereszt el...

S ha be kell fejeznem a történetet, ugyan mit is lehetne összefoglalóul mondani életemnek ezekről a fényes éveiről. Az elmondottakból talán túlságosan is nyilvánvaló, hogy a zavartalan boldogság, a vidám diákélet, a színes, eseményekkel teli, csillogó fiatalság, az első két egyetemi év arra az időre esik, amely a Bánya-, Kohó-, és Erdőmérnök-hallgatók Ifjúsági Köre égisze alatt, a régi selmecebányai hagyományok szellemében történt. Itt nemcsak a külsőségekre, az egyenruhára, a tisztségekre, a szokások gyakorlására gondolok, hanem arra, hogy mindezek és az ebből következő viselkedés, összetartozás, önzetlen szeretet, valami acélnál is szilárdabb együvé tartozást, fegyelmezettséget, ha úgy tetszik, erőt jelentett valamennyiünk számára. A sok közös cselekvés, meg persze a sok “marhaskodás” is cinkossá, de egyben testvérekké is tett bennünket. Az ember minden pillanatát úgy élte, hogy biztos tudta: nincs egyedül. Az egész egyetem - talán még a professzorokat is beleértve - jóban-rosszban együtt volt, s ez volt a mi természetes életformánk, amelyben megfér a szegénység a gazdagsággal, az éhezés a jóllakottsággal, a szomjúság a sörben-borban való dúskálással, a lustaság a serénységgel, a balgaság a tudománnyal. Ezek az ellentétpárok így külön-külön is, és összegyúrva is, és még száz hasonló: ez volt az a boldog testi-lelki állapot, amit útravalóul kaptunk valamennyien Soprontól - vagy ha úgy tetszik: Selmecebányától. Ezekről az élményektől, tapasztalatoktól - vagy ha úgy tetszik: “évektől” vagyunk - olyanok, amilyenek vagyunk.

Az én történetemből, meg hát valamennyiünk soproni életéből az esztelen erőszak szükségesnek tartotta könyörtelenül eltiporni a hagyományokat, a soproni egyetemi ifjúságnak ezt a varázslatos összetartó erejét, s így vált mássá, szürkébbé, színtelenebbé diákéletünk. Fokozatosan zsugorodott össze az egyetem egészét összefogó szeretet, megértés, barátság - előbb a “szak” területre, aztán a szakon belül már csak az évfolyamokra, s végül csak a néhány jóbarátból álló kisebb csoportokra. Az egyetemi életünk éléséből származó sok-sok bohókás, máskor meg tragikomikus “kalandokból” hogyan változott az élmények sora a tanulmányokra koncentráló mindennapi munkává, aztán a feladatok egyszerű és szükséges teljesítésévé. Mi belül ugyanazok maradtunk ugyan, s emlegettük is a régi “híres” eseteket, de körülöttünk átalakult a világ, ami befolyásolni kezdte a mi életünket is. Évfolyamunk, amely a valétás alatt még egységes volt tetteiben és gondolataiban, utoljára a tanulmányi kirándulás hangulatában volt úgy istenigazában diák, aztán - a mérnöki szigorlatra készülve - egyéni küzdelmekké formálódott életünk sora.

A negyedik évet lezáró tanulmányi kirándulás után a négyéves mindennapos összetartozás, s minden nap ugyanazon program szerint élő testület egyénekké, egyéniségekké változott, s ki-ki elindult a saját élete felé. A testvéri seregből az utolsó soproni hónapok feladataihoz már csak ketten maradtunk elválaszthatatlanok Czeglédi Bélával, s mi is talán csak azért voltunk olyan erősen összekapcsolva, mert a szigorlati tervező teljes együttműködést kívánt, testvérekké tett bennünket. De mire eljutottam odáig, hogy az áhított célt elértem, s kezemben tartottam az erdőmérnöki diplomát, észre kellett vennem, hogy egyedül állok az életre szóló út első méterénél.

Mégis, akkor mi az, ami ennek az egész történetnek értelmet ad? Valóban én is - mint mindnyájan - egyedül indultam az életnek. Sőt: végül is a sors úgy hozta, hogy életemet nem

is erdőgazdálkodási, hanem a tervező mérnöki gyakorlatban éltem végig. Mégis mindmáig kincsként őrzöm magamban a soproni négy diákév minden édes-bús emlékét. Másként kezd dobogni a szívem, ha munkám, vagy sorsom Sopronba visz. És bár munkakörülményeim következtében soha nem adatott, hogy közvetlen munkatársaim erdőmérnökök legyenek, mégis bárhol jártam az országban, az erdészek körében mindenütt barátokra leltem. Találkozásainknál tiszta szívből jött az ölelés, újra élt a szeretet, és ha kellett, testvéri volt a segítségnyújtás. S ha nem is élhettem erdészként az erdőben, körülfogott az erdő szeretete és az erdészek szeretete, mint Isten mindenható hatalma.

Testben-lélekben bizonyára valamennyien visszajárunk diákboldogságunk színterére, Sopronba, az Erdészeti Egyetemre, bejárjuk a csodálatos botanikus kert útjait, amely őrzi ifjúkori lépteink nyomát is. Boldogan merengünk, s szinte halljuk a folyosók, előadótermek zsi bongását, a fenyők suhogását, a lombok között ugráló mókusok nesztét, a madarak csicsergését. Mindenre emlékezünk!

Ma már persze elült szívünkben a vizsgákra készülési izgalma, a siker vihara, a bukások bosszúsága. Halvány emlékké mosódtak a vizsga előtti gyomorremegések a tanszéki előszobákban. A régvolt professzoraink is mind egyformák már emlékeinkben - feledve, hogy az egyik szigorú, a másik meg engedékeny, vagy megértő volt. Professzorainkra, mint a mi oktatásunk nagy egyéniségeire, a tudásukra, a bölcsességükre emlékezünk - de a legnagyobb tisztelettel emlékezünk, hiszen tőlük tanultuk a szakma szeretetét, a tudomány tiszteletét és azt a tudásmagot, amellyel ki-ki elindulhatott életútjára. És bár elszállt azóta egy emberöltő, mégis úgy érezzük, hogy ma is itt vannak velünk a botanikus kert sétányain. Fehér professzor úr most is kérdezzeti a növények latin neveit, Walek professzor úr a matematika rejtelmét, Sébor professzor úr méreti az alappontokat, Fekete professzor úr számba véteti a faállományt, Roth professzor úr az erdő vadjait, Botvay professzor úr leolvastatja a meteorológiai műszereket.

És valóságban is itt vannak velünk ők, mert fehér márványba vésett szobraik itt állnak az örökzöldben, hirdetik emléküket, tanúsítják hitüket és emberségüket. Hiszem, hogy az örökkévalóságból látják, amint meghatottan állunk előttük, s meséljük családunknak, gyermekünknek azt a régi "hogysisvolt"-ot. S amikor a régi tisztelettel meghajtjuk üdvözlésre fejünket, visszaköszönnek ők az ősi köszöntéssel: "Üdv az erdésznek!"

Budapest, 1990. április havában